596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 1

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
Heydər Əliyev

DÎPLOMAT

№ 36 (596) 24 - 30 Sentyabr, Îlon sal. il 2024
Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin
Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî
Qiyməti: / Hêjaye: 40 qəpik

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.

Səbahəddin Eloğlu

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev Zəfər parkında olub

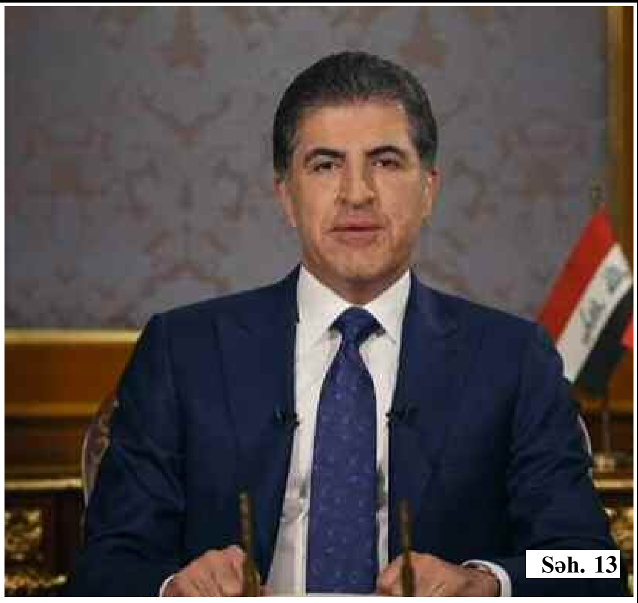
Səh. 13

Nêçîrvan Barzanî: Bila bangeşe nebe sedema alozî û parçebûnê

Səh. 14

Serok Barzanî: Em amadekariya 20ê Cotmehê dikin û emê serkeftineke mezin bi dest bixin

Səh. 14

Umêd Xoşnaw: Nabe ew Deste û Partî bimîne ku rê nade Koyê jî avadan bibe

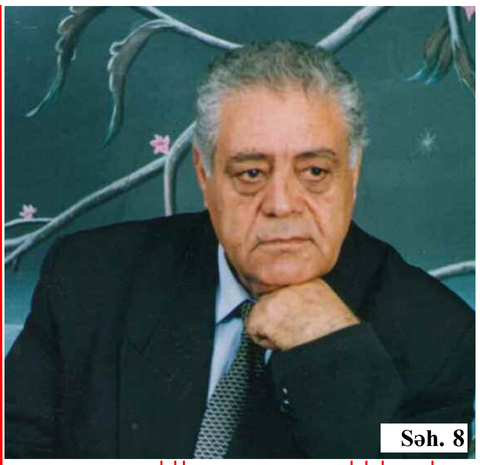
Səh. 8

ALLAH VƏTƏN SEVGİSİ İLƏ ƏVƏZOLUNMAZ ŞAİRİMİZ NƏRİMAN ƏYYUBA QƏNİ QƏNİ RƏHMƏT ETSİN, MƏKANI CƏNNƏT OLSUN

Səh. 9

CÎGIRÊ SEROKÊ CIVAKA KURDÊN KAZAXSTANÊ MAMOSTE WEZÎRÊ KNYAZ SEREDANA BAKÛYÊ KIR

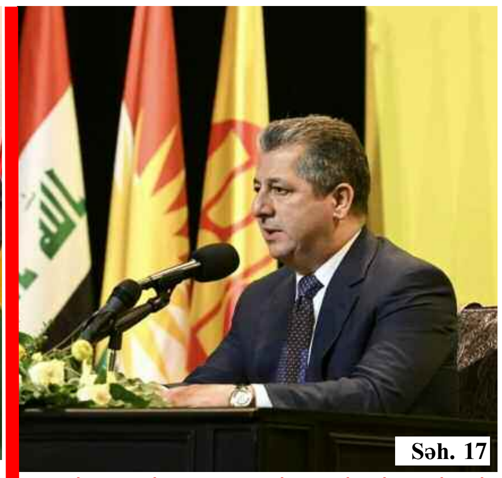
Səh. 17

Mesrûr Barzanî: Hilbijartin tenê ji bo pêkanîna hikûmetê nînin, belkî ji bo mana qewareya Herêma Kurdistanê jî ne

Prezident İlham Əliyevə çoxməqsədli JF-17C təyyarələri təqdim olunub
Səh. 2

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ
Səh. 6

Zəfərə gedən yol: Siyasi və hərbi müstəvidə qələbə diplomatiyasının əhəmiyyəti
Səh. 3

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım
Səh. 7

27 Sentyabr – Zəfərə aparan yol
Səh. 4

QAZAXISTAN KÜRD İCMASININ NÜMAYƏNDƏSİ BAKIDA
Səh. 9

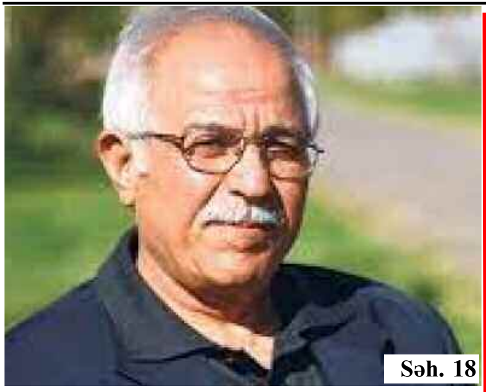
Səh. 18

Kurd divê ji encama Refêrandûma Kurdistanê re xwedî derkevin

Səh. 5

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

Səh. 10

FƏTƏLİ XAN İSGƏNDƏRXAN OĞLU XOYSKİ, DÜMBÜLÜ KÜRD TAYFASINDAN OLAN MƏŞHURAZƏRBAYCAN KÜRDÜDÜR. O, AZƏRBAYCAN CUMHURİYYƏTİNİN BAŞ NAZİRİ OLMUŞDUR

Səh. 9

Sudani: Kürdistan Bölgesi Hükümeti ile ilişkilerimizi daha da güçlendireceğiz

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 2

Prezident İlham Əliyev Zəfər parkında olub

Sentyabrın 27-də - Anım Günündə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Bakıda inşası davam etdirilən Zəfər parkında olub.

Dövlətimizin başçısı parkın girişində xatirə daşının önünə gül dəstəsi qoydu.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın hərb tarixinə qızıl hərflərlə yazılmış Vətən müharibəsinin başlamasından dörd il ötür. Xalqımız Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, Qarabağın azadlığı naminə canından keçmiş Vətən övladlarının xatirəsini ehtiramla yad edir. Bakının 8 Noyabr prospektində inşası davam edən Zəfər parkı da bu ehtiramın təcəssümüdür.

Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il dekabrın 3-də imzaladığı Sərəncamla inşası davam etdirilən layihəyə əsasən, torpaqlarımızın azad olunması uğrunda tarixi Qələbəyə gedən yolu, Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş əsgər və zabitlərimizin, bütün şəhidlərimizin xatirəsini yaşatmaq məqsədilə kompleksin ərazisində Zəfər muzeyi də yaradılır. Muzey kompleksində Vətən müharibəsi şəhidlərinin hər birinin adı həkk olunacaq, burada toplanacaq eksponatlar ərazilərimizin işğaldan azad olunması uğrunda mübarizə aparan əsgər və zabitlərimizin igidliyini, xalqımızın əzmini bir daha nümayiş etdirəcək. Kompleks park ilə əhatə olunacaq.

Prezident İlham Əliyevə çoxməqsədli JF-17C təyyarələri təqdim olunub

Sentyabrın 25-də Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevə Pakistan Aviasiya Kompleksi və Chengdu Çin Aviasiya Korporasiyasının birgə layihəsi olaraq hazırlanmış müasir, yüngül çəkili, istənilən hava şəraitinə uyğun, gündüz və gecə rejimli çoxməqsədli JF-17C (Block-III) təyyarələri təqdim olunub.

Bu təyyarələr artıq Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin arsenalına daxil edilib.

Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevə raport verdi. Azərbaycanın müdafiə naziri və Pakistan Aviasiya Kompleksinin sədri vitse-marşal Hakim Raza dövlətimizin başçısına təyyarələrin taktiki-texniki xüsusiyyətləri, istismar qaydaları və digər göstəriciləri barədə məlumat verdilər. Bildirildi ki, JF-17C (Block-III) birmühərrikli çoxməqsədli döyüş təyyarəsidir.

Təyyarə hava-hava və hava-yer döyüş qabiliyyətinə, eləcə də orta və aşağı hündürlüklərdə yüksək döyüş manevrinə malikdir, effektiv atəş gücünə görə seçilir.

Qeyd edək ki, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son illər Azərbaycanda ordu quruculuğu geniş vüsət alıb. Xüsusilə Vətən müharibəsində qazanılan şanlı Qələbədən sonra Azərbaycan Ordusu yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub, Silahlı Qüvvələrimizin müasir dövrün çağırışları əsasında komplektləşdirilməsi işləri uğurla davam etdirilir. Dövlətimizin başçısının tapşırığı ilə yeni ordu birləşmələri və qoşun növləri yaradılır, şəxsi heyətin döyüş hazırlığı yüksəldilir. Eyni zamanda, Ordumuzun hərbi-texniki təchizatı məsələsi Ali Baş Komandanın xüsusi diqqət mərkəzindədir. Yeddinci çağırış Milli Məclisin ilk iclasındakı nitqində hərbi gücümüzün artırılmasını bir nömrəli vəzifə olduğunu vurğulayan Prezident İlham Əliyev deyib: "İkinci Qarabağ müharibəsindən keçən dövr ərzində öz hərbi gücümüzü böyük dərəcədə artırmışıq. Ordumuzun döyüş qabiliyyəti artır, texnika ilə təchizat lazımi səviyyədə təmin edilir və təmin ediləcəkdir".

Milli müdafiə sənayemizin inkişaf etdirilməsi, eyni zamanda, xarici ölkələrlə hərbi sahədə əməkdaşlıq, yeni müqavilələrin imzalanması da xüsusi vurğulanmalıdır. Azərbaycanın müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən hərbi sahədə əməkdaşlıq etdiyi ölkələrdən biri də qardaş Pakistandır. Prezident İlham Əliyevin bu ilin iyulunda Pakistana dövlət səfəri iki ölkə arasında dostluq, qardaşlıq və strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinə yeni təkan verib. Azərbaycan və Pakistan beynəlxalq platformalarda daim bir-birinə qarşılıqlı dəstək göstərir və həmrəylik nümayiş etdirirlər.

Serok Barzanî: Berdêla azadiyê giran e

Serok Barzanî di salvegera Referandûma Serxwebûnê de peyamek belav kir. Serok Barzanî di salvegera Referandûma Serxwebûnê de peyamek belav kir û got, "Azadî tiştê herî biha yê hebûnê ye lewma berdêla wê giran e."

Îro salvegera 7an a Referandûma Serxwebûnê ya Başûrê Kurdistanê ye.

Serok Barzanî bi rêya hesabê xwe yê Xê malikeke helbesta Mutenebî ya bi Erebî belav kir û got:

Bi tiştekî kêmtirî stêrkan razî nebin." "Belê, em dixwazin ji Îraqê veqetin: Ji sedî 92,7"

25ê Îlona 2017an Referandûma Serxwebûnê ya Başûrê Kurdistanê hat kirin.

Ji sedî 72yê xelkê Başûrê Kurdistanê beşdarî Referandûmê bû û sedî 92,7ê wan dengê "Belê" da û got, "Em dixwazin Başûrê Kurdistanê ji Îraqê veqete."

Îraq û hinek welatên cîran piştî Referandûmê zexteke mezin li başûrê welêt kir. Wekî mînak, Îranê sînorên di navbera Başûr û Rojhilatê Kurdistanê de girtin û Îraqê balafirgeh girtin.

Nêçîrvan Barzanî ji bo hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê bang kir

Nêçîrvan Barzanî ji bo hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê ji aliyan xwest ku kampanyayeke "şaristanî û aştiyane" bimeşînin. Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi Serpereştyarê Îdareya Serbixwe ya Soranê Helgurd Şêx Necîb û berpisên herêmê re civiya.

Serokatiya Herêma Kurdistanê li ser civînê daxuyaniyek belav kir.

Li gorî daxuyaniyê, di civînê de geşepêdan, bipêşxistina herêmê û mijara hilbijartinan hatin gotubêjkirin.

Serokatiya Herêma Kurdistanê got, "Di hevdîtinê de li ser plan û programên paşerojê yên kar û projeyên herêmê û her wiha çawaniya çareserkirina pirsgirêk û kêmasiyan û dabînkirina pêwîstiyan danûstandin hatin kirin."

Di daxuyaniyê de hat ragihandin ku Serokê Herêma Kurdistanê bi armanca baştir xizmet herêmê bê kirin, piştgiriya xwe ya tam ji Îdareya Soranê re tekez kiriye. Nêçîrvan Barzanî pesnê Serpereştyarê Îdareya Serbixwe ya Soranê û berpirsên yekeyên îdarî da.

Her wiha Barzanî ew kar û xizmetên ku Îdareya Soranê pêşkêş kirine û bipêşketin û geşepêdana herêmê bilind nirxand. Kampanyayên hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê û amadekariyên pêvajoya dengdanê mijareke din a civînê bû. Nêçîrvan Barzanî bal kişand ser giringiya hilbijartinan û ji bo bi awayekî serkeftî hilbijartin derbas bibin ji hemû aliyan xwest ku ku kampanyayeke "şaristanî û aştiyane" bimeşînin.

Mesrûr Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Avahîsaziyê li Hewlêrê vedike

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Avahîsaziyê li Hewlêrê vedike.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî îro 24ê Îlonê Pêşangeha Navdewletî ya Avahîsaziya Iraqê (Conistruct Iraq) li Hewlêrê vedike.

Bi dehan kompanyayên avahîsaziyê yên navxwe û biyanî beşdarî pêşangehê dibin û berhemên xwe yên herî dawî nîşan didin. Armanc ji vekirina pêşangehê, pêşxistina warê avahîsaziyê û baştirkirina kalîteya amûr û keresteyên avahîsaziyê ye.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 3

Zəfərə gedən yol: Siyasi və hərbi müstəvidə qələbə diplomatiyasının əhəmiyyəti

Ermənistanın işğal siyasətinə son qoyan 44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycan tarixinin ən parlaq səhifələrindən biridir. Bu şanlı Zəfər Yürüşü ilə Ermənistanın işğal faktına son qoyuldu və Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan qəbul edilən ərazi bütövlüyünü təmin edilməsi ilə tarxi ədalət bərpa olundu. Azərbaycan beynəlxalq təşkilatların ərazi bütövlüyümüz və suverenliyimizlə bağlı çıxarmış olduğu qərar və qətnamələri təkbaşına icra etdi. Azərbaycan xalqı özünə məxsus olanı heç kəsə güzəştə getməyəcəyi əzmini bütün dünyaya nümayiş etdirərək, əzmkarlığını və iradəsini ortaya qoydu. Bunu Siyasətinfoya Milli Məclisin deputatı Aqil Məmmədov deyib.

O qeyd edib ki, Azərbaycan Ordusunun 2020-ci il sentyabrın 27-də Qarabağda başladığı uğurlu əks-hücum əməliyyatı nəticəsində noyabrın 9-dək 5 şəhər, 4 qəsəbə və 286 kənd işğaldan azad edilib: "İşğalçı döyüş meydanında məğlub olaraq kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur oldu. Tarixi Şuşa şəhərinin strateji yerləşməsi faktiki olaraq onun azad olunmasından sonra müharibənin taleyini həll etdi. 2020-ci ilin 10 noyabrında rəsmi İrəvanın kapitulyasiyasının təcəssümü olan üçtərəfli bəyanat imzalandı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Rusiya prezidenti Vladimir Putin və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan tərəfindən üçtərəfli Bəyanatın imzalanması ilə hərbi əməliyyatlar dayandırıldı. Həmin Bəyanata uyğun olaraq, Ermənistan noyabrın 20-də Ağdam, 25-də Kəlbəcər, dekabrın 1-də isə Laçın rayonlarını Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə təhvil verdi. 2022-ci ilin avqustun 26-da isə Laçın şəhəri, Zabux və Sus kəndləri nəzarətə götürüldü. Bu Azərbaycan tarixinin qələbə salnaməsinin şərəfli bir dövrüdür. Qəhrəman hərbçilərimizin şücaəti, rəşadəti, şəhidlərimizin qanı-canı bahasına bütün dünya Azərbaycanın şanlı qələbəsinin şahidi oldu. Azərbaycan Ordusu öz qəhrəmanlığı və peşəkarlığı ilə təkcə Ermənistanın silahlı qüvvələrini məhv etməyib, o, erməni mifini də məhv etdi. Cəmi 44 gün ərzində Ermənistan ordusu, hərbi texnikası, canlı qüvvəsi məhv edildi və Azərbaycan gücünü, qüdrətini göstərdi. Reallıq odur ki, Azərbaycan Ordusunda müharibə dövründə bir dənə də fərari olmayıb. Təcavüzkar erməni əsgəri haqq uğrunda savaşan Azərbaycan əsgəri qarşısında dura bilmədi. Məhz Bakıda yaradılan Hərbi Qənimətlər Parkına gələn hər bir insan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin gücünü və iradəsini görür. Vətən müharibəsində Azərbaycanın qələbəsi şərəfinə 2020-ci il dekabrın 10-da Bakının Azadlıq Meydanında keçirilmiş Zəfər keçirildi. Paradda 3000 Azərbaycan əsgəri və zabiti ilə yanaşı türk əsgər və zabitləri iştirak edib. Zəfər paradını Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev və fəxri qonaq qismində dəvət olunmuş Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan qəbul edib. Paradda həmçinin yerli və xarici rəsmi qonaqlar, diplomatik korpusun nümayəndələri də iştirak edib".

Millət vəkili hesab edir ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri sayəsində formalaşan və inkişaf yoluna qədəm qoyan Azərbaycan Silahlı Qüvvələri bu gün Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında öz xalqına Qələbəni bəxş etmiş Müzəffər Orduya çevrilib: "Azərbaycan Ordusu döyüş hazırlığına görə MDB məkanında ön sıralardadır. Ordumuz maddi-texniki təchizat, döyüş hazırlığı və döyüş ruhu baxımından tam üstünlüyə malikdir. XXI əsrin müharibəsini aparan Azərbaycanın döyüş təcrübəsi və taktikası bu gün dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin hərbi məktəblərində öyrənilir. 44 günlük müharibə həm də Azərbaycanın mahir diplomatiyasını da nümayiş etdirdi. Bu sözsüz ki, Qələbə diplomatiyası idi. Müharibə dövründə Prezident İlham Əliyev tərəfindən verilmiş müsahibənin hər biri Azərbaycanın diplomatik uğurudur. Bunun beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə ölkəmizə təzyiqlər cəhdinin qarşısı müvəffəqiyyətlə alındı. Prezident İlham Əliyev müharibə dövründə dünyanın ən böyük media qurumlarına 30-dan çox müsahibə verdi, münaqişə ilə bağlı əsl həqiqətləri beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırdı. İnformasiya savaşının əsas konturlarını təşkil edən bu müsahibələr mediamızın fəaliyyətinə istiqamət verdi. Müzəffər Ali Baş Komandanın müharibə ilə bağlı müsahibələri XXI əsr üçün yeni üslub, yeni model nitq strategiyası hesab edilir. Müsahibələr ardıcıl, dünyanın ən müxtəlif ölkələrinin, müxtəlif kanalları vasitəsi ilə aparılırdı. Bu müsahibələri real mübarizə və silah üsuluna çevirən Azərbaycan Prezidenti Vətən müharibədə də qalib gəldi. Həmin nitqlərdə gerçəklikdən doğan konkretlik, qətiyyət, iradə əsaslı şəkildə yer alırdı. Eyni zamanda müharibə dövründə Prezident İlham tərəfindən səsləndirilən nitqlər öz emosionallığı ilə fərqlənirdi. Dövlət başçısının gələcəyə ümid dolu sözləri insanları itkilər qarşısında sönməməyə, əksinə qürurla durmağa ruhlandırdı. Vətəndaşlar müharibə dövründə Prezidentin simasında artıq ölkəni idarə edən rəsmi şəxslə bərabər, doğma insan, xalqının yenilməz övladını görürdülər. Prezident İlham Əliyevin müharibə ilə bağlı nitqlərini və çıxışlarını bütün ölkə əhalisi təqdir etdi. Sözsüz ki, İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Türkiyə prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın müharibənin ilk saatlarında "Azərbaycan tək deyil, Türkiyə onun yanındadır" deməsi Azərbaycana əlavə güc verdi. Tarixi Şuşa Bəyannaməsini imzalayaraq Türkiyə və Azərbaycan rəsmən müttəfiqlik zirvəsinə ucaldı. Bu müttəfiqlik özünü hər yerdə göstərir. İki qardaş ölkə rəhbərinin Qələbə paradını birgə qəbul etməsi beynəlxalq ictimaiyyətə verilmiş mesaj idi. Vətən müharibəsində Azərbaycanın qələbəsi şərəfinə 2020-ci il dekabrın 10-da Bakının Azadlıq Meydanında keçirilmiş Zəfər paradında 3000 Azərbaycan əsgəri və zabiti ilə yanaşı türk əsgər və zabitləri iştirak edib. Azərbaycan və türk əsgərlərinin çiyin-çiyinə Azadlıq meydanından keçməsi xalqların tarixində əbədi qalacaq qürurverici hadisədir. Türkiyənin Azərbaycana verdiyi siyasi və mənəvi dəstək hər bir Azərbaycan vətəndaşını qürurlandırır, sevindirib".

Deputat Vətən müharibəsində müşahidə edilən milli birliyin önəmindən bəhs etdi: "Dəmir yumruq" milli birliyin və gücün rəmzi oldu. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar, habelə Azərbaycanın haqq işinə dəstək verən digər xalqların nümayəndələri erməni lobbisinin çirkin kampaniyalarına qarşı fədakarlıqla mübarizə apardılar. Etnik və dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq ölkəmizin bütün vətəndaşları görünməmiş həmrəylik nümayiş etdirdi. Vətən müharibəsi zamanı siyasi partiyaların Ali Baş Komandan İlham Əliyevə dəstək ifadə edən birgə bəyanat və müraciətlər imzalaması milli məsələlərdə ölkədə hər hansı fikir ayrılığının istisna olunduğunu göstərdi. Bu bir reallıqdır ki, II Qarabağ müharibəsi ölkəmizdə milli həmrəyliyi, milli birliyi daha da gücləndirdi. Amma çox təəsüf ki, Azərbaycan xalqının tarixinə əbədi olaraq yazılmış Qələbə münasibətilə ölkə siyasilərinin birgə bəyanatında AXCP, Müsavat Partiyası və "Milli Şura" iştirak etməyib. Milli sevinc və qürurun təcəssümü olan birgə bəyanatda radikalların iştirak etməməsi onların antimilli xislətini bir daha göstərmiş olub. Artıq Azərbaycanın tarixində yeni səhifə başlayıb. Azad edilmiş ərazilərə səfərləri ilə Prezident İlham Əliyev öz sevincini xalqı ilə bölüşməklə yanaşı, həmin əraziləri tez bir zamanda bərpa etmək, dirçəltmək əzmində olduğunu əyani nümayiş etdirib. Təbii ki, Böyük Qayıdış strategiyası yeni infrastrukturun yaradılması ilə yanaşı, işğaldan azad olunmuş ərazilərin ümumən regionun yeni inkişaf modelinə çevirməkdən ibarətdir. Bununla yanaşı Qələbənin əbədiləşdirilməsi və müharibə iştirakçılarına dövlətimizin diqqət və qayğısı ən yüksək səviyyədədir. Vətən müharibəsində qələbə münasibətilə "Zəfər" və "Qarabağ" ordenləri, həmçinin 15 yeni medal təsis edilib. Azərbaycan əsgərinin İkinci Qarabağ müharibəsində göstərdiyi misilsiz qəhrəmanlığın və qazandığı möhtəşəm tarixi Zəfərin təbliği, şəhidlərimizin əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Bakıda Vətən müharibəsi memorial kompleksi və Zəfər muzeyi inşa olunur. Eyni zamanda şəhid ailələrinə ölkəmizdə xüsusi diqqət göstərilir, dövlət tərəfindən bütün lazımi işlər görülür. Qazi və şəhid ailələrinə dövlət tərəfindən lazımi köməklik göstərilməkdədir".

Aqil Məmmədov ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin bərpasının tarixi hadisə olduğunu bildirib: "Azərbaycan-Ermənistan sərhədində Laçın rayonu ərazisində Həkəri çayının üzərində 23 aprel 2023-cü il tarixində "Laçın" sərhəd-buraxılış məntəqəsi quruldu. "Laçın" sərhəd-buraxılış məntəqəsinin qurulması böyük Şuşa Zəfərindən sonra əldə edilmiş ən böyük və əhəmiyyətli hərbi-siyasi qələbə kimi Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Fəxarət rəmzimiz üçrəngli, ay-ulduzlu dövlət bayrağımız sərhəddə dalğalandırıldı. Bununla da Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olundu. Həmçinin üçtərəfli bəyanatın müddəalarının təmin olunması, Qarabağ iqtisadi rayonunda törədilən genişmiqyaslı təxribatların qarşısının alınması artıq zərurətə çevrilmişdi.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələrinin tərksilah edilərək ərazilərimizdən çıxarılması, onların hərbi infrastrukturunun zərərsizləşdirilməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərə qayıdan dinc əhali, habelə bərpa-quruculuq işlərinə cəlb olunmuş mülki işçilər və hərbi qulluqçularımızın təhlükəsizliyinin təmin olunması vacib idi. Məhz Azərbaycan konstitusiya quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə 19 sentyabr 2023-cü ildə lokal xarakterli antiterror tədbirlərinə başlanıldı. Qarabağın erməni sakinlərinin nümayəndələrinin Rusiya sülhməramlı kontingenti vasitəsilə müraciətini nəzərə alaraq 2023-cü il sentyabrın 20-də saat 13:00-da müvafiq şərtlər altında lokal xarakterli antiterror tədbirlərinin dayandırılması barədə razılıq əldə olundu. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yerləşən Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələri, qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri silahı yerə qoyması, döyüş mövqelərindən və hərbi postlardan çıxması və tam şəkildə tərksilah olunması təmin edildi. Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələri Azərbaycan ərazilərini tərk etməsi, qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin buraxılması, eyni zamanda, paralel şəkildə bütün silah-sursat və ağır texnikanın təhvil verilməsi Azərbaycanın növbəti Qələbəsi idi. Antiterror tədbirlərinin nəticəsində Azərbaycan öz suverenliyini bərpa etdi. Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev tərəfindəin 15 oktyabr tarixində Xankəndi şəhərinin mərkəzi meydanında Azərbaycan Bayrağının qaldırılması tarixinin ən parlaq səhifəsi olmaqla yanaşı xalqımız üçün qürurverici bir tarix idi. Azərbaycan dövləti və xalqı bundan sonra qalib kimi əbədi təhlükəsiz şəraitdə yaşayacaq".

27 Sentyabr – Zəfərə aparan yol

Qafqazın əlverişli coğrafi mövqeyi tarixən bu əraziləri böyük imperialların mübarizə meydanına çevirmiş və bu ərazilər uğrunda çox qan tökülmüşdür. Avropa ilə Asiya arasında keçid rolunu oynayan ərazi təbii ki, bir qitədə yaranan imperiyanın

digər qitəni də işğal etməsi üçün bir keçid rolunu oynamışdır. Ermənilər tarix boyu əllərinə fürsət düşdükcə Azərbaycanlılara qarşı vəhşilik törətmiş və onları ata-baba yurdlarından çıxarmağa çalışmışlar.

1988-1994-cü illər ərzində xarici havadarları tərəfindən silahlandırılan ermənilər Azərbaycan ərazisinin 20%-ni işğal etmişlər. İşğal zamanı yaşayış məntəqələri dağıdılmış, dinc əhali amansızcasına qətlə yetirilmişdir. Başlıbel, Ağdaban və Baqanis-Ayrım kəndlərində törədilmiş vəhşiliklər erməni faşizminin əsl simasını göstərir. Dinc azərbaycanlılara qarşı törədilən qətliamlar içərisində Xocalı qətliamı xüsusi qəddarlığı ilə seçilir. 1992-ci il fevralın 26-da Ermənistan hərbi birləşmələri 7 min əhalisi olan Xocalı şəhərində soyqırımı həyata keçirmişdir. Xocalı soyqırımı zamanı 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 azyaşlı uşaq, 70 qoca öldürülmuş, 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 nəfər valideynlərindən birini itirmiş, 1000 nəfər müxtəlif yaşlı dinc sakin aldığı güllə yarasından əlil olmuşdur.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi azərbaycanlıları doğma yurd-yuvalarından didərgin salmaqla yanaşı, ölkəmizin iqtisadiyyatına və mədəni irsinə də ağır zərbə vurmuşdur. Ermənistan bu müddət ərzində işğal altında saxladığı Azərbaycan ərazilərini acınacaqlı vəziyyətə salmış, şəhər və kəndlərdə infrastrukturu tamamilə məhv etmiş, Azərbaycana milyardlarla dollar dəyərində maddi ziyan vurmuşdur.

Uzun illər ərzində Ermənistan işğalçı siyasətini davam etdirmiş, ərazilərimizdə təxribatlar törətmiş, təmas xətti boyunca yaşayan dinc əhalimizə mütəmadi atəş açmış, onların rahat yaşamasına imkan verməmişdir.

2016-cı il aprel ayında ermənilərin törətdikləri təxribatlara cavab olaraq Lələtəpə və 2020-ci il iyul ayında Tovuz döyüşləri zamanı Azərbaycan bu işğalla barışmayacağını nümayiş etdirmişdir. Lakin Ermənistan bu döyüşlərdən də nəticə çıxarmamış, Azərbaycana qarşı diversiyaları davam etdirmiş, erməni siyasətçiləri xalqımıza qarşı aşağılayacı və təxribatçı bəyanatlar vermişlər.

2020-ci il 27 sentyabr tarixində atəşkəs rejimini kobud şəkildə pozan Ermənistan silahlı qüvvələri cəbhə boyu Azərbaycan silahlı qüvvələrinin mövqelərinə intensiv zərbələr endirməklə yanaşı Tərtər, Ağdam, Füzuli və Cəvrayıl rayonlarının yaşayış məntəqələrini qəsdən artilleriya atəşinə tutaraq Azərbaycana qarşı növbəti təcavüzə başladılar. Nəticədə,

hərbi qulluqçular ilə yanaşı Azərbaycanın 11 dinc sakini, o cümlədən 2 uşaq həlak olmuşdur. Düşmənin hərbi təxribatını dəf etmək və təcavüzünə son qoymaq məqsədilə Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev dərhal bütün cəbhə boyu əks-hücuma keçmək əmri vermişdir.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün qarşısını almaq məqsədi ilə 27 sentyabrda bütün cəbhə boyu əks-hücuma keçən Azərbaycan Ordusu 1990-cı illərin əvvəlində baş verən Birinci Qarabağ Müharibəsi zamanı Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş əraziləri işğaldan azad etməyə başladı. 44 gün davam edən Vətən Müharibəsi Şanlı Azərbaycan Ordusunun gücünü göstərərək Azərbaycanın qələbəsi ilə başa çatmışdır. Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı hesab edilən Şuşa şəhəri Şanlı Azərbaycan Ordusu tərəfindən azad edildikdən dərhal sonra, noyabrın 10-da Azərbaycan Prezidenti, Ermənistanın baş naziri və Rusiya Prezidenti münaqişə zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması barədə bəyanat imzalayıblar. 1 dekabr tarixi etibarı ilə Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Bu 44 günlük müharibə Azərbaycan torpaqlarının uzun müddət davam edən işğalına son qoydu.

Bu Qələbə tarixdə əbədi qalacaq. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri 44 gün ərzində düşmən ordusunu məhv edərək öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Düşmən torpaqlarımızdan qovuldu, ədalət və beynəlxalq hüquq bərpa olundu. Bu gün Azərbaycan dövləti qalib dövlət kimi yaşayır və bundan sonra müzəffər xalq və qalib dövlət kimi əbədi yaşayacaqdır.

Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, Azərbaycan Bayrağını işğaldan azad edilən torpaqlarımızda dalğalandırmış, ölkəmizin ərazi bütövlüyü yolunda canlarını fəda etmiş əsgər və zabitlərimizə, bütün şəhidlərimizə dərin ehtiram əlaməti olaraq Prezident İlham Əliyev 27 sentyabr – Vətən müharibəsinin başladığı günün Azərbaycan Respublikasında Anım Günü kimi qeyd olunması ilə bağlı 2020-ci 2 dekabr tarixində Sərəncam imzalamışdır. Bu addım şəhid ruhlarına, şəhidlərin doğmalarına ali ehtiramın göstəricisidir. Eyni zamanda, Bakıda Vətən Müharibəsi Memorial Kompleksi və Zəfər Muzeyi inşa olunacaqdır. Bakıda, şəhərimizin ən gözəl yerlərinin birində İkinci Qarabağ müharibəsinin qəhrəmanlarının şərəfinə möhtəşəm abidə ucaldılacaqdır.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri sayəsində formalaşan Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında öz şərəfli missiyasını uğurla davam etdirir. Aparılan uğurlu siyasət nəticəsində Azərbaycan Ordusu dünyanın ən güclü orduları sırasındadır. Ordumuzun müasir texnika ilə təchizatı, müntəzəm olaraq keçirilmiş təlimlər, ordumuzun döyüş potensialının gücləndirilməsi, hərbi sənayenin yaradılması və idxaldan müəyyən dərəcədə

asılılığın azaldılması–bütün bunlar ordu quruculuğu sahəsində məqsədyönlü şəkildə aparılan siyasətin tərkib hissəsidir.

Azərbaycan Ordusu Cənubi Qafqazın ən qüdrətli ordusudur. Ötən illər ərzində ölkəmizin müdafiə sisteminin möhkəmləndirilməsi, Silahlı Qüvvələrdə aparılan islahatlar və müşahidə etdiyimiz keyfiyyət dəyişiklikləri Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ordu quruculuğu sahəsində apardığı məqsədyönlü işlərin nəticəsidir.

Müharibə başa çatandan bu günədək 150-dən çox mülki şəxs və hərbçi minaya düşərək həlak olmuş və ya öz sağlamlığını itirmişdir. Obyektiv həqiqətlərin beynəlxalq aləmə çatdırılması üçün çalışan jurnalistlərin sülh dövründə öz peşə vəzifələrinin icrası zamanı həlak olması faktı dünya jurnalistləri tərəfindən qınanılmalıdır. Dünya ictimaiyyəti və beynəlxalq təşkilatlar Ermənistanı mina xəritələrini vermədiyinə görə qınamalı və rəsmi İrəvan hüquqi məsuliyyət daşımalıdır.

Yaralanmış müharibə iştirakçılarının reabilitasiyası və onların sosial məsələlərinin həlli istiqamətində görülmüş işlər sübut edir ki, dövlət hər zaman öz əsgərinin yanındadır. Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, Azərbaycan Bayrağını işğaldan azad edilən torpaqlarımıza sancmış, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını fəda etmiş əsgər və zabitlərimizə həsr olunmuş silsilə tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycan xalqı mübariz oğul və qızlarının şücaətini yüksək qiymətləndirir, bütün Şəhidlərimizin ruhuna ehtiram göstərir, xatirəsini uca tutur. Şəhid və qazi ailələrinə dəstək göstərilməsində Azərbaycanda milli həmrəylik yaşanır və bu məqsədlə bütün aidiyyəti dövlət qurumlarının potensialı səfərbər olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda gedən mübarizədə qəhrəmanlıq göstərən əsgər və zabitlərimiz, arxa cəbhədə çalışan mülki şəxslər, bütövlükdə xalqımız əzm və iradə, bir yumruq kimi birlik və həmrəylik nümayiş etdirərək düşmənə sarsıdıcı zərbələr endirmişdir. Azərbaycanın tarixinə Qələbə səhifəsi yazmış Prezidentə xalqın etibarı və ehtiramı sonsuzdur.

Prezident İlham Əliyev hərbi sahədə olduğu kimi diplomatik və informasiya savaşı cəbhəsində də misilsiz rəşadət göstərmiş, Azərbaycana qarşı informasiya blokadasını yarmış, müharibənin gedişində və müharibədən sonra onlarla aparıcı xarici KİV-ə müsahibələr vermişdir. Bu müsahibənin hər biri Azərbaycanın diplomatik uğurudur – beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə ölkəmizə təzyiqlər cəhdinin qarşısı müvəffəqiyyətlə alınmışdır.

Xarici ölkələrdə yaşayan milyonlarla azərbaycanlının ürəyi 44 gün ərzində tarixi Vətəni ilə bir döyünürdü.

Bütün təzyiqlərə, təhdidlərə baxmayaraq Azərbaycan Qələbə qazandı və tarixi ədalət bərpa olundu. Azərbaycan Ordusu şəhidlərin qanını yerdə qoymadı. Qələbəni bizə bəxş edən qəhrəman əsgər və zabitlərimiz bizim qürur mənbəyimizdir. Onların qəhrəmanlığı, onların şücaəti, fədakarlığı artıq dastana çevrilib.

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

Cəmil HƏSƏNLİ
Tarix elmləri doktoru, professor

“Media forum” saytı tarixçi alim Cəmil Həsənlinin “Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri (1920-1923)” araşdırmasını oxuculara təqdim edir.

(Əvvəli ötən sayımızda)

Teleqramlarının birində yoldaş Çiçerin bəyan edir ki, mən onu bu məsələlərdə ittiham edirəm. Lakin əgər söhbət etirazdan gedirsə, mən gərək onlarla etiraz bəyan edəm. Bu anlaşılmazlıqların olmaması üçün lap əvvəldən bu satqın Ermənistana münasibətdə möhkəm siyasət yeritmək lazım idi”.

* * *

Moskvada və İrəvanda aparılan danışıqların nəticəsi kimi, 1920-ci ilin avqust ayının 10-da tərəflər arasında altı bənddən ibarət müqavilə bağlanmışdı ki, onun dörd bəndi bilavasitə Azərbaycanla süni şəkildə yaradılmış ərazi mübahisələrinə aid idi. Müqavilənin giriş hissəsində Sovet Rusiyası Ermənistan Respublikasının istiqlaliyyətini və tam müstəqilliyini tanıyırdı.

Birinci maddəyə görə, RSFSR ordusu ilə Ermənistan Respublikası ordusu arasında hərbi əməliyyatlar 1920-ci ilin avqust ayının 10-u saat 12-dən etibarən başa çatmış hesab edilirdi.

Müqavilənin ikinci maddəsində qeyd olunurdu ki, bu sazişlə müəyyən edilmiş Ermənistan qoşunlarının yerləşdiyi zolaqlar istisna olmaqla mübahisəli vilayətlər Qarabağ, Zəngəzur qəzaları və Naxçıvan diyarı Sovet Rusiyasının qoşunları tərəfindən tutulur.

Müqavilənin üçüncü bəndinə görə, sovet ordusunun tutduğu mübahisəli ərazilər bu ərazilərin hüquqi baxımdan Ermənistan Respublikasına və Azərbaycan SSR-ə məxsusluğunu həll etmir. Bu ərazilərin müvəqqəti tutulması RSFSR-lə Ermənistan arasında yaxın gələcəkdə imzalanacaq sülh müqaviləsi ilə müəyyən ediləcək Azərbaycanla Ermənistan arasında ərazi mübahisələrinin dinc yolla həllinə xidmət etməlidir.

Müqavilənin dördüncü bəndinə görə, hərbi əməliyyatların dayandırılması ilə müqavilədə olan tərəflər həm mübahisəli ərazilərdə, həm də sərhədyanı ərazilərdə hərbi qüvvələrin toplanmasını dayandırırdılar.

Beşinci maddəyə görə, qarşıda RSFSR-lə Ermənistan Respublikası arasında sülh müqaviləsi bağlanana qədər dəmir yolunun Şaxtaxtı-Culfa hissəsinin istifadəsi Ermənistan Dəmiryol İdarəsinə verilirdi. Lakin oradan hərbi məqsədlərlə istifadə edilə bilməzdi.

Altıncı maddəyə görə, RSFSR təminat verirdi ki, sovet ordusunun tutduğu xəttin arxasında qalan Ermənistan Respublikasının bütün hərbi hissələri maneəsiz olaraq Ermənistana buraxılacaqlar. Müqaviləni RSFSR tərəfindən səlahiyyətli nümayəndə B.Leqran, Ermənistan tərəfindən isə A.Camalyan və A.Babalyan imzalamışdılar.

Avqustun 13-də G.Çiçerin Rusiya-Ermənistan müqaviləsi haqqında RK(b)P MK Siyasi Bürosuna məlumat verdi və müqavilə bəyənildi. Rusiya ilə Ermənistan arasında müqavilənin belə tələm-tələsik bağlanması həmin tarixdə Türkiyə ilə Antanta arasında imzalanmış Sevr müqaviləsi ilə bağlı idi. Sevr müqaviləsi ermənilərə böyük imtiyazlar vəd etdiyindən rus-sovet diplomatiyası ehtiyat edirdi ki, Ermənistan bütövlükdə Antantanın təsirinə düşə bilər. Çiçerini Ermənistanla müqavilənin bağlanmasını sürətləndirməyə vadar edən başlıca xarici amil məhz Sevr müqaviləsi idi. Hətta Rusiya ilə Ermənistan arasında imzalanmış 10 avqust müqaviləsi diplomatik bir sənəd olaraq hələ imzaya hazır olmasa da, Moskvanın təkidi ilə Ermənistandakı sovet nümayəndəsi Leqran onu imzalamalı və Sovet Rusiyasının mübahisə obyektinə çevirdiyi Azərbaycan ərazilərini Ermənistana vəd etməli olmuşdu.

Ermənistanın rəhbər dairələri Moskvaya hazırladıqları məruzələrdə tez-tez xatırladırdılar ki, Gürcüstan və Azərbaycanla müqayisədə guya İngiltərə Ermənistana böyük əhəmiyyət verir. Bunu ermənilər onunla əsaslandırırdılar ki, guya bir tərəfdən Ermənistan öz coğrafi vəziyyətinə görə Orta Şərq ölkələrində Britaniya hökmranlığını yaymaq üçün quru körpü rolunu oynayır, digər tərəfdən isə “Ermənistan müsəlman və türk dünyası üçün hiyləgərcəsinə istifadə oluna bilən pazdır”.

Sovet siyasətinə gəldikdə isə sənəddə əsaslandırılırdı ki, əgər Antanta və onun əlaltıları “Osmanlı zülmü altında olan Türkiyənin məzlum xalqlarının azadlığı” şüarından istifadə fikrinə düşsə, Kiçik Asiyada uğur qazana bilər, “ həmin halda Ermənistan bu azadlıq təşəb-

həmin halda Ermənistan bu azadlıq təşəb-

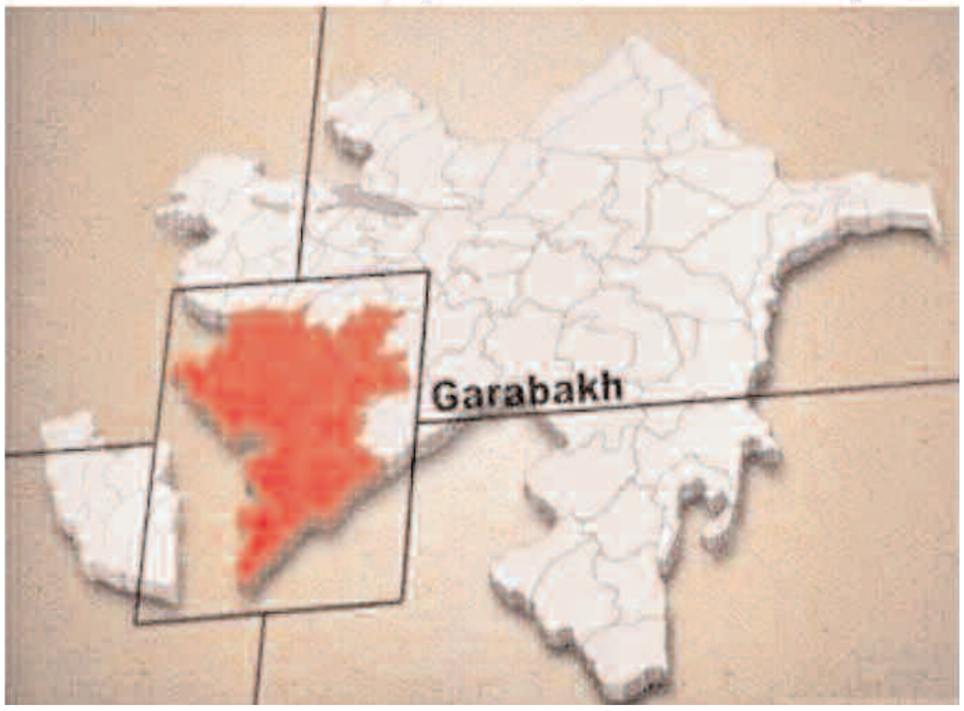

büsünü öz əlinə almaq üçün lazımdır ki, indiki Türkiyənin ərazisində bufer dövlət yaratsın. Bu dövlət əgər təmiz sovet hökuməti olmayacaqsa da, hər halda Sovet Rusiyasının təsir orbitinə daxil olan bir dövlət ola bilər”.

* * *

Əslində, Rusiya-Ermənistan müqaviləsində Azərbaycanın mübahisəsiz sayılan ərazilərinin mübahisə obyektinə çevrilməsinə sovetləşmənin ilk günlərindən hazırlıq gedirdi. Bunu hiss edən Azərbaycana ezam olunmuş Serqo Orconikidze 1920-ci ilin iyun ayının 19-da Vladimir Lenin və Georgi Çiçerinə vurduğu teleqramda məlumat verirdi ki, Qarabağ və Zəngəzurda sovet hakimiyyəti elan edilib və adı çəkilən hər iki ərazi özünü Azərbaycanın bir hissəsi hesab edir. O xəbərdarlıq edirdi ki, “Azərbaycan Qarabağsız və Zəngəzursuz heç bir halda keçinə bilməz. Ümumiyyətlə, mənim fikrimcə, Azərbaycan nümayəndəsini Moskvaya çağırıb onunla birlikdə Azərbaycan və Ermənistana aid bütün məsələləri həll etmək lazımdır. Bunu Ermənistanla müqavilə bağlanana qədər etmək lazımdır. Ermənilərlə Zaqatalaya bənzər hadisələrin təkrar olunması bizi burada tamamilə batırar”.

Sovet Rusiyası ilə Ermənistan arasında Azərbaycandan xəbərsiz imzalanmış 10 avqust müqaviləsi mərkəzi bolşevik hökumətinin, xüsusilə Sovet Rusiyası XXİK-nin Azərbaycanı gözdən salmaq siyasətinin bilavasitə nəticəsi idi. Hətta bu müqavilədən sonra Ermənistan ərazi və sərhəd məsələlərinə aid hər hansı məsələni Azərbaycanla müzakirə etməyə ehtiyac belə duymurdu. Azərbaycan xarici işlər komissarı M.D.Hüseynovun mübahisəli məsələləri müzakirə etmək üçün konfrans çağırmaq təklifinə cavab olaraq avqust ayının 23-də Ermənistanın xarici işlər naziri Ohancanyan bildirirdi ki, “Ermənistan hökuməti ilə RSFSR-in nümayəndəsi Leqran arasında imzalanmış 10 avqust 1920-ci il tarixli ilkin müqaviləyə uyğun olaraq Ermənistanla Azərbaycan arasında ərazi mübahisələri yaxın gələcəkdə Ermənistanla Rusiya arasında bağlanacaq sülh müqaviləsi əsasında həll edilməlidir”.

Azərbaycan tərəfinin Qazaxda keçirilməsi nəzərdə tutulan bu konfransa Azərbaycanı təmsil edəcək iki erməni (İ.Dovlatov və A.Mikoyan) və bir gürcüdən (Lominadze) ibarət nümayəndə heyəti təyin etsə də, ermənilər bu konfransda iştirakdan imtina etdilər.

Ermənistanın belə arxayın mövqeyi onunla bağlı idi ki, 1920-ci ilin may ayında onlar Sovet Rusiyasından xahiş etmişdilər ki, Azərbaycanla olan mübahisəli məsələlərin həllində vasitəçi olsunlar, lakin Karaxan Sovet Rusiyasının və

olsunlar, lakin Karaxan Sovet Rusiyasının və

Azərbaycan hökumətinin adından cavab vermişdi ki, “qarşılıqlı milli qırğınlardan qaçmaq üçün mübahisəli ərazi məsələləri həll edilənə qədər həmin mübahisəli yerlər rus Qırmızı Ordusu tərəfindən tutulacaq. Bu barədə artıq rus hərbi komandanlığına əmr verilib”.

İki ölkə arasındakı ərazi mübahisələrində Ermənistana bəraət qazandırmaq üçün Mərkəzdə bəzi rəhbər işçilər yalan danışmaqdan, təxribat uydurmaqdan belə çəkinmirdilər. Hələ müqavilə imzalanmazdan xeyli əvvəl xarici işlər komissarı Çiçerinin Leninin adına hazırladığı xatırlatmada qeyd olunurdu ki, Azərbaycan hökuməti Qarabağa, Zəngəzura, Naxçıvanla birlikdə Şərur-Dərələyəz qəzasına iddiasını bəyan edib: “Bu yerlərin böyük hissəsi faktiki olaraq Ermənistan Respublikasının əlindədir. Azərbaycan bu əraziləri ələ keçirmək üçün öz hərbi hissələrini göndərməlidir, yəni həmin əsgərləri ki, onlar sovet hakimiyyətinə qarşı dayanırlar. Tatar (azərbaycanlı - C.H.) hissələrini ermənilərə qarşı göndərmək tamamilə yolverilməzdir və bu, böyük cinayət olardı.

Qeyd edilən vilayətlərə türklərin hücum etdiyi indiki vaxtda bu xüsusilə yolverilməzdir. Əgər bu hissələr ora göndərilsə, türklər həmin dəqiqə əllərini Azərbaycanın müsəlman hissələrinə uzadacaqlar. Ümumiyyətlə, bu hissələrin məsələsi kifayət qədər mürəkkəb məsələdir. Onlar artıq üsyan qaldırır və türklərin yaxınlaşması bu meyli daha da gücləndirəcək. Ən yaxşısı onları İrana göndərmək olardı, lakin mən kifayət qədər məlumatlı deyiləm ki, indiki anda bunun mümkün olduğunu müəyyənləşdirəm. Bütün hallarda Azərbaycan əsgərlərini Azərbaycanın iddia etmək xəyalına düşdüyü, ermənilərin əlində olan vilayətləri almağa göndərməkdən söhbət belə gedə bilməz”.

Özünün dediyi kimi, Azərbaycanın daxili siyasəti haqqında az məlumatlı olan Çiçerin Bakının tələblərinin təmin olunmasının çox dəhşətli bir mənzərəsini cızırdı. O yazırdı: “Digər yol bizim hərbi hissələr tərəfindən tutulmuş, qeyd edilən yerlərin Azərbaycana hədiyyə edilməsidir. Nərimanov bilavasitə bu kombinasiyanı nəzərdə tutur. Daxili siyasəti müsəlman kütlələrinin əhəmiyyəti hissəsi ilə kəskin ixtilafa gətirib çıxarmış Bakının sovet hökuməti mübahisəli elan olunmuş yerləri kompensasiya kimi Azərbaycan üçün əldə etmək yolu ilə millətçi əhval-ruhiyyəli ünsürləri öz tərəfinə çəkmək istəyir. Bu kombinasiyanın sovet hissələrinin əli ilə edilməsi tamamilə yolverilməzdir. Bizim rolumuz tamamilə obyektiv və müstəsna dərəcədə qərəzsiz olmalıdır. Əgər biz bir millətin əleyhinə digər millətə söykənsək, bu, bizim bütün Şərq siyasətimiz üçün faciəli səhvə gətirib çıxarar. Hər hansı əraziləri ermənilərdən alıb və bizim əlimizlə onu Azərbaycana vermək bizim Şərqdə bütün siyasətimizə tamamilə yanlış rəng verərdi”.

Vəziyyəti süni şəkildə mürəkkəbləşdirən Çiçerin ondan çıxış yolunu Rusiya hərbi hissələri tərəfindən tutulmuş və yalnız sovetləşmədən sonra mübahisəli elan olunmuş ərazilərin Rusiya işğal rejiminə tabe edilməsi haqqında qərar qəbul edilməsində görürdü. Onun fikrincə, müvafiq əlverişli siyasi şərait yaranana qədər bu ərazilər nə Azərbaycana, nə də Ermənistana verilməli idi.

Çiçerin məsələnin belə qoyuluşuna Ermənistanla müqavilə bağlamaq aləti kimi baxırdı. O yazırdı: “Yalnız hərbi status-kvo zəminində bizim Zaqafqaziyada sülh siyasətimizin həyata keçirilməsinin zəruriliyi naminə Ermənistanla müqaviləyə ümid bəsləmək olar. Bununla bağlı hamı deyir ki, biz indi oralarda hazırda əlimizdə olan ərazilərdən başqa yeni ərazilər tutmaqdan imtina etməliyik. Ermənistan Respublikası ilə biz nə qədər mümkünsə tez müqavilə bağlamağa cəhd göstərməliyik”.

* * *

Georgi Çiçerin öz təkliflərinin bir hissəsini rəsmiləşdirə bildi və Qafqaz cəbhəsi Hərbi İnqilab Şurasına göndərdiyi təlimatda o, Mərkəzi Komitə adından bildirdi ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında mübahisəli sayılan ərazilərə heç bir Azərbaycan və ya erməni hakimiyyət orqanları buraxıla bilməz. Mübahisəli elan olunan ərazilər Azərbaycan əraziləri olduğundan və Azərbaycan hakimiyyət orqanlarının nəzarətində olduğundan bu qərar Azərbaycanın suveren hüquqlarına və ərazi bütövlüyünə kobud şəkildə müdaxilə idi.

Ardı var

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 6

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Beləliklə, həmin bölgü sistemi təkcə Diyarbəkirə aid olmadı. Van əyaləti də 37 ocaqlığa bölündü və sultan sarayına tabe olan böyük hökmdarlığa ayrıldı. Bunlardan:

I. Heqari hökmdarlığı idi. Bu əmirlik 10 min nəfər silahlı qüvvə saxlamalı və müharibə zamanı onu 50 minə çatdırmalı idi.

II. Bidlis hökmdarlığı idi. O da öz hərbi qüvvəsini Heqari əmirliyi kimi təşkil etməli idi.

III. Mahmudi hökmdarlığı idi. Bu əmirlik 6 min nəfərdən ibarət silahlı qüvvə saxlamalı idi.

IV. Mahmudi əmirliyi ilə qonşu olan Pinyaniş əmirliyi idi ki, onun da daimi qoşun qüvvəsi 6 min nəfər olmalı idi (98, 302). Bundan başqa, Osmanlı ərazisinin təhlükəsizliyini qorumaq məqsədilə bir neçə kürd tayfası Azərbaycan sərhədlərinə göçürüldü. P.İ.Avreyanov yazır ki, bu tayfalar öz sıralarından inzibati məmurlar təşkil edib və Osmanlı dövlətinə xidmət etmək şərtilə həmişəlik olaraq vergi verməkdən azad edilirdilər (9, 2-3). Övliya Çələbi yazır ki, yuxarıda göstərilən bu bölgüdən sonra səfəvilər dövlətində yalnız Qotur, Pirədüzi, Cülani və Dünbili əmirlikləri qalmışdı (48). «İslam ensiklopediyası»nda isə Səfəvilər dövlətində təkcə Kirmanşah kürdlərinin qaldığı göstərilir (132, 1207). Bununla da Kürdüstanın işğal edilməsi və onun birinci dəfə Osmanlı-İran dövlətləri arasında bölünməsi işi qurtardı. Kürdüstanda gedən bu müharibədə başda Məhəmməd paşa olmaqla, dörd Osmanlı paşası və o zaman Şərq ölkələri üçün həyati əhəmiyyəti olan çoxlu top, tüfəng və təxminən 42 min türk əskəri iştirak etmişdir. Əhməd Rasimin yazdığına görə 1516-cı ildə vəzir əzəm Sənan paşanın 40 min nəfərlik qoşunu da Diyarbəkirə gəlmişdi (53, 273). Qızılbaşlara qarşı vuruşmada müxtəlif kürd əmirlərindən başqa Mövlana İdris və oğlu Əbu-Müvahib başda olmaqla bir çox kürd əmirləri və təxminən 35 min nəfərdən artıq kürd döyüşçüsü iştirak edirdi.

Kürdüstanın bölünməsi uğrunda gedən bu müharibədə Səfəvilər dövləti tərəfindən Qara xan Ustaclu və onun qardaşları Ulaş bəy, Süleyman xan və Əvəz bəy iştirak edirdilər. Qızılbaş döyüşçülərinin sayı haqqında əlimizdə düzgün məlumat yoxdur. Tədqiqatçıların yazdığına görə bü müharibənin gedişində çoxlu kürd öldürülmüşdü.

Göstərilən faktlardan məlum olar ki, kürd döyüşçülərinin qırılmasının bir səbəbi də Osmanlı qoşunlarının odlu silahları yaxşı idarə etmələri, hərbi qaydaları yaxşı bilmələri, sərəncamlarında olan kürdlərin ən ağır vuruşmalara göndərilmələrindən ibarət olmuşdur.

Nəhayət, Kürdüstan vuruşmalarında Osmanlı hökumətinin silahlı qüvvəsi və Səfəvilər dövlətindən narazı olan kürd əmirlərinin fəal iştirakı nəticəsidə 1 Sultan Səlimin qələbəsi ilə qurtardı.

«Münşaat səlatin» dəki məlumata görə, həmin qələbə münasibəti ilə Biqli Məhəmməd paşa, I Sultan Səlim xana məktubla bərabər Qara xanın başını da göndərmişdi. O, məktubda qeyd edirdi ki: «Kürdüstan bəyləri ilə yekdil olub, düşmənə qalib gəldik, budur bir qrup döyüşçü ilə Qara xanın başı qulluğunuza göndərilir, ümid edirik ki, həmişə düşmənlərin başı sizin ləkədkubunuz[30] olacaqdır» (98, 418 –419).

I Sultan Səlim Diyarbəkir əyalətini mərkəz təyin edərək ayrıca Kürdüstan ordusu yaratdı. Ordunun rəhbərliyi, əyalət və vilayətlərin bəylərbəyi vəzifəsini Osmanlı paşalarına verildi. Bu paşalar kürdlər qarşısında qeyri-məhdud hüquqa malik idilər. Osmanlı hökumətinin bu qələbəsi Kürdüstanın rəsmi bölünməsinin və kürd xalqının ağır vuruşmalarla üz-üzə gəlməsinin əsasını qoydu… Kürdüstan uzun zaman davam edən Osmanlı-İran müharibələrinin meydanına çevrildi. Kürd əmirləri ilə I Sultan Səlim arasında bağlanan müqavilə Sultan Süleyman Qazi zamanında (1519–20-1566) tamamilə unuduldu. Daxili müstəqillik hüququna malik olan kürd əmirləri bir-birinin ardınca irsi hüquqlarından məhrum oldular. Kürd xalqı Osmanlı zadəganları üçün ağır vergi mükəlləfiyyəti daşımalı idilər. Osmanlı-İran müdaxiləsi ilə əlaqədar olaraq XVI əsrdə kürd tayfaları arasındakı daxili vuruşmalar da kücləndi.

Kürdüstanda ağalıq edən Osmanlı paşaları kürd tayfalarını bir-birinə qarşı qoymaq üçün müxtəlif yollardan istifadə edirdilər. Beləliklə də onlar qardaş bir xalqın arasında nifaq salırdılar. Məsələn, 1586-cı ildə vəzir Fərhad paşa Dünbili tayfası ilə Mahmudi tayfası arasında qəsdən vuruşma saldı. Bidlisi yazır ki: «Həmin vuruşma nəticəsində 80 nəfərdən çox kürd öldürüldü (76, 316-317). Dünbili tayfasının başçısı Nəzər bəy də bu vuruşmada öldürüldü. Onun qardaşı Qılınc bəy isə bu məsələ ilə əlaqədar şikayət etdisə də, bir nəticə hasil olmadı. Bidlisi göstərir ki: «Şikayətə baxılan zaman mən də iştirak edirdim. Fərhad paşa məsələni ört-basdır etmək üçün onları barışdırdı» (76, 317).

Ümumiyyətlə, Kürdüstanın birinci dəfə bölünməsindən (1514) sonra kürd xalqının tarixində bu cür hadisələr adi bir şəkil almışdı. Həm Osmanlı, həm də Səfəvi dövlətinin kürd xalqına qarşı mənfi siyasətləri sonralar da Osmanlı sultanları və İran şahları tərəfindən davam etdirilirdi. Ona görə də XVI əsrin əvvəllərindən başlanan həmin siyasət kürd tayfa başçılarını müstəqillik hüququ uğrunda elə bir mübarizəyə qaldırdı ki, o mübarizə uzun illər davam etdi.

SƏFƏVİLƏRİN KÜRD xalqına MÜNASİBƏTİ

XVI əsrin başlanğıcında Kürdüstanla qonşu olan İran ölkəsində ictimai-siyasi və iqtisadi vəziyyət son dərəcə gərgin idi. Ölkə bir neçə xırda feodallıqlara bölünmüşdü. Bu feodallıqlar arasında baş verən daxili müharibələr nəinki təkcə ölkənin siyasi birləşməsinə mane olurdu, eyni zamanda ölkə daxilindəki əlaqəni də çətinləşdirir və ticarətin inkişafını ləngidirdi. Daxili feodal müharibələri nəticəsində şəhər və kəndlər qarət edilir, əhali varyoxdan çıxırdı. Beləliklə də şəhər və kənd zəhmətkeşlərinin güzəranı daha da çətinləşir və Ağqoyunlu hakimiyyətinə qarşı ümumi narazılıq artırdı. Həmin dövrdə Ağqoyunlu hökuməti bu vəziyyətə son qoymağa qadir deyildi, çünki o hakimiyyətdən yalnız quru ad qalmışdı.

Beləliklə, XVI əsrin lap əvvəllərində ölkəni siyasi cəhətdən birləşdirmək, vahid mərkəzləşmiş dövlət yaratmaq işi tarixi bir zərurət kimi qarşıda dururdu. Məhz belə bir çətin dövrdə I Şah İsmayıl Səfəvi Azərbaycanda yeni dövlət yaratmaq təşəbbüsünə düşdü. O, ata tərəfindən özünü Əli nəsli və şiələrin rəhbəri, ana tərəfindən isə Ağqoyunlu sülaləsinin həqiqi varisi hesab edirdi[31]. I Şah İsmayıl yeni hakimiyyət yaratmaq uğrunda mübarizəyə başlayaraq 1499-cü ildə öz tərəfdarları ilə birlikdə Ərdəbil şəhərinə gəldi. Bir il sonra 7 min nəfər müridin köməyi ilə Şirvanşah Fərrux Yəssarı məğlub etdi. Həmin ildə Şah İsmayıl şiddətli vuruşmadan sonra Bakını da özünə tabe edə bildi. O, Şərur kəndində baş verən müharibədə Ağqoyunlu Əlvənd Mirzəni məğlub edib çoxlu sərvət: at ilxısı, malqara ələ keçirtdi. Həmin vuruşmada məğlub olan Əlvənd Mirzə Ərzincana qaçdı. 1501-ci ildə Şah İsmayıl Səfəvi Təbrizə daxil olub təntənəli surətdə özünü şah elan etdi.

Beləliklə də, Azərbaycanda Səfəvilər dövləti yarandı. Bu dövlət dərhal şiə məzhəbini rəsmi dövlət dini elan etdi və bu haqda şah tərəfindən (112, 34) fərman verildi. I Şah İsmayıl Səfəvinin hakimiyyətə keçməsində ona yardım edən türk dilli Ustalu, Şamlu, Rumlu, Təkəlu, Zülqədər, Əfşar və Qacar tayfaları Qızılbaş ordusunu təşkil etdilər. Onlar şahın bütün işğallarında iştirak edib, alınan vilayətlərin başçısı təyin olunurdular. I Şah İsmayıl tərəfindən əsası qoyulan Qızılbaş ordusunun əsas qüvvəsini ox, kaman, qılınc, nizə, təbərzin və qalxanla silahlanmış piyada və çoxlu süvari qoşun təşkil edirdi.

Beləliklə, I Şah İsmayıl Səfəvi öz hakimiyyəti dövründə Azərbaycan və İranda vahid mərkəzləşmiş dövlət yaratmaq üçün böyük hərbi ordudan və Səfəvilərin müridlərindən istifadə etmişdir. Bidlisi yazır ki: «Şahın şöhrət və şücaətini eşidən şiələr Suriyadan, Türkiyədən və Kürdüstandan gələrək, Səfəvilərin bayrağı altında birləşdilər» (76, 69). I Şah İsmayıl Səfəvi hərbi və mənəvi cəhətcə silahlanmış bu böyük qüvvəyə istinad edərək, 1502-ci ildə Həmədan yaxınlığında baş verən müharibədə Ağqoyunlu Sultan Muradı da məğlub etdi. Mənbələrdəki məlumata görə həmin vuruşmada Ağqoyunlulardan 10 min nəfər öldürülmüş və çoxlu əsir alınmışdı (59, 68; 113, 83).

1510-cü ildə I Şah İsmayıl özbək Şebk xanla (ona Şeybani xan da deyilir) apardığı müharibədə onu məğlub edib, Xorasan əyaləti ilə birlikdə Mərv, Bəlx və Herat şəhərlərini də ələ keçirtdi.

Beləliklə, XVI əsrin əvvəllərində I Şah İsmayıl Səfəvi Azərbaycan və İran ölkəsində olan bir sıra feodallar üzərində qələbə çaldı. Əldə etdiyi torpaqları Qızılbaş sərkərdələrinə tiyul şəklində tapşırdı. XVI əsrin ortalarından

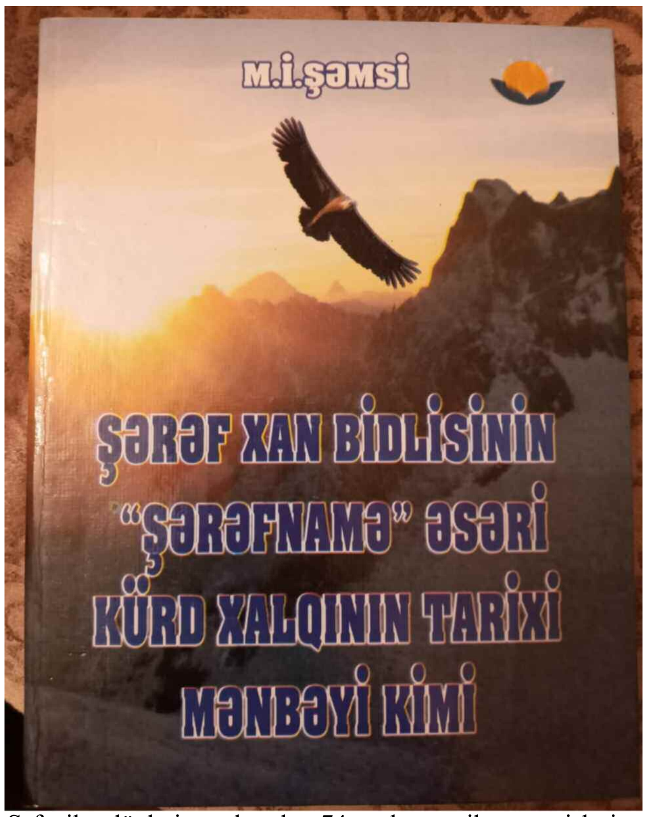

Səfəvilər dövlətinə tabe olan 74 əyalət və vilayət əmirlərindən 60 nəfəri azərbaycanlı idi. I Şah İsmayıl 1504-cü ildə Osmanlı sultanı II Bayəzidə məktub yazıb tələb edirdi ki, Osmanldı vilayətlərindən Ərdəbilə ziyarətə gələn səfəvi sülaləsinin müridlərinə toxunmasınlar və onların ziyarətə gəlmələrinə mane olmasınlar. Bu barədə «Münşaat Səlatin» də belə deyilir: «Sultan Bayəzid I Şah İsmayıla cavab olaraq bildirdi ki, Ərdəbilə gəlmək istəyən bir çox zəvvarın məqsədi ziyarətə gəlmək deyil, əskərlik xidtmətindən qaçmaqdır. Əgər onların Azərbaycana gəlməsi müvəqqəti olarsa, buna heç kəs mane olmaz» (98, 345-346). I Şah İsmayıylla Sultan Bayəzid arasındakı bu məktublaşma gələcəkdə baş verən böyük müharibələr və dini toqquşmalar üçün müqəddimə oldu. Osmanlı ölkəsində olan şiələr I Şah İsmayılın bu təşəbbüsündən ruhlanıb sultan hakimiyyətinə qarşı üsyan qaldırdılar.

Şah öz şiə tərəfdarlarını Azərbaycana gətirmək məqsədilə Nurəli xəlifə Rumlunu o mahala göndərdi. Xəlifə Qara Hasar rayonuna çatan zaman Osmanlı hökumətinə qarşı üsyan edən şiələrdən 4 min nəfər atlı öz ailələri ilə birlikdə onunla birləşdi (59, 135). Xəlifə qayıdarkən bir sıra kürd vilayətlərini, o cümlədən Ərzincanı, Məlatiyyə, Xonc və sairəni qarət etdi (59, 135). Həmin tarixdən etibarən, yəni 1506-cı ildə şah öz istilalarını Azərbaycan və İran torpağından xaricə yönəltdi. O, Kürdüstan, Ermənistan, Gürcüstan və İraq-Ərəb ölkələrini də işğal etməyə hazırlaşdı. Şah ilk dəfə olaraq Kürdüstanı istila etməyə başladı, çünki Ağqoyunlular tərəfindən işğal edilmiş bir sıra kürd vilayətlərini o, özünün həqiqi ərazisi hesab edirdi.

Kürd vilayətlərinin Qızılbaşlar tərəfindən qarət edilməsi kürd xalqının ümid gözlədiyi Səfəvilər dövlətinin ilk zərbəsi oldu. Bundan sonra Şah İsmayıl Səfəvi kürd əmirliklərini bir-birinin ardınca istila edib Qızılbaş sərkərdələrinə tapşırdı (76, 124-407). Mənbələrdəki məlumata görə o, hakimiyyətinin ilk vaxtlarında (1500-1510-cu illərdə) bir sıra istilalarla məşğul olmuş və 5 böyük müharibələrdə qalib gəlmişdir (75, 8). Həmin dövrdə Şah İsmayıl Azərbaycan və İran ölkəsindən başqa, Kürdüstanın çox hissəsini və Bağdadı da işğal etmişdir (92, 392). I Şah İsmayıl Səfəvinin bu siyasətindən kürd xalqı başqa xalqlara nisbətən daha çox zərər görmüşdür.

K.Marks I Şah İsmayıl Səfəvinin istilaçı bir hökmdar olduğunu qeyd edərək yazır: «14 illik hakimiyyəti dövründə o, 14 əyaləti fəth etmişdir» (1, 206). Səfəvi şahları tərəfindən həyata keçirilən bu siyasət XVI əsrin axırına qədər davam etdi. İskəndər Münşi yazır ki: «II Şah İsmayıl hər bir tayfa əmirinə müəyyən bir mahalı bəxş edirdi. O cümlədən Ələşkərd vilayətini də Sulaq Hüseyn Təkəluya verdi və onu Kürdüstana göndərdi» (47, 212). Bu meyl I Şah İsmayılda daha çox olmuşdur. Buna görə də Şah İsmayıl öz hakimiyyətinin ilk vaxtlarından Kürdüstanı silah gücü ilə istila etməyə başladı. Bidlisi göstərir ki: «O, Diyarbəkir, Mosul və Səncər vilayətlərini işğal etdi. Cəzirə vilayətini istila etmək üçün qoşun göndərdi» (76, 124).

(Ardı gələn sayımızda)

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 7

Gavek berbi Zimanê Kurdî
KURD dilinə doğru bir addım

(Əvvəli ötən sayımızda)

Qeyd: İsimlə ifadə edilən mübtədaya da şəxs əvəzliyinə artırılan`` ê, yê ``əlavə edilir.

Məs. Hesen ê bixwe. Esmer û Rojda yê bikin. Sosin ê bişo. Nûr ê here.

2. ``Bûyîn``feilinin gələcək zamanın təsdiq və inkarında təsrifi (indiki z.kökü ``b`` dır).

Təsdiq İnkar

Ez ê bibim (Mən olacam) Ez ê nebim (Mən olmayacağam)

Tu yê bibî (Sən olacaqsan) Tu yê nebî (Sən olmayacaqsan)

Ew ê bibe (O olacaq) Ew ê nebe (O olmayacaq)

Em ê bibin (Biz olacağıq) Em ê nebin (Biz olmayacağıq) Hûn ê bibin (Siz olacaqsınız) Hûn ê nebin (Siz olmayacaqsınız) Ewana yê bibin Ewana yê nebin

(Onlar olacaqlar) (Onlar olmayacaqlar)

``Hatin`` feilinin gələcək zamanda təsrifi (İndiki zaman kökü ``ê `` -dir).

tək cəm

Ez ê bêm (Mən gələcəyəm) Em ê bên (Biz gələcəyik)

Tu yê bêyî (Sən gələcəksən) Hûn ê bên (Siz gələcəksiniz)

Ew ê bê (O gələcək) Ewana yê bên (Onlar gələcəklər)

``Hatin`` feilinin gələcək zamanın inkar formasında təsrifi

tək cəm

Ez ê neyêm (Mən gəlməyəcəyəm) Em ê neyên (Biz gəlməyəcəyik)

Tu yê neyêyî (Sən gəlməyəcəksən) Hûn ê neyên (Siz gəlməyəcəksiniz)

Ew ê neyê (O gəlməyəcək) Ewana yê neyên (Onlar gəlməyəcəklər)

3. Gələcək zamana aid olan zaman zərfləri əsasən aşağıdakılardır:

Sibê (sabah), dusibe (sabah yox, o birisi gün), sêsibe (üç gündən sonra), piştî deh

salan (on ildən sonra), salekê şûnda (bir ildən sonra), du salan şunda (iki ildən sonra), zûtirekê (tezliklə).

Têkst

Sibê cejn e. Cejna Newrozê ye. Cejna Newrozê cejna azadîyê, cejna serhildanê, cejna serketinê, cejna cîwantîyê, bi gilîkî, cejna jîyana bi rûmet e. Newroz cejneke pîroz e. Bona wê jî gelê kurd hersal evê cejnê bi coşeke mezin pêşwaz dike. Sibê jî mirovên kincên reng- rengî li xwekin, alên reng-rengî hildin û wê derkevin kolan û soqaqan. Hersal roja cejna Newrozê mirov êgir vêdixin, govend digirin, distirên, cejna hev pîroz dikin. Sibê jî ewana yê êgir vêxin, govend bigrin û bireqisin. Paşê ewana yê seredana dê û bavên xwe, kalik û pîrkên xwe bikin. Hinek ji wana wê ji bajêr derkevin û tevî malbetên xwe herin seyrangehan. Li wir jî ewê bixwin, vexwin, bireqisin, cejna hev pîroz bikin û ew ê kilamên derbarê

``Newroz ``e bistirên: Newroz e, newroz e, Cejna gelan pîroz e…

Ferheng 21

1. azadî(f,-ya)- azadlıq
2. serhildan(f,-a)- üsyan
3. serketin- qələbə
4. cîwantî(f-ya)- gənclik
5. bi gilîkî- bir sözlə
6. jîyan- həyat
7. bi rûmet- hörmətli, sayqılı
8. derbarê - haqqında
9. coş(f,-a)- həvəs
10. pêşwaz kirin- qarşılamaq
11. gel (m,-ê)- xalq
12. gelê Kurd- Kürd xalqı
13. govend(f,-a)- yallı
14. girtin- tutmaq
15. seredan(f-a)- səfər
16. seredana bikin – baş çəkəcəklər
17. vêxistin – yandırmaq

Çalışmalar

18. seyrangeh(f,-a) - gəzinti
19. xwekirin- geyinmək
20. hildan- götürmək
21. yar(f-a)- yar, sevgili
22. cejna hev piroz dikin- biri digərinin bayramını təbrik edir
23. agir (m,-ê,)- od, tonqal
24. vexwarin- içmək
25. kevotk (f-a) – göyərçin
26. carî(f, -ya) – qulluqçu
27. xal-xalî – xallı, bəzəkli

1. Suallara mətnə uyğun cavab verin.

1. Sibê kîjan cejn e?------------------
2. Cejna Newroz cejneke çawa ye?--------------------------------
3. Bona çi mirov evê çejnê piroz dikin?-----------------------------------
4. Mirov çawa evê cejnê piroz dikin?-----------------------------------
5. Sibê mirovê çi bikin?--------------
6. Ewê kincên çawa li xwe kin?----
7. Ewê govend bigirin bireqisin, yanê na?------------------------------
8. Ewê seredana kê bikin?----------
9. Ewê kijan kilaman bistirên?------

2. Verilmiş feillərin zamanını müəyyən edib müvafiq cədvəllərdə yazın.

(Wê) li xwe kin, li xwe kir, li xwe dikin, hildan, (wê) hildin, hildidin,derkevin,

derdikevin, derketin,êgir vêxin, êgir vêdixin, direqisin, bireqisin, govend digirin, govend bigirin, (ê) herin, dikin, (wê) bikin, distirên, bistirên, pîroz dikin, pîroz bikin, pîroz kirin, girtin.

Keçmiş zaman İndiki zaman Gələcək zaman

Li xwe kir

Hildan Li xwe dikirin

Direqisin Wê li xwe kin

bireqisin

3. İndiki zamanda olan cümlələri gələcək zamanda yazın.

1. Ez dikevim –Ez ê bikevim
2. Tu dixwînî –Tu yê bixwînî
3. Ew dixwîne – Ew ê…………......
4. Em dinivîsin- Em ê ………..
5. Hûn dibin - H…………………
6. Ewana dişon - E……………

4. Cümlələri indiki zamandan gələcək zamana çevirin (``bûyin`` feilinə fikir ver).

İndiki zaman Gələcək zaman

1. Ez mamoste me. Ez ê bibim mamoste.
2. Tu endazya rî. Tu yê ….. endazyar.
3. Ew neçîrvan e. Ew ê ….… nêçirvan.
4. Em pale ne. Em ê…… pale.
5. Hûn gundî ne. Hûn ê ….. gundî.
6. Ewana parêzer in Ewana yê….. parêzer.

5. ``Ketin`` feilini əvvəl keçmiş, sonra indiki, daha sonra isə gələcək zamanda şəxslər üzrə təsrif edin (İndiki zaman ilə gələcək zaman sonluqları eynidir).

Keçmiş zaman

Ez ketim İndiki zaman

Ez dikevim Gələcək zaman

Ez ê bikevim

Tu ket... Tu dikev...

Tu yê bikev...

Ew ket ... Ew dikev...

Ew ê bikev...

Em ket... Em dikev...

Em ê bikev

Hûn ket... Hûn dikev...

Hûn ê bikev...

Ewana ket... Ewana dikev…

Ewana yê bikev...

Bi kurdî biaxifin

Dialoqu tamamlayın.

A: Sibê kîjan cejn e? - B: Sibê cejna N……………………..............

A: Sibê tuyê kincên çawa li xwe ki? - B: Sibê ezê kincên ………….............

A: Tuyê roja cejna Newroz êgir vêxî? B: Erê, ezê.………………............. A: Hûnê dora êgir çi bikin?- B: Emê dora êgir………….........…….............. A: Tuyê seredana kê bikî? - B: Ezê seredana…..

. A: Hûnê herin seyrangeha?- B: Erê,…………………….…..………

…..… A: Hunê tevî kê herin seyrangeha?- B: Emê tevî………...………….….……… A: Hûn hez ji Newrozê dikin?- B: Erê, em hez ji……………………….……

Heyran (Oxşama) Lê, lê keçê çar salî, Tu kevotka xal-xalî Dayîk tera bibe carî.

(Ay dörd yaşlı qızım mənim. Xallı göyərçinim mənim. Anan sənin qayğına qalacaq).

Qrammatika: 1. Düzəltmə və mürəkkəb feillərin gələcək zamanı

2. Bağlayıcılar

1. Düzəltmə və mürəkkəb feillərin gələcək zamanı

Bu feillərin gələcək zamanını düzəldən zaman indiki zamanda əsas feilə əla- və edilən ``di`- önşəkilçisi düşür. Əksər feillər ``bi-`` ön şəkilçisini də qəbul et- mir. Feil sonluqları indiki zamanda olduğu kimi qalır. Ancaq mübtədaya -ê (-yê) sonluğu əlavə edilir (ez ê, tu yê, ew ê, em ê, hûn ê, ewana yê, Azad ê, Sosin ê).

Məsdər

Derketin İndiki zaman

Ez derdikevim (çıxıram)

Gələcək zaman

Ez ê derkevim (çıxacağam)

Hildan Ez hildidim (götürürəm) Ez ê hildim (götürəcəyəm)

Vekirin Ez vedikim (açıram) Ez ê vekim (açacağam)

Vexwarin Ez vedixwim (içirəm) Ez ê vexwim (içəcəyəm)

Vêxistin Ez vêdixim (yandırıram) Ez ê vêxim (yandıracağam)

Qeyd: Tərkibində ``kirin`` feili olan sözlərdə gələcək zamana aid olan``bi` düşə də bilər, qala da bilər . Hər iki forma işlənir.

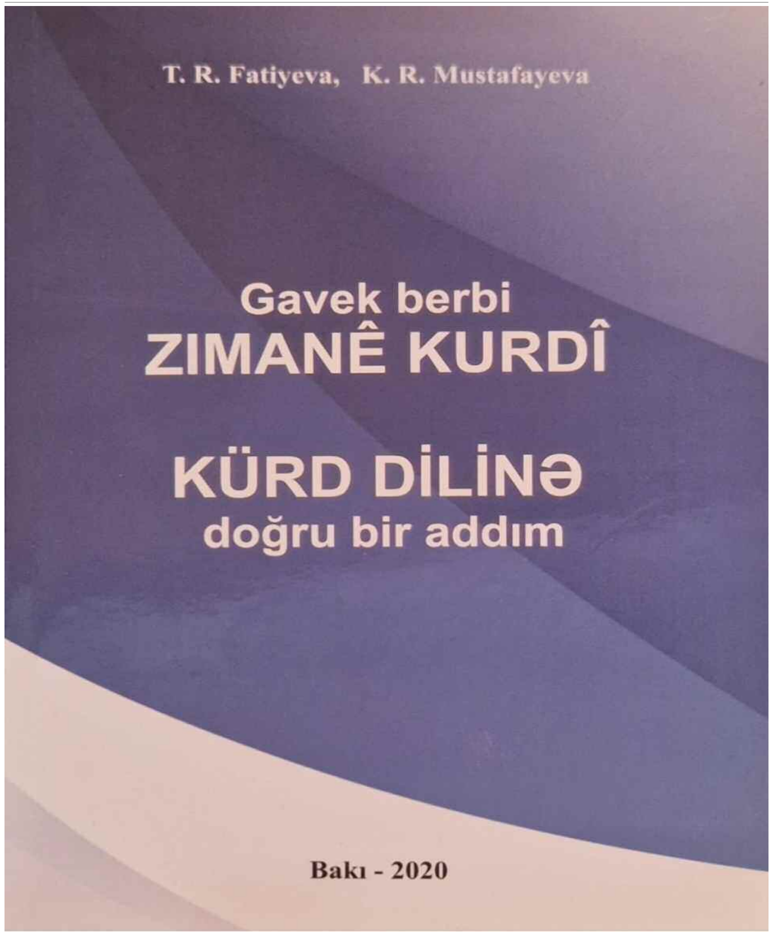

```Pêşwaz kirin``(qarşılamaq) feilinin indiki və gələcək zamanlarda təsrifi.

İndiki zaman Gələcək zaman

Ez pêşwaz dikim Ez ê pêşwaz (bi)kim

(Mən qarşılayıram) (Mən qarşılayacağam) Tu pêşwaz dikî Tu yê pêşwaz (bi)kî (Sən qarşılayırsan) (Sən qarşılayacaqsan)

Ew pêşwaz dike (O qarşılayır) Ew ê pêşwaz (bi)ke (O qarşılayacaq)

Em pêşwaz dikin Em ê pêşwaz (bi)kin

(Biz qarşılayırıq) (Biz qarşılayacağıq) Hûn pêşwaz dikin Hûn ê pêşwaz (bi)kin (Siz qarşılayırsınız) (Siz qarşılayacaqsınız)

Ewana pêşwaz dikin Ewana yê pêşwaz (bi)kin

(Qarşılayırlar) (Qarşılayacaqlar)

``Pêşwaz kirin`` feilinin indiki və gələcək zamanların inkarında təsrifi

İndiki zaman Gələcək zaman

Ez pêşwaz nakim Ez ê pêşwaz nekim

Tu pêşwaz nakî Tu yê pêşwaz nekî

Ew pêşwaz nake Ew ê pêşwaz neke

Em pêşwaz nakin Em ê pêşwaz nekin Hûn pêşwaz nakin Hûn ê pêşwaz nekin Ewana pêşwaz nakin Ewana yê pêşwaz nekin

2. Bağlayıcılar

Bağlayıcılar sözləri və cümləri bir- birinə bağlayır.

Û- (və). Ez û tu xwendevan in (Mən və sən şagirdik). Kalikê min û pîrika min li gund dijîn (Babam ilə nənəm kənddə yaşayırlar).

Va - (ilə, birlikdə) Ez va tu xwendevan in (Mən və sən şagirdlərik). Ez hevalê

xwe va çûm bajêr(Mən dostum ilə şəhərə getdim).

Tevî- (ilə, bir yerdə). Me tevî gelê xwe newroz pîroz kir (Biz xalqımızla bir- likdə Novruz bayramını qeyd etdik). Ez ê tevî hevalê xwe navrojê bixwim (Mən dostum ilə birlikdə nahar edəcəyəm).

Pê- (ilə).pê kêrê (bıçaq ilə), pê bivir(balta ilə), pê destan(əl ilə), pê pênûsê

(qələm ilə), pê trênê(qatar ilə), pê firokê(təyyarə ilə)

Ra -a, -ə, -ya,-yə şəkilçilərinə uyğun gəlir. Obyekt halda olan sözlərlə işlənir. Min xûşka xwe ra pirtûkek şand (Mən bacıma bir kitab göndərdim). Me wê ra tiştek negot (Biz ona bir söz demədik). Ewê Esmerê ra namek şand (O, Əsmərə bir məktub göndərdi). Ji kurdan ra dibêjim (Kürdlərə deyirəm).

Bona (bo) - (üçün, uğrunda) Bona (bo) çi tu li vir î (Nə üçün sən buradasan?) Eva pirtûka min bo zarokan nivîsî (Mən bu kitabı uşaqlar üçün yazdım). Te eva sorgulana bona kê stendin?(Sən bu qızılgülləri kim üçün almısan?) Ewana bona welatê xwe şer dikin (Onlar vətənləri uğrunda vuruşurlar).

Lê- amma, ancaq, lakin, bəs. Tav derket, lê hewa sar bû (Gün çıxdı, amma hava soyuq idi). Naha dereng e, lê em ê rêkevin (İndi gecdir, amma biz yola düşə- cəyik). Lê ew bona çi ji me dûr ket? (Bəs o nə üçün bizdən uzaq düşdü?)

Ji ber vê- (buna görə). Ez dixwazim bibim mamoste, ji ber vê jî ez gellekî dixwînim (Mən müəllim olmaq istəyirəm, ona görə də, çox oxuyuram). Baran dibarê, ji ber vê jî ez sîbera xwe hildidim (Yağış yağır, ona görə də mən çətirimi götürəm)

Ji ber ku- (çünki). Em îro naçin seyrangehê, ji ber ku baran dibare (Biz bu gün gəzintiyə getmirik, çünki yağış yağır). Ew duh neçû ser kar, ji ber ku nexwaş bû (O dünən işə getmədi, çünki xəstə idi).

Ardı var
```

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 8

ALLAH VƏTƏN SEVGİSİ İLƏ ƏVƏZOLUNMAZ ŞAİRİMİZ NƏRİMAN ƏYYUBA QƏNİ QƏNİ RƏHMƏT ETSİN, MƏKANI CƏNNƏT OLSUN

Bu gün hörmətli şairimiz Nəriman Əyyubun anım günüdür

"DİPLOMAT" qəzetinin idarə heyəti, qəzetimizin əməkdaşı şair Nəriman Əyyubun vəfatı ilə bağlı ailəsinə və yaxınlarına başsağlığı verir və Allahdan səbr diləyir.

Azərbaycan poeziyasında özünəməxsus yer tutan, həqiqətin, düzgünlüyün tərəf müqabili kimi ad çıxaran, Qərbi Azərbaycanın Vedibasar mahalının Kotanlı kəndindən 1947-ci ildə Şimali Azərbaycana represiya olunmuş şair 30 sentyabr 2023-cü ildə 85 yaşında dünyasını dəyişdi və haqq dünyasına qovuşdu. Nəriman Əyyubun 20 kitabı işıq üzü görüb. Şair Qərbi azərbaycanlıların xatirəsində "Vedililər dağıldılar Vedidən" və "Vedinin dalı dağlar, arxamca baxıb ağlar" poemaları ilə yaddaşlarda həkk olundu. Biz "Diplomat" qəzetinin idarə heyəti olaraq, elimizin ağsaqqalı, şair Nəriman Əyyubun vəfatı ilə bağlı oğlanları Bəxtiyar müəllimə, Etibar müəllimə , ailə üzvülərinə və yaxınlarına başsağlığı verir və Allahdan səbr diləyirik. Məkanı Cənnət olsun.

NƏRİMAN ƏYYUBUN SÖZ DÜNYASI SÖZLƏRİNDƏ ÖZ DÜNYASI

Öz könül sazını poetik ruhdan qidalandıran, duyğuların kövrək tellərini iki pərdədə kökləndirən şair dəmə və qəmə kökləyir. Məhz elə iki mənbədən qidalanan Nəriman Əyyub poeziyası bəmdən və zildən ibarətdir. Onun bəmlə köklənən ana laylası, qəmlə köklənən ana ağısı, söz dünyasından süzülən, ürəkləri hərdən sevindirən, hərdən də kədərləndirən poetik söz çələngidir. Şairin bu bənzətmələrinin aşıq sənətindən də dürlü-dürlü görünüşü var. Sazda da belədir, sözdə də belədir. Saz bəmə köklənəndə ana laylası kimi həzinlik, sevgi, məhəbbət yaradır. Qəmə köklənəndə anaların dilində ağıya, bayatıya çevrilir. Xalqın ağri-acısını ifadə edir. Şairin könül sazı da bu kimi notlar üzərində köklənib.

Bütöv Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan İrəvan mahalının Vedibasar bölgəsində uca dağlar, şiş qayalar əhatəsində ulu bir diyarda dünyaya göz açan şair elə şair kimi doğulub. Uşaqlıq illərində buz bulaqların nəğməsini, zirvələrdə qartal qıyını, qayalarda gözəl kəklik nəğməsini, daşqın dağ çaylarının avazı ilə yoğrulmuş insan qəlbi ana təbiətin vurğunu olmuş, bu ana təbiət gözəlliklərini, sirli-sirli dünyasını seyr edən zərif duyğulu, düşüncəli insanın şer yaza bilmək qabiliyyəti olmasına heç bir şübhə ola bilməz. Bu müqəddəs keyfiyyət hər insana nəsib ol-mur. Kimin necə, hansı səviyyədə yazmasından asılı olmayaraq deyərdim ki, xalqımızı şair xalq adlandırmaqda səhv etməyi-blər.

Nəriman Əyyub çox kövrək, şerimizə incə yanaşan, ona hörmət edən şairdir. Mən onun şerlərində özünəməxsusluğun ən kövrək cizgilərini duyuram. Bu cizgilər get-gedə özünəməx-susluq xətinə çevrilibdi. Təbiətlə, cəmiyyətlə təmasda olan şair şer dünyası ilə ümumi bir vəhdət təşkil edir. Bu şer dünyası bizə tanışdı. Tanışdı ona görə ki, o şer dünyamızın həmişəyaşar ənənəsinə sadiqdi. Bu misralar ancaq Nəriman Əyyub qələmin-dən süzülüb çıxır. Onun şerlərindəki təzə nəfəslər onu tanıyan, oxuyan oxucuları tərəfindən sevilir.

Nəriman Əyyubun yaradıcılığı vətənə bağlı məhəbbətdir. O, vətəndən uzaq olsa da vətəni qanında, canında yaşadır. O, daşın daş çiçəyindən, hər daşın, hər qayanın, dərələrin, gədiklə-rin, ormanların, düzlərin, demək olar ki, Vedibasarın və onun qoynundakı durna qatarı tək köç edən qaçqınların yurd yerləri-nin adlarını toplayıb çin-çin edib, misra-misra sətir-sətir xalqı-mıza çatdırır.

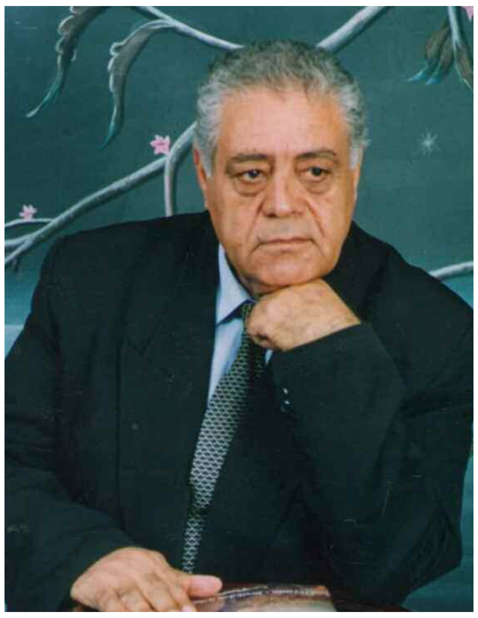

Bu şairin qəriblikdə vətənə, yurduna olan məhəb-bətin böyüklüyündən irəli gəlir. Qərbi Azərbaycan həsrəti, niskili onun saçlarına dağların qarını ələyir və bu fəryad, bu niskil şairin "haray" poemasında və digər əsərlərində poetik ifadələrlə tərənnüm edilir.

Vətənpərvər şair elimizin, obamızın yağı tapdağı altında olmasına dözməyir, o dərddən qovrula-qovrula yazır:

Uzaqlaşıb Ələkbərim,
Vedidəki olan nərim.
Almağa olsun hünərim,
Ömrüm çata o çağlara.

İçəm Porpor bulağından,
Aşam ilanlı dağından
Keçəm solundan-sağından,
Ağmanqalda oylağlara.

Azad edək Kotanlını,
Sübut edək osmanlını.
Türkoğlu istiqanlını,
Düşmənləri çəkək dara.

Şair hər zaman doğulduğu, boya-başa çatdığı ata-baba yurduna, elə bu gün də ehtiyacı olduğunu vurğulayır. Elini-obasını sevən vətənpərvər şair, itirilmiş torpaqlarımızın ruhu ilə nəfəs alır, yaşayır.

Şairin yurd-yuvası yağılarda qalan gündən, qəlbi olub qəm dəftəri. Dərd əlindən fəryad edən şair bəzən özü özünü məzəmmət edir. Yanında üzüm qaradır Vətən deyir.

O Vedibasar,
Eldən yadigar.
Verdik onu ar,
Vətəndi-vətən.

Bizim İrəvan,
Tikib Rəvan xan.
Alıb bevicdan,
Vətəndi-vətən.

Dedikcə hayqırır, səsi ərşə yayılır. Bəli, o yurdda biz nələri qoymadıq. Keçmişimizi, əsatir tarıximizi gətirdiyimiz cismimiz oldu, ruhumuz orda qaldı. Ağrılı-acılı repressiya illərinin ağrısı, göz yaşı və zamanın axarında korlanmış yaddaşımız oldu.

Yedibasarda o ellərin dad-tamını dadan kəs elə bil ki, ömründə o abu havanın tamını ömrə calayıb, bir ömür də yaşayıb. Orda bir gün olmaq bir ömrə bərabərdi. Hərdən dərd biçimli alnının qırışlarında əlini gəzdirən şair yenə fikrəxəyala dalır, doğma elini yada salır.

Mənim Vedibasarım,
Uçub orda hasarım.
Qismət oldu yağıya,
Olan dövlətim-varım.

Hörmət etdik qonağa
Paytaxt verdik alçağa
Çörəyimi yedikcə
Hürürdü mənə dığa.

Qalx ayağa, millətim!
Qoy ucalsın şöhrətim.
Qoyma qalsın yanlara,
Ordakı məmləkətim.

Bu füsunkar diyarın gözəlliyini o özünəməxsus vəsf edir. Şair həmin yerlərdə qalan ayaq izlərini, uşaqlıq dünyasını ürək yanğısı ilə, göz yaşı içində xatırlayır. O yerlərə qayıtmaq ümidi ilə yaşayır. Günləri aylara qurban verdik. Bir də gördük ki, yaşlanmışıq. Kimimiz ata, kimimiz baba olmuşuq. Ata olanda da, baba olanda da ana səsinə, nəvazişinə ehtiyacımız var. Həyatda atasını anasını itirən şair elə bu yaşda da özünü yetim uşaq kimi sanır.

Mirziyimin, Kotanlının dərəsi,
Körpükəndin o gözəl mənzərəsi.
Yox olubdur oradan igidlər səsi
Sahib olub bizim keçmiş qonaqlar.

Nəriman Əyyubam, azalır yaşım,
Vətən həsrətindən ağarır başım.
Vedi torpaqları nadanım-naşım,
Vedinin həsrəti üreymi dağlar.
Və yaxud başqa şerində:

Verdik Zəngəzuru, Vedibasarı.
Göyçə gölü, Dərbənd kimi hasarı.
Borçalılar indi qalıb tən yarı,
Qalan sanki qonaq, bizimki deyil.

Qərbi Azərbaycan, qədim vətənim,
Ayrıldığım gündən yaralıyam mən.
Mirzik təvəllüdüm, Vedi məskənim,
Tanıyın oxucum haralıyam mən.

Nəriman Əyyubun yaradıcılığı özünəməxsus tərzdə çalarlıdır. İstər "Vətən" kitabında, istərsə də "Ana" poemasında, "General", "Namus", "Qətl", "Fəryad", "Vedililər dağıldılar Vedidən", "Dirilən Cəfər", "Ata", "Haray", "Qəmdə qəm", "Kapital", "Ömür" poemalarında və digər əsərlərində yaratdığı obrazların qəhrəmanları həyatın sınağından çıxmış və poeziya zirvəsinə ucalmış əsl insanlardır. Onun şerlərində bütöv Azərbaycan dünyası görünür. Nəriman Əyyub yaradıcılığında hadisələrin təmasını şair təbiətlə əlaqələndirir.

Bu payız küləyi nə yaman əsir,
Kədərli-kədərli göynəyir çəmən.
Yurd yerim düşmənə qalıbdır əsir,
Külək ağı çalır, süzülür duman.

Mən Nəriman Əyyubun şerlərinin müxtəlif mövzulara bölünməsindən hiss edirəm ki, o qələmini ustalıqla poeziyanın müxtəlif janrlarında sınayır və uğur qazanır. Şairin ruhu oxşayan əsərlərinin uzun ömürlü olmasına inanıram.

Şair "Kapital" poemasında bütün gözəlliklərlə bərabər onu narahat edən müxtəlif mətləblərdən də söhbət açır.

Dəyişib zəmanə, dəyişib dövran,
Kim nəyi istəyir, onu da edir.
Qeydinə qalan yox, istər oda yan,
Dünya bu yerişlə haraya gedir?

Və yaxud başqa rədifdə:

Sığışmır küçəyə iri maşınlar,
Xırda maşınlar da qarışqa kimi.
Evlər tikildikcə küçə olur dar,
Söküldü Bakının hər köhnə himi.
Pozuldu nə qədər köhnə memarlıq,
Gəldi yad ellərdən yad memarlığı.
Bu hündür binalar yaratdı darlıq
Artıq düzələnməz bu olan darlıq.

Tikilən körpülər nə qədər gözəl,
Yaraşıqlar verir paytaxtımıza
Onları beləcə yaradıb göz-əl
Yer verildi kamana, yanında saza.

Xalqımın yarısı olub oxuyan,
Ekranlarda hamı yarışır gündə
Qarabağa sahib olub alçaq yan,
Hələ bizi çox şey gözləyir öndə.

Şair bəzi məmurların harınlamış övladlarının özbaşınalıq-larına, onların ictimai yerdə özlərini apara bilməmələrinə acıyır, dözməyərək aşağıdakı kimi acısını vərəqlərə tökür:

İnsanlıqdan çıxan dəli gədəsi,
Saymayır polisi, nə də qanunu.
Nəzarət etməyir ona dədəsi,
Bilmir mərifətin nə olduğunu.

Şişkin uşağına yol verir özü,
Dəymir xətirinə, almır vecinə.
O qədər qudurur, eşitmir sözü,
Həvəslənir o lazımsız gücünə.

Ata vəhşiliyə laqeyd baxır,
Düşünmür millətin gələcəyini.
Sanki abır çayda axdıqca-axır,
Gözləyir çox şeyin öləcəyini.

Müftə yığan, xalqın rifahına xərcləməyən, banklarda çürü-dən bəzi adamlara acıyır:

Bir insafın olsun, ay müftə yığan,
Gedəndə lazımdı beş arşın kəfən.
Kömək edə bilməz olsa da ağan,
O da qismət olsa olacaq kəfən.

Kəfəndə cib yoxdur, yığdıqlarını
Doldurub aparasan gedəndə gora.
Gor da qəbul etmir olan harını,
Faydası yox, peşman olanda sonra.

Gedəndə qızıldan tabut düzəlsə,
Tabuta qoysalar nə faydası var.
Nə də böyrə-başa qoysalar nəsə,
Heç nə kömək etmir, nə dövlət, nə var.

Bakıya və Abşeron yarımadasına dolan bu qədər insanın artmasına, Bakının ağırlaşmasına şair narahat olur, gələcək aqibətin çox xoşa gəlməz olacağın vurğulayır.

Rayonlardan gələn bəs olmamışkən,
Dünyanın acları dolur Bakıya.
Yoxdur bu işlərin fikrini çəkən,
Kitaylar zir-zibil tökür səkiyə.

Bu poemanı oxuduqca çox mətləblərə rast gəlirsən. Bundan başqa "Ömür" poeması şairin tərcümeyi halıdır, eləcə də "Kamal" poeması talesiz alimin səcərəsidir. "Nənə" poeması isə əziyyətlə nəvələrini böyüdən, ananı əvəz edən nənənin söylədiyi əhvalatlardı.

Nəriman Əyyuba daha geniş üfüqləri arzulayıram. Qoy bizi yaradan Xudam ona yar olsun. Səbir versin, boya-başa çatdığı torpağın hər daşına, qayasına, ulu Vedibasar elinin, ata-baba ocağının közünə, goruna, ocağın nəhəng daşına tamarzı qalma-sın.

Gün o gün olsun ki, bu gün o əlçatmaz diyarı yenidən kəşf edək və yenidən dönək o yerlərə. İqbalın mübarək olsun elimin, xalqımın şairi Nəriman Əyyub.

Kamil Novruz
Şair, AYB-nin üzvü

QAZAXISTAN KÜRD İCMASININ NÜMAYƏNDƏSİ BAKIDA

"Bərbanq" Qazaxıstan Kürdləri Assosiasiyasının sədr müavini Vəzir Mirzoyev Bakıya səfəri çərçivəsində "Ronahi" Kürd Mədəniyyət Mərkəzinin (Azərbaycan) sədri Zabit Məmmədovla birlikdə "Diplomat" qəzetinin redaksiyasını ziyarət ediblər.

Qəzetin baş redaktoru Tahir Süleymanla görüşən qonaq ona Knyaz İbrahimoviç Mirzoyev Fondu və Kürd İcmalarının Beynəlxalq Federasiyası adından bir neçə kitab hədiyyə edib. Hədiyyələri qəbul edən Tahir Süleyman məmnunluğunu ifadə edərək, həmin kitabların təhsil və ictimai fəaliyyətdə istifadə olunacağını vurğulayıb.

VƏZİR MİRZOYEV BAKIDA KÜRD ZİYALILARININ VƏ YAXINLARININ MƏZARLARINI ZİYARƏT ETDİ

Qazaxıstanda olan "Bərbanq" Kürd Assosiasiyasının sədr müavini Vəzir Mirzoyev Bakıya səfəri çərçivəsində kürd ziyalılarının qəbirlərini ziyarət edib. Onu "Diplomat" qəzetinin baş redaktoru, ictimai xadim Tahir Süleyman və "Ronahi" Kürd Mədəniyyət Mərkəzinin (Azərbaycan) sədri Zabit Məmmədov müşayiət edib.

Vəzir Mirzoyev ürək sözlərini belə ifadə edib: "Məzarlara doğru atdığım hər addım mənə, bizə qədər yaşamış olan insanlarla əlaqə qurmağın nə qədər vacib olduğunu xatırlatdı."

"Doğmalarımın məzarları başında bir anlıq dayandım, onların hekayələrini, səslərini, yalnız mənim yaddaşımda qalan xatirələrini xatırladım. Bu xatirələr insana güc verir və bizi minnətdarlıqla yaşamağa doğru ruhlandırır."

"Biraz da gəzərək adları tarixə keçmiş məşhur insanların məzarlarının başında dayandım. Bu məzarların arasında insan ömrünün nə qədər qısa olduğunu hiss etmək və özündən sonra mənalı nələrsə buraxmağın vacibliyini düşünmək olur. Bu məkan bizə xatırladır ki, bizə qədər yaşayanları yad etdiyimiz və onlar haqqında oxuduğumuz müddətcə, onların xatirələri də yaşayır."

CÎGIRÊ SEROKÊ CIVAKA KURDÊN KAZAXSTANÊ MAMOSTE WEZÎRÊ KNYAZ SEREDANA BAKÛYÊ KIR

Di seredana bajarê Bakûyê de, tevî serokê Komela Kurdî "Ronahî" li Komara Azerbaycanê, Zabit Mamedova, min serdana redaksiyona rojnama "DÎPLOMAT" kir. Sernivîskar Tahir Silêman xebatên redaksiyonê bi me da nasîn. Di dawiya serdanê de, li ser navê Weqfa Knyazê Îbrahîm Mîrzoev û (IFKO) Federasyona Civakên Kurd a Navneteweyî, pirtûkên akademîsyen Knyazê Îbrahîm bi navên "Elfabeya Zimanê Kurdî", pirtûka dersa "Zimanê Kurdî" ji bo notan hatin dayîn. Bona koma 2–5, her weha pirtûka rêberê gelê kurd Mesûd Barzanî bi navê "Ragihandina mafên xwe", ku ji bo referanduma Kurdistanê di 25ê Îlona 2017ê de hatiye veqetandin. Hemû pirtûkên bexşkirî bi erênî hatin pêşwazîkirin û dê di çalakiyên perwerdeyî û civakî de bên bikaranîn. Em spasdarin wekî kekê Wezîr bi zehmetî ji Qazaxistanê wan pirtûkên giran baha aqas rêyî bo me anîye.

Başê bi xastina mamoste Wezîr em çûne goristanê zîyareta xizmên mamoste Wezîr. Dîtina merzelên qewma mamoste Wezîr hinekî xemgîn bû. Rojên buhurî kete bîra wî. Wezîr Mîrzoyev gotinên xwe yên ji dil wiha anî ziman: "Her gava ku min ber bi gorran va avêt tê bîra min ku girêdana bi mirovên beriya me re çiqas girîng e."

"Em demekê li ser gorên xizmên mamoste Wezîr rawestiyan, mamoste divêje çîrokên wan, dengê wan, bîranînên ku tenê di bîra min de mane hatin bîra min. Ev bîranîn hêzê dide mirov û îlhamê dide me ku em bi minetdarî bijîn."

"Em hinekî meşiyan û li ser gorên kesên navdar ên ku navên wan di dîrokê de derbas bûne rawestiyan. Di nav van gorran da mirov dikare hîs bike ku jiyana mirovan çiqas kurt e û li ser girîngiya hiştina tiştekî watedar bifikire. Ev der tîne bîra me ku heya dema ku em kesên beriya me jiyane bi bîr tînin û li ser wan dixwînin, bîranînên wan jî berdewam dikin."

Me rojên derbas bûyî rehma Xwedê lêbûyî mamoste Elîyê Evdilrehman, mamoste Balayê Mehemmed, mamoste Wezîrê Bala, Dîlbera Bala û yêd mayî zîyaret kir. Rehma Xwedê hemu rehmetîyara bibe. Cîhên wan bihûştbe.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 10

FƏTƏLİ XAN İSGƏNDƏRXAN OĞLU XOYSKİ, DÜMBÜLÜ KÜRD TAYFASINDAN OLAN MƏŞHUR AZƏRBAYCAN KÜRDÜDÜR. O, AZƏRBAYCAN CUMHURİYYƏTİNİN BAŞ NAZİRİ OLMUŞDUR

(Əvvəli ötən sayımızda)

Elshan Mustafaoglu

Məşhur etnoqraf və iqtisadçı alim Məhəmmədhəsən Vəlili-Baharlı 1921-ci ildə özünün "Azərbaycan: Coğrafi-təbii, etnoqrafik və iqtisadi mülahizat" əsərində yazır:

"Azərbaycan millətlərindən ən çox türkləşməyə uyan kürdlərdir. Türkləşmiş olan kürdlər – Pesyan, Gorus, Qaraçorlu və ya Qaracallı, Kürd, Bəxtiyarlı və Bərgüşad qəbilələridir..."

Məhəlli-yerli kürd qəbilələrini sadalayan Vəlili-Baharlı onların aşağıdakı qəzalarda məskunlaşdığını yazır:

"...Zəngəzur qəzası – Qaralar, Qaracallı, Sisyan, Kürdhacı, Qazikürdarlı, Kürdəli, Kürdqala;

Qazax qəzası – Qaralar; Cəbrayıl qəzası - Qaracallı, Kürdmahmudlu, Kürd Mahrızlı, Kürdçapıq, Kürdəfendilər; Cavanşir qəzası – Bərgüşad, Kürdbarağı, Qazi Kürdəli, Kürdlər, Kürdbirdəamanyan;

Gəncə qəzası – Səfikürd; Şuşa qəzası – Kürdqaradağlı, Kürdlər;

Şərur-Daralagöz qəzası – Pesyan. Bu türləşmiş kürdlər öz dillərini tamam unutmuşlar. Bununla belə, qoca kürdlər içində kürd dilini bilənlər də az deyildir. Onları hənuz mövcud kürd tiplərindən, türk dilini xüsusi bir şivə halında işlətdiklərinə əlavə olaraq kürd sözləri istemal etdiklərindən tanımaq olur... (Vəlili-Baharlı, Azərbaycan: Coğrafi-təbii, etnoqrafik və iqtisadi mülahizat. Bakı, Hökumət mətbəəsi, 1921. / 1993-cü il çapında (Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı) – səh. 56-57.) "Azərbaycan kürdləri iki hissəyə təqsim olunur: yerli kürdlər və gəlmə kürdlər. Birincilər ta qədimdən Azərbaycanın cənub-qərbində yaşamaqda idilər; ikincilərsə müxtəlif vaxtlarda Azərbaycana gəlmişlər…" Müəllif hələ 20-ci əsrin əvvəllərində qeyd edir ki, "Azərbaycanda olan kürdlər tamamilə türkləşmişlər". Bununla bərabər, Vəlili-Baharlı həmin dövrədək kürdlüklərini qoruyan kəndləri qeyd edir:

"Zəngəzur qəzası – Buzlu, Ağcakəndli, Qaraqışlaq, Əliyanlı, Qazikürdlü;

Naxçıvan qəzası – Pesyanlı, Kəmyük, Buzlu və sairə;

Vedibasar qəzası – Cəlali;

Bunlar öz dillərini saxlamışlarsa da, digər millətlərlə türk dili istemal edirlər." (Vəlili-Baharlı, Azərbaycan: Coğrafi-təbii, etnoqrafik və iqtisadi mülahizat. Bakı, Hökumət mətbəəsi, 1921. / 1993-cü il çapında (Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı) – səh. 62-63.)

К юбилею выдающего курдского деятеля ШИРИНА АЛИЕВИЧА МУСТАФАЕВА .ПОЗДРАВЛЯЕМ.! ПОЗДРАВЛЯЕМ,! ПОЗДРАВЛЯЕМ!

Желаем долгих, долгих лет здоровой жизни.

Родился ШИРИН АЛИЕВИЧ в родовитой семье Алие Хасики. Именим его деда названа одна из ветвей рода Мысрки, которые породству восходят до великого Салахадина. Хасики был богатым человеком. Отец Ширина Алиевича , Алие Хасики был высоким, широко плечим, сильным и богатым . Легко мог перепрыгнут ручек в два метра. Алие Хасики настолько был богат, что за него выдали девушку на двадцать лет моложе него. И это была, моя тетя, Нуре, с гордостью пишу об этом. Дядя Али был очень умным и добрым человеком. Никогда незабывал о добром деянии людей. Помнию с какой теплотой , говорил он, о казахском народе, отом как в первый год депортации, первую зиму пребывания на казахской земле, простые казахи приютили их в своих домах и спасли от верной смерти, в 20-25 градусные морозы, Барканасе.

Алие Хасики возглавлял свой род, не просто возглавлял, а матерьяльно иморально подерживал всех. О весть, рождени мальчика в семье, награждал вестника золотой монетой. Он всем средствами старался, чтобы рождаемость в роду повышалось. А рождение каждого своего сына превращал в праздник. От брака с тетей Нуре родилось пятеро детей . двое дочерей и трое сыновей. Кудянки ,в те времена дольше восмього класа неучились. А вот сыновья все получили образование.

Рождение самого младшего, всегда самого дорогого и любимого ребенка отмечается особо. Им в семье дяди Али, после Темура Алиевича и Князя Алиевича , был Ширин Алиевич. При его рождени, дядя Али раздал пять золотых монет. Всем сестрам Саре, Гюльзаде, Фазиле, Гезель и Зибейде были куплены новые платья.

Все братья почитаемые и уважаемые в народе люди. Темур Алиевич, кандидат наук, всегда работал на почетных должностях, входил , в состав группы семьи смельчаков, которые в 1961 году, вместе с Бабаевым Маммедом Сулеймановичем, лидером курдов, отправились в Москву, навстречу с Никитой Сергеевичем Хрущевым, с целью восстановления Красного курдистана.

Князь Алиевич был любим народом, всю жизнь работал главным механиком.

Младший из братьев, Ширин Алиевич родился в 1951 году в поселке Ашибулак \Винсовхоз\ Илинского района Алматинской области . С детских лет Ширин Алиевич был целеустремленным, умным и трудолюбивым. Слова нерасходились с делами. Окончив десятилетку поступил на заочное отделение Джамбульского Гидромелиоротивного строительного института. Вместе с Фатьмой Махмудовной, они, как две ручейки текли на встречу друг другу. Вместе окончили школу, вместе поступили в институт, правда в разные, но всегда были вместе и соединившись образовали реку по имени семья. Кстати это было завещанием его отца.

Эта бога боязненая и бога любивая семья, все свои дела совершала с божей помощью и всего добилась своим умом и трудом. Никто из родственков и знакомых неможет сказать ; "они нам непомагли. В трудную минуту они оказывались рядом, не только морально, но и матерьяльно.

Фатьма Махмудовна была настоящей матерью Терезой для курдов!

Вот и прошли шестьдесять лет!

И хочешь не хочешь оглядываешься назад . Вспоминания приводять к вопросу, что в этой жизни я сделал и чего добился? Построил первые в Ашибулаке зал торжеств "НУРАЛИ" , в котором люди отмечають свои торжества.

Творил и творил . Строил и строил дома, объекты народного хозяйства, платины, торговые ряды, базары и т.д. Работая бригадиром СМУ -строил. Став старшим инженером Казахского отделения института "Гидрорыбпроект "-строил. Начальником участка СМУ "Селезащитстрой-строил." Работая в ЗАО МАК "Алматыгорстрой" заместителем главного инженера треста -строил. А директором ТОО строительной фирмы "Керек" обьязан был строить с еще большим размахом и упорством. С назначением первым заместителем Генерального директора ЗАО МАК "Алматыгорстрой" строил повсюду. Создавал не только в городе Алматы, но и в городах Астане, Атырау, Талдыкорган. А что такое строить, создавать людям уют-это означаеть совершать добро.

За плодотворный труд Ширин Алиевич награжден юбилейной медалью " Главалмаатастрой", отмечен грамотами правительственными грамотами акимата Алматы,Министерства промышленности строительных материалов. Лично президент Республики Казахстан Нурсултан Абишевич Назарбаев вручил ему медаль " За трудовую доблесть".

Ширин Алиевич активно участвует в общественно-политической жизни своего народа. Спонсирует культурные мероприятия. Является спонсором Ансамбля "НУРАЛИ". Всегда ,вместе со своим другом Азизе Зия Бадырханом,подерживал материально и морально своего дядю Бабаева Маммеда. Всем сердцем болеет за судьбу своего народа,за его будущее, и с этой верой живет.

Жизнь продолжается в перели очень мнго высот и надо творит и творит. Внуки и внучки подрастают. Дети Руслан и Али получившие высшее образование, воспитаные в духе доброжелательства и трудолюбия , подталкивают папу на новые созидание.

Желаем долгих, долгих лет, здоровой жизни.

Спосибо БОГУ ,что ты ест. Друг. СМС БАБАЕВ..

VƏTƏN YADA DÜŞÜBDÜ

Dəlidağım cəlladların, şərəfsizin, yadındı,
Gəlinqaya kimsəsizdi, başı kəsik qadındı.
Ay eloğlu susmaq olmaz, bu ki, sənin adındı,
Yağı düşmən hayasızdı, əxlaqsızdı, çaşıbdı,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdü!

Sarıyerim dərdimizdən, saralıbdı, solubdu,
İstisuyum kövrəlibdi, göz yaşına dönübdü.
Tərtər çayı aşıb-daşmır, intizardan donubdu,
Həsrətimiz, dəhşətimiz ürəklərdə coşubdu,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdü!

Qərib çaylar, görən yenə şaqqıldayır, çağlayır?
Kədərimiz, ah-naləmiz şiş qayanı dağlayır,
Kəmər qaya gecə-gündüz kədərlənir, ağlayır,
Dərdlərimdən , ah-vayımdan başım yaman şişibdi,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdü!

Daşlıtəpə, biz olmadan kəklikotun oldumu?
Qantəpərin, gicirtkanın, yarpızın da soldumu?
Əteyində sarıbulaq göz yaşına doldumu?
Bu həsrətdən, intizardan bağrımbaşı bişibdi,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdü!

Bilirəm ki, qənşərqüzey qəribsiyib ağlıyır,
Dərində bizsiz qalıb, gecə-gündüz zarıyır,
İllərdi ki, maral uçan, öz maralın arayır,
Qartal uçmur, dağ keçisi zirvələrdən düşübdü,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdü!

Gəl-gəl bulaq darıxıbdı, gəl-gəl deyir elinə,
Şır-şır bulaq şırıldamır, düşüb düşmən əlinə,
Nişdər suyu qan ağlayır, dönüb gözyaş selinə,
Sellər-sular, qəzəbindən şaqqıldayıb, daşıbdı,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdu!

Allahımız bil, böyükdür, qəm eyləmə ay Küskün,
Qismət olar İnşallah, bacardan çıxar tüstün,
Yurddan köşkün düşənlərin yurda dönər büs-bütün,
El-obamız nə zamandı sönməz oda düşübdü,
Vətənsizəm, Vətən oğlu, Vətən yada düşübdü!

VERƏR DÜNYA

Vicdanlının dərd ağardar saçını,
Arsız olanlara vec gələr dünya.
Namuslu şərəfin bələyər, bükər,
Binamus insana zər verər dünya.

Sərt baxışla məzlumlara baxana,
Alnına yüz cürə ləkə yaxana,
Şərəfsiz sinəyə medal taxana,
Bunu oğul bilər, ər görər dünya.

Nadana, namərdə sinə gərənə,
Yetim- yesirlərə kömmək edənə.
Qeyrətlə yaşayıb, adla ölənə,
Ağılsız söyləyər, kor deyər dünya.

Aqilin, alimin dərdləri bitməz,
Çörək daşdan çıxar, işi yürüməz.
Şərəfsiz olanlar heç vaxt sürünməz,
Göz üstə bəsləyər, şah bilər dünya.

Düz sözü danışıb, söyləmək olmaz,
Kəsəllər dilini yeridə qalmaz.
Küskün bu dünyadan heç nə alınmaz,
Səni dönük görüb, tez silər dünya.

YARANMIŞAM MƏN

Günahkar deyilsən, günahın yoxdu,
Pis gün görmək üçün, yaranmışam mən.
Əzəldən qisməti, bəxti kəmdənəm,
Hicran darağıyla daranmışam mən.

Könül sarayımı himdən söküblər,
Tənha bir diyarda, yuva tikiblər,
Ömrümə kədəri libas biçiblər,
Libası qarayam, qaralmışam mən.

Sən yoxsan, ürəyim dərdə bükülüb,
Fikrimə yüz cürə qəmlər əkilib,
Köksümə od yağıb, ataş tökülüb,
Ataşə, alova qalanmışam mən.

Kədər gözlərimdə nəmə dönübdü,
Sənli dünyam, sənsizlikdən sönübdü.
Sən sevən Küskünün, çoxdan ölübdü,
Sanki yoxuymuşam, yalanmışam mən.

MİLLƏTİMİN DƏLİSİYƏM, KƏLBƏCƏRLİ BALASIYAM

Dəlidağlı Ədalətin sinəsində olan sazam,
O alışan pərdələrdə "Dilqəmiyə" yanan canam,
Babəkimin nəğməsiylə, ürəklərdə donan qanam,
Belə getsə ömrüm boyu, bu həsrətdən donasıyam,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

Dədə Şəmşir darda qaldı, məzar daşı paralandı,
Dəmirçimiz, Kürd Şamilim, ürəyindən yaralandı,
Həsrət çəkdi, öldü getdi, bir-birindən aralandı,
Pəran-pəran düşdü elim, bu dərdlərlə yanasıyam,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

Məmməd Aslan söz xəznəsi, bu millətin öz dilidi,
Qədimoğlu millətsevər, millətinin sağ əlidi,
Mirsəyyafın dərdi vətən, həm də ki, oğul dərdidi,
Dərdinizlə şərikliyəm, bu dərdlərlə öləsiyəm,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

Qənbər əmi elin səsi, Kəlbəcərin, dür lələdi,
Vətənçün əriyən, Bəhmən, Sücaətdi, Əlidi.
Küskünə də el söylədi-Vətənsiz Məcnun əhlidi,
Kəlbəcərsiz, Dəlidağsız dəli kimi qalasıyam,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

(Ardı var)

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 11

Başbakan: Kürdistan Bağımsızlık Referandumu, bir milletin iradesinin zaferini simgeliyor

Başbakan, Kürdistan Bağımsızlık Referandumu'nün yedinci yıldönümüne ilişkin sosyal medya

hesabında bir mesaj yayınladı.

Başbakan Mesrur Barzani, Kürdistan Bağımsızlık Referandumu'nün yedinci yıldönümüne ilişkin sosyal medya hesabında bir mesaj yayınladı.

Başbakan Mesrur Barzani, Kürdistan Bağımsızlık Referandumu'nun 7'nci yıldönümüne ilişkin yayımladığı mesajında "Bugün, bir milletin iradesinin zaferini simgeliyor" dedi.

Bugün, Kürdistan'ın Bağımsızlık Referandumu'nun 6'ncı yıl dönümü

Bugün Kürdistan Bölgesi ve idaresi dışındaki Kürdistani bölgelerde halkın yüzde 93'ünün "Evet" dediği Kürdistan'ın Bağımsızlık Referandumu'nun 7'nci yıl dönümü.

Başkan Mesud Barzani başkanlığında 7 Haziran 2017'de başkent Erbil'e bağlı Pirmam ilçesinde Kürdistan'daki siyasi partilerle gerçekleştirilen toplantıda 25 Eylül 2017 referandum günü olarak belirlenmişti.

Söz konusu toplantıya, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP), Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK), Kürdistan İslami Birlik Partisi (Yekgırtu), Kürdistan İslami Hareket Partisi (Bızutnewe), Kürdistan Komünist Partisi, Kürdistan Sosyalist Demokrat Partisi (KDSP) Emekçiler Partisi (Zehmetkeşan) Kürdistan İşçi ve Emekçiler Partisi, Kürdistan Kalkınma ve Reform Partisi, Erbil Türkmen Listesi, Irak Türkmen Caphesi (ITC), Türkmen Kalkınma Partisi, Kürdistan Parlamentosu Ermeni Listesi, Aşuri Demokratik Hareketi ve Aşuri ve Kildani Meclisi temsilcileri katılmıştı.

Irak Merkezi Hükümeti ve komşu ülkeler referandum kararına karşı çıktı.

Dünyadaki tüm Kürtlerin de destek verdiği tarihi referandum sürecinde, 400 yabancı ve 2 bin yerli gözlemci hazır bulunmuş, 159 medya organı ve 500 yerli basın-yayın kuru-

luşu süreci yakından takip etmişti.

Kürdistan Bölgesi ve idaresi dışındaki bölgelerde yapılan bağımsızlık referandumunda, yaklaşık 3 milyon seçmene "Kürdistan Bölgesi ve idaresi dışındaki bölgelerin bağımsız olmasını istiyoruz musunuz?" sorusu yöneltildi. 25 Eylül'de gerçekleşen Kürdistan Bağımsızlık Referandumunda 4 milyon 561 bin 255 seçmenin oy kullanma hakkı vardı ve 3 milyon 305 bin 925 kişi sandık başına gitti. Referanduma katılı yüzde 72 oranında gerçekleşirken, 2 milyon 861 bin 471 kişi "Evet" oyu kullandı. Referandum, yüzde 92.73 "Evet" oyuyla sonuçlandı.

Halkın yüzde 93'ünün "Evet" diyerek, bağımsızlığı tercih ettiği referandum sonucuna, başta Bağdat, Ankara ve Tahran olmak üzere bazı ülkeler karşı çıktılar.

KDP ile YNK politbüro üyeleri, 15 Ekim 2017'de Süleymaniye'nin Dukan ilçesinde Başkan Mesud Barzani ve Irak Cumhurbaşkanı Fuad Masum başkanlığında bir araya gelerek, "Kürdistan'daki güçleri, mevcut durumda Bağdat ve Erbil'in anayasal ilkeler ve çıkarlar doğrultusunda şartsız bir şekilde müzakereye hazır" olduğu belirtilmişti.

Kürdistan'a ambargo

Irak Parlamentosu, referandum sonucunu reddeden bir karar çıkardı. Irak Başbakanı Haydar Abadi ise, "Irak'ın toprak bütünlüğünü koruyup ayrılıkçı hareketlerle mücadele etmesi konusunda gerekli tüm tedbirleri almasını" istemişti.

Bağdat yönetimi 14 Eylül'de, referandumu destekleyen Kerkük Valisi Necmeddin Kerim'i azletti.

Bağdat, Ankara ile Tahran arasında yaptığı görüşmeler sonrası Kürdistan Bölgesi'ni ekonomik yaptırımlar ve ambargolarla tehdit edildi.

Ankara, hava sahasını Kürdistan Bölgesi'ne kapatarak Erbil ile Süleymaniye havalimanlarına uçuşları yasakladı. İran ise Kürdistan Bölgesi ile sınır kapılarını kapattı. 16 Ekim'de Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (YNK) bağlı bazı birliklerin çekilmesiyle Irak ordusu ile Haşdi Şabi güçleri başta Kerkük ve Tuzhurmatu olmak üzere Kürdistani bölgelere ilerlemişti.

Söz konusu güçlerin bölgeye girmesiyle Kürtlerin yanı sıra referanduma destek veren Türkmen ve Arap aileler de evlerini terk etmek zorunda kalmıştı.

Neçirvan Barzani, Süleymaniye Valisi ve yönetimiyle seçim sürecini görüştü

Kürdistan Bölgesi Başkanı ve Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Başkan Yardımcısı

Neçirvan Barzani, Süleymaniye'de Vali Haval Ebubekir, vali yardımcıları, kaymakam ve bölgenin idari yetkilileriyle bir araya geldi.

Kürdistan Bölgesi Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, bugün Süleymaniye'de gerçekleşen görüşmede, Süleymaniye ilinin genel durumu, Kürdistan Parlamentosu seçimleri ve seçim kampanyasının başlaması ele alındı. Parlamento seçimleri ve oy verme sürecinin öneminden bahseden başkan Neçirvan Barzani, Süleymaniye'de ve tüm Kürdistan Bölgesi'nde demokratik ve uygar bir seçim kampanyası yürütülmesi gerektiğini vurguladı.

Başkan Barzani, Süleymaniye yerel yönetimine desteğini yenileyerek, bazı taleplerin yerine getirilmesi kararını verdi.

Süleymaniye sınırları içindeki çeşitli sektörlerin geliştirilmesi ve Süleymaniye Uluslararası Havalimanı'nın sorunlarının çözümlesi için çaba gösterilmesi gibi konular, toplantının diğer gündem maddelerini oluşturdu.

Irak Yüksek Bağımsız Seçim Komisyonu Başkanı Ömer Ahmed, bugün düzenlediği basın toplantısında, Kürdistan Parlamentosu seçim kampanyasının yarın (25 Eylül) başlayacağını ve 15 Ekim'e kadar devam edeceğini bildirdi.

Kürdistan Parlamentosu seçimlerinin 20 Eylül'de yapılması planlanıyor.

Mesrur Barzani: Maaşlar baskı aracı olarak kullanılmamalı

Başbakan Mesrur Barzani, Kürdistan Bölgesi'nin maaş ve mali haklarının siyasi kart ve baskı aracı olarak kullanılmaması gerektiğini vurguladı.

Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani, bugün (25 Eylül 2024 Çarşamba günü) Irak Parlamentosu Maliye Komisyonu Başkanı Atwan Atwani ve üyeleriyle bir araya geldi.

Başbakan, ziyaretin önemine dikkat çekterek, bunun Kürdistan Bölgesi'nin hakları ve mali yetkileriyle ilgili konuların daha da netleşmesine ve sorunların çözülmesine vesile olmasını temenni etti.

Mesrur Barzani, Kürdistan Bölgesi'nin üzerine düşen görevleri yerine getirmeye kararlı olduğunu belirterek, anayasada belirtilen haklarının korunması gerektiğini vurguladı. Kürdistan Bölgesi'nin federal sisteme ve anayasal yapısına saygı duyulması halinde sorunların kolaylıkla çözüleceğine vurgu yapan Başbakan, "Federal hükümetle en iyi ilişkiye sahip olmak istiyoruz. Hepimiz vatandaşlarımıza hizmet etmek için çalışmalıyız." dedi. Kürdistan Bölgesi'nin maaş ve mali haklarının siyasi kart ve baskı aracı olarak kullanılmaması gerektiğine işaret eden Mesrur Barzani, "Kürdistan Bölgesi'ne adil davranılmalıdır. Irak'ın tüm bölgeleri gibi Kürdistan Bölgesi'nin de hak ve yetkileri verilmelidir." ifadelerini kullandı.

Toplantının bir başka bölümünde ise Başbakan Barzani, petrolün askıya alınmasının Kürdistan Bölgesi'ne ve federal hükümetin bütçesine 19 milyar dolardan fazla zarar verdiğine, dolayısıyla petrol ihracatının yeniden başlatılması gerektiğine dikkat çekti.

Irak Parlamentosu Maliye Komisyonu Başkanı Atwan Atwani de heyet adına, Kürdistan Bölgesi Hükümetine teşekkür ederek, Mali Komisyonunun amacının, Erbil ve Bağdat arasındaki mali konuları çözmek olduğunu, bu nedenle Kürdistan Bölgesi Hükümetinin ilgili makamlarıyla Erbil'de görüşmelerde bulunacağını belirtti.

Peşmerge Komutanı Barzani: 'Mahmur sınırında IŞİD mensuplarının eylemleri arttı'

Peşmerge Güçleri 6. Cephesi (Gwer-Mahmur) Komutanı Sirwan Barzani, Mahmur'da IŞİD mensuplarının aktivitesinin arttığını söyledi. Sirwan Barzani, seçim kampanyası sürecini de değerlendirdi.Rûdaw'a konuşan Sirwan Barzani IŞİD mensuplarının Mahmur'daki eylemleri hakkında bilgi verdi.

IŞİD'in eylemlerinin arttığına dikkat çeken Barzani, örgütün operasyonel anlamda harekete geçmediğinin güvencesini verdi. Bölgede kurulan ortak tugay komutanlıklarının IŞİD'in eylem ve hareketlerini sınırlandırdığını ifade eden Sirwan Barzani, Peşmerge Güçleri ile Irak Ordusu arasındaki bazı bölgelerde güvenlik açığının baş göstereceği uyarısında bulundu.

Sirwan Barzani, güvenlik açığının varlığına dikkat çekerek, bu boşluğun doldurulmaması durumunda bölgedeki IŞİD tehdidinin devam edeceğini söyledi. Dün başlayan seçim kampanyası sürecini de değerlendiren Sirwan Barzani, "Avrupa'nın her hangi bir ülkesinde olduğu gibi burada da seçim kampanyası süreci sorunsuz devam ediyor. Umarım kampanyalar bu şekilde sürer" dedi. Kürdistan Parlamentosu seçimleri 20 Ekim 2024'te düzenlenecek. Parlamentodaki 100 sandalye için 823'ü erkek, 368'i kadın olmak üzere 1.191 aday yarışıyor. Bileşenlere tahsis edilmiş beş sandalye için ise 20'si Türkmen, 18'i Hıristiyan olmak üzere 38 aday seçim maratonunda yarışacak.

Kürdistan Bağımsızlık referandumunun 7'nci yıl dönümü

Bugün, Tarihi bağımsızlık referandumunun 7'nci yıl dönümü. Referandum tarihinin belirlen-

mesiyle birlikte Başkan Mesud Barzani başkanlığında Yüksek Referandum Konseyi oluşturuldu ve sürecin gidişatına ilişkin birçok toplantı yaparak önemli kararlar alırken, Bağdat, komşu ülkeler ve diğer ülkelerle müzakerelerde bulunmak üzere çeşitli heyetler oluşturuldu ve son olarak 25 Eylül'de Kürdistan halkı bağımsızlık referandumuna "evet" oyu verdi.

Kürdistan Bağımsızlık Referandumu günü 7 Haziran 2017'de 25 Eylül olarak ilan edildi ve Başkan Barzani başkanlığında Yüksek Referandum Kurulu oluşturuldu.

Kurulun ilk toplantısı, 8 Temmuz 2017'de Başkan Barzani başkanlığında yapıldı.

1. Katılımcıların 7 Haziran 2017 toplantısında alınan karar ve tavsiyelere uyması.

2. Kurul ve alt komitelerin oluşturulmasına yönelik pratik adımlar atıldı.

3. Kürdistan Bölgesi Hükümeti ve Komisyon, referandum için gerekli tüm şartları sağlamalıdır.

Daha sonra 30 Temmuz 2017 tarihinde meclis, iki hafta içinde Kürdistan Parlamentosu-nun sorunları çözmek ve referandumu desteklemek için çalışmaya başlaması kararını aldı.

Kurul, siyasi gelişmelerin yanı sıra yurt içi ve yurt dışı tutumları tartışmak ve değerlendirmek üzere 7 Ağustos 2017'de toplandı. Söz konusu toplantıda Bağdat'la müzakere heyeti oluşturulması kararı da onaylandı. 12 Ağustos'ta ise Yüksek Referandum Kurulu üst düzey heyetinin Bağdat ziyareti ve ilişkilerin geleceği ele alındı.

Daha sonra 23 Ağustos 2017'de kurul birkaç karar aldı:

1. Referandumla ilgili olarak Bağdat'la diyalog ve müzakerelerin sürekliliği önemli.

2. Referandum sürecinin pratik tedbirleri hızlandırılsın.

3. Toplantı, Kürdistan Bölgesi Hükümetinin reform çabalarına desteği teyit etti.

4. Referandumun IŞİD'le mücadeleye olumsuz bir etkisi olmayacak.

5. Toplantı, Kürdistan'daki etnik ve dini toplulukların gerçek ortaklığına tamamen inanmakta ve onların haklarının güvence altına alınması için her türlü garantiyi desteklemektedir.

6. Müzakere heyetlerinin oluşturulması ve komşu ülkelere ve dünyaya gönderilmesi.

Bu bağlamda, 25 Eylül'de Başkan Barzani liderliğindeki Kürdistan halkı referanduma ve bağımsızlığa evet oyu verdi. Kürdistan Bölgesi'ndeki ve Kürdistan Bölgesi dışındaki Kürdistani bölgelerdeki vatandaşların yüzde 92'sinden fazlasının katıldığı referanduma, tarih sayfalarında önemli ve parlak bir gün olarak yansıdı.

Dünyada bütün gözlerin çevrildiği 25 Eylül'de Kürdistan'da halk sandık başına giderek bağımsızlık için oy kullandı. Halkın yüksek katılım gösterdiği tarihi referandumun sonuçları ise Yüksek Seçim ve Referandum Kurulu tarafından 10 Ekim'de açıklandı.

Açıklamaya göre referandum sonuçları şöyle oldu:

Seçmen sayısı: 4 milyon 581 bin 255

Oy kullanan seçmen sayısı: 3 milyon 305 bin 925

Geçersiz oy sayısı: 219 bin 990

Geçerli oy sayısı: 3 milyon 085 bin 935

Evet: 2 milyon 861 bin 471 - % 92.73

Hayır: 224 bin 468 - %7.27

Başkan Barzani'den bağımsızlık referandumunun yıl dönümünde mesaj: Özgürlüğün bedeli pahalıdır

Başkan Mesud Barzani referandumun 7. yıl dönümü dolayısıyla yayınladığı mesajda, "Özgürlük hayattaki en değerli şeylerden biridir, dolayısıyla bedeli de çok pahalıdır" dedi.

Bugün Kürdistan Bölgesi'nin bağımsızlık referandumunun yedinci yıldönümü.

Başkan Barzani, Iraklı şair Mutanebi'nin Arapça "Egemenlik ve şerefiniz için yola çıkmaya cüret ettiyseniz, hedefinizde yıldızlardan daha azına razı olmamalısınız" şiirini paylaştı. Başkan Barzani paylaşımının devamında 25 Eylül 2017'de gerçekleşen referanduma atıfta bulunarak "Özgürlük hayattaki en değerli şeylerden biridir, dolayısıyla bedeli de çok pahalıdır" ifadelerini kullandı.

Bugün Kürdistan Bölgesi ve idaresi dışındaki Kürdistani bölgelerde halkın yüzde 93'ünün "Evet" dediği Kürdistan'ın Bağımsızlık Referandumu'nun 7'nci yıl dönümü.

Başkan Mesud Barzani başkanlığında 7 Haziran 2017'de başkent Erbil'e bağlı Pirmam ilçesinde Kürdistan'daki siyasi partilerle gerçekleştirilen toplantıda 25 Eylül 2017 referandum günü olarak belirlenmişti.

Söz konusu toplantıya, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP), Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), Kürdistan İslami Birlik Partisi (Yekgırtu), Kürdistan İslami Hareket Partisi (Bızutnewe), Kürdistan Komünist Partisi, Kürdistan Sosyalist Demokrat Partisi (KDSP) Emekçiler Partisi (Zehmetkeşan) Kürdistan İşçi ve Emekçiler Partisi, Kürdistan Kalkınma ve Reform Partisi, Erbil Türkmen Listesi, Irak Türkmen Caphesi (ITC), Türkmen Kalkınma Partisi, Kürdistan Parlamentosu Ermeni Listesi, Aşuri Demokratik Hareketi ve Aşuri ve Kildani Meclisi temsilcileri katılmıştı. Irak Merkezi Hükümeti ve komşu ülkeler referandum kararına karşı çıktı.

Dünyadaki tüm Kürtlerin de destek verdiği tarihi referandum sürecinde, 400 yabancı ve 2 bin yerli gözlemci hazır bulunmuş, 159 medya organı ve 500 yerli basın-yayın kuruluşu süreci yakından takip etmişti.

Kürdistan Bölgesi ve idaresi dışındaki bölgelerde yapılan bağımsızlık referandumunda, yaklaşık 3 milyon seçmene "Kürdistan Bölgesi ve idaresi dışındaki bölgelerin bağımsız olmasını istiyorz musunuz?" sorusu yöneltildi.

25 Eylül'de gerçekleşen Kürdistan Bağımsızlık Referandumunda 4 milyon 561 bin 255 seçmenin oy kullanma hakkı vardı ve 3 milyon 305 bin 925 kişi sandık başına gitti. Referanduma katılı yüzde 72 oranında gerçekleşirken, 2 milyon 861 bin 471 kişi "Evet" oyu kullandı. Referandum, yüzde 92.73 "Evet" oyuyla sonuçlandı.

Halkın yüzde 93'ünün "Evet" diyerek, bağımsızlığı tercih ettiği referandum sonucuna, başta Bağdat, Ankara ve Tahran olmak üzere bazı ülkeler karşı çıktılar.

KDP ile KYB politbüro üyeleri, 15 Ekim 2017'de Süleymaniye'nin Dukan ilçesinde Başkan Mesud Barzani ve Irak Cumhurbaşkanı Fuad Masum başkanlığında bir araya gelerek, "Kürdistan'daki güçleri, mevcut durumda da Bağdat ve Erbil'in anayasal ilkeler ve çıkarlar doğrultusunda şartsız bir şekilde müzakereye hazır" olduğu belirtilmişti. Irak Parlamentosu, referandum sonucunu reddeden bir karar çıkardı. Irak Başbakanı Haydar Abadi ise, "Irak'ın toprak bütünlüğünü koruyup ayrılıkçı hareketlerle mücadele etmesi konusunda gerekli tüm tedbirleri almasını" istemişti.

Bağdat yönetimi 14 Eylül'de, referandumu destekleyen Kerkük Valisi Necmeddin Kerim'i azletti. Bağdat, Ankara ile Tahran arasında yaptığı görüşmeler sonrası Kürdistan Bölgesi'ni ekonomik yaptırımlar ve ambargolara tehdit edildi. Ankara, hava sahasını Kürdistan Bölgesi'ne kapatarak Erbil ile Süleymaniye havalimanlarına uçuşları yasakladı. İran ise Kürdistan Bölgesi ile sınır kapılarını kapattı.

16 Ekim'de Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (KYB) bağlı bazı birliklerin çekilmesiyle Irak ordusu ile Heşdi Şabi güçleri başta Kerkük ve Tuzhurmatu olmak üzere Kürdistani bölgelere ilerlemişti.

Söz konusu güçlerin bölgeye girmesiyle Kürtlerin yanı sıra referanduma destek veren Türkmen ve Arap aileler de evlerini terketmek zorunda kalmıştı.

Fransa'nın daveti üzerine 2017'nin Aralık ayında Paris'e giden Başbakan Neçirvan Barzani ve beraberindeki heyet Macron ile Elysee Sarayı'nda bir araya gelmişti.

Fransa, Kürdistan Bölgesi'ne 16 Ekim olayları sonrasında diplomatik anlamda destek vererek Kürdistan Bölgesi'nin anayasal haklarının verilmesi konusunda Bağdat'a çağırda bulunmuştu. Macron, Erbil ile Bağdat arasındaki ilşkilerin normalleşmesi için aracı olmuştu.

Dönemin Başbakanı Neçirvan Barzani, özellikle 16 Ekim sonrası Irak'ta yürüttüğü diplomasi sonucu Irak'ta büyük bir insani felaketle sonuçlanacak olan iç savaşı da durdurdu.

Başkan Mesud Mesud Barzani ise, referandumun birinci yıldönümünde Al jazeera'ya verdiği bir röportajda, 16 Ekim 2017'de Kerkük'te yaşananların ulusal bir ihanet olduğunu, belli bir grubun Heşdi Şabi ve İran Devrim Muhafızları (Pasdaran) üyeleriyle anlaşarak, ABD'nin gözü önünde kendilerini arkadan hançerlediğini söyledi.

Pezeşkiyan: Birlik olmazsak Kürdistan kendi başına devlet olur

İran Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyan, ülkenin parçalanmaması için gerginlikleri sona erdirerek ülkede iç birliği sağlamak istediklerini söyledi.

Görüşmede, ülkedeki krizlerin sonuçları konusunda uyarıda bulunan ve gerginliklerin devam etmesi halinde ülkenin parçalanabileceği uyarısı yapan Pezeşkiyan, "Eğer Allah göstermesin ülkede bir olay olsa Azerbaycan kendi başına devlet olur, Kürdistan kendi başına devlet olur, Huzistan başka, Beluçistan başka, yani artık İran kalmaz.

Bu kaosa dönüşür. Biz ülkemizde kaos istemiyoruz. Biz ülkede birlik sağlamak istiyoruz." ifadelerini kullandı.

Pezeşkiyan, New York'taki Birleşmiş Milletler Genel

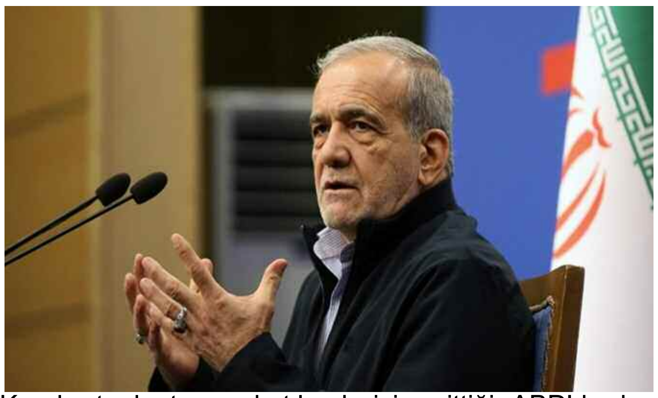

Kurulu toplantısına katılmak için gittiği ABD'de bu ülkedeki İranlılarla bir araya gelmişti.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 13

Îro salvegera referandûma serxwebûna Kurdistanê ye

Îro salvegera referandûma serxwebûna Kurdistanê ye. Di roja 25ê Îlona 2017an de, referandûma Kurdistanê hat li dar xistin û ji sedî 92.73 kesan, ji bo serxwebûna Kurdistanê gotin 'Erê'.

Encûmena Bilind ya Referandûmê, di roja 07.06.2017an de hat pêkanîn. Piraniya partiyên siyasî yên Kurdistanê, li dora Serokê Herêma Kurdistanê yê wê demê Mesûd Barzanî civiyan û bi hev re ragihandin: "Dema wê ye gelê Kurdistanê biryarê li ser çarenivîsa xwe bide, ta bê zanîn serxwebûnê dixwaze, yan piştî wan hemû êş û azarên bi serê wî de hatiye dixwaze di çarçova Iraqê de bimîne."

Di civîna Encumana Bilind de, roja 25. 09.2017an wek roja birêvebirina referandûmê hat diyarkirin û Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartin û Rapirsînê dest bi amadekariyan kir, ji bo referendûm bê encamdan.

Her çend e ji destpêka biryarê ve piraniya welatên navçe û cîhanê û berpirsên Hikûmeta Iraqê bawer nekirin Kurd pêngaveke bi vî awayî bavêjin jî, pirsa referandûmê bû dosya sereke ya medyaya navxwe ya Iraqê, navçe û cîhanê û wê biryarê her der hejand, ji ber ku di 100 salên borî de, karîna hilgirtina pêngaveke bi vî awayî ji Kurdan re nehatibû pêş. Ji ber wê serkirdatiya Kurdan bawer dikirin ku niha dema guncaw e û divê gel gotina dilê xwe bikin.

Iraq, welatên navçê û çend welatên din daxwaza derengxistina referandûmê kirin, lê Encûmena Bilind a Referandumê bi wan daxwazan qayil nebû. Ji ber ku pirsgirêkên Herêmê bi Hikûmet û Dewleta Iraqê re gihîştibû lûtkeyê û wek Hikûmeta Herêma Kurdistanê û serkirdatiya siyasî ya Kurd digotin: "Baweriya Bexdayê bi hevbeşiyê nemaye û zêdetir ji 55 birge û bendên destûrê binpê kirine, heger em nikarin du hevbeşên rasteqîn bin, em du cîranên baş bin çêtir e."

Li gor axaftinên berpirsên Hikûmeta Herêmê û Wezareta Pêşmerge, di heyama 4 salên şerê li dijî DAIŞê de, Bexdayê hevkariya hêza Pêşmergeyên Kurdistanê nekiribû û heta rê li pêş gihîştina çek û keresteyên leşkerî yên civaka navdewletî ji Pêşmerge re dişand jî digirt. Ji destpêka sala 2014an ve û ji serdema fermandariya Nûrî Malîkî ve, Bexdayê budçeya Herêmê û mûçeyên karmendên Herêma Kurdistanê birîbû, li ser yekalîkirina pirsgirêkên navçeyên Kurdistanî yên li derveyî îdareya Herêma Kurdistanê de jî, tu pêşveçûnek nehat kirin. Dosya petrol û gaze jî wek xwe mabû, wê yekê jî serkirdatiya Kurdistanê û Hikûmeta Herêmê ji Bexdayê zêdetir bêhêvî kiribû. Berpirsên Bilind ên Herêma Kurdistanê amaje bi wê dikirin, dema Kurd bi daxwaza xwe di çarçova Iraqê de dijî û li gor destûrê xwedî mafê biryarê li ser çarenivîsa xwe bide ye, lê binpêkirina mafên wî û pabendnebûna Bexdayê bi destûrê, wî mafî dide Kurdan, bîr li bijardeyên de bike û li gel biryara xwe bide, çi dixwaze?

Referandûm ne diruşm bû, roj li dû rojê aheng û kernevalên berfereh ji bo referandûma serxwebûnê li hundir û derveyî Kurdistanê hatin lidarxistin, lê hin aliyên nûnerên xwe di nava Encûmena Bilind a Referandûmê de hebûn, ne milê xwe dan ber bangeşeyê û ne wek dihat xwastin kar ji bo serxistina wê proseyê kirin.

Mesûd Barzanî ku wê demê Serokê Herêma Kurdistanê bû, lê her xwe wek Pêşmergeyê rêya rizgarî û serxwebûna Kurdistanê dizanî û erkê giran bi rê ve dibir, rojane çendîn şandên navxweyî û derveyî dihatin ew didîtin û fişarên mezin dixistin ser wî, ta ji biryarê bi paş ve vekişe, di heman demê de jî serkarwanê bangeşkarê referandûma Kurdistanê bû, ne tenê wê demê, heta di dawî hevdîtina wî berî referandûmê bi kenala "Al-Jazeera" a Qeterî re ku şeva 23. 09. 2017an hat belavkirin got: "Her rijd im li ser wê yekê, ku mafê biryardanê û diyarkirina çarenivîsa xwe ji gelê me re heye."

Barzanî di gotarên bangeşeya referandûmê û di hevdîtinên medyayî yên navxweyî û derveyî de digot: "Referandûm mafê rewa yê gelê Kurdistanê ye, mafekî asayî, yasayî û destûrî yê gelê Kurdistanê ye. Binpêkirina destûrê, lihevkirin, hevbeşiyê û birîna nanê gelê Kurdistanê han da gelê Kurdistanê ku referandûmê encam bide, heger destûr bihata bicîhkirin, Iraq nedigihîşt vê rojê."

Referandûm piştevaniyeke mezin ji aliyê Kurdên navxwe yên Herêma Kurdistanê, derveyî Kurdistanê û perçeyên din ên Kurdistanê sitend û aheng û kernevalên mezin hatin lidarxistin, çendîn korbend û civîn bi rê ve çûn û bo Kurdan derfetek derbirîna li xwe û li mafên xwe wek derfetek dîrokî bû, lê Bexdayê lawaziya dewleta Iraqê bi sedema 4 salên şerê DAIŞê Kurd tohmetbar dikir û ev weke fersendekê dît bo bergiya referandûmê bigre, gefên mezin li gelê Kurdistanê dixwar, bi Îran û Tirkiyê re çendîn hevdîtin, civîn û rêkeftinên jêrbijêr kirin, gefa daxistina sînor û êrîşa leşkerî li ser Herêma Kurdistanê xwar, ta ji birêvebirina referandûmê poşman bibe, lê ji ber nebûna alterrnatîva referandûmê û nebûna gerentiyeke navdewletî ji bo diyarkirina demeke din û çareserkirina pirsgirêkên bi Bexdayê re nehat ber destê Kurd, Serok Barzanî piştî civîna bi Encûmena Bilind a Referandûmê re ragihand: "Referandûm nayê paşxistin û çawa dibe, bila bibe."

Sibeha roja 25. 09. 2017an, ji gelê Kurdistanê re wek cejnekê bû, ew nû ji metirsiya DAIŞê derketibûn û bi hêviyeke mezin çûn ser sindoqan, ta bersiva wê birsê bidin, "Ma dixwazî serbixwe bibî, yan bi Iraqê re bimînî?" lê nêzîkî ji sedî 93 ji nişteciyên Kurdistanê û navçeyên Kurdistanî yên li derveyî îdareya Herêma Kurdistanê û Kurdên li derveyî Herêma Kurdistanê dengê "belê" dan serxwebûnê. Li gor nerîna çavdêrên navdewletî, referendûm li gor pîvanên navdewêletî bi rê ve çû.

Lê fişarên û gefên li ser Herêma Kurdistanê zêdetir bûn, Iraq û welatên navçeyê artêşên xwe li sînorê Herêma Kurdistanê kom kirin û dest bi manorên leşkerî û xwenimayişkirin kirin, gefa birçîbûnê xwarin û pişt re biryarên Parlamana Iraqê bi ser Herêma Kurdistanê de hatin sepandin û gelê Kurdistanê hat sizadan, geşta balafirxaneyên Herêmê hatin rawestandin û Bexdayê çendîn rênima li dijî gelê Kurdistanê girtin ber, lê serkirdatiya Kurdistanê neçû bin barê wan fişaran û amade nebû encamên referandûmê hilbiweşîne, tevî ku bi berdewam digotin, "Roja piştî referandûmê, dewletê ranagihînin."

PeyamaKurd

Nêçîrvan Barzanî: Bila bangeşe nebe sedema alozî û parçebûnê

Nêçîrvan Barzanî li ser destpêkirina bangeşeya hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê peyamek belav kir.

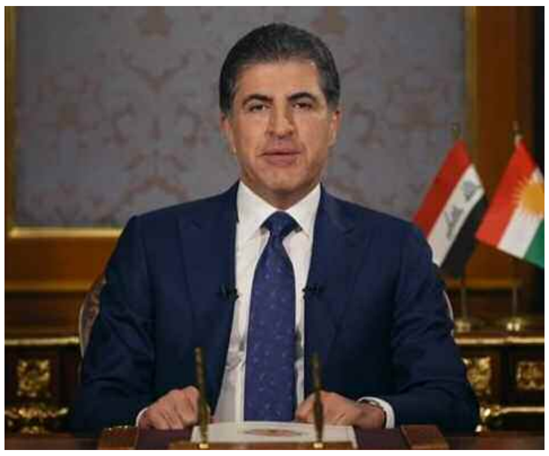

Nêçîrvan Barzanî di peyama xwe de bangî aliyan kir ku li gorî yasa û rêkarên komîsyonê tev bigerin. Nêçîrvan Barzanî di berdewamiya peyama xwe de amaje bi wê yekê kir ku hemû alî bi hev re xwediyê destkeft û pêşketinên Herêma Kurdistanê ne. Peyama Nêçîrvan Barzanî wisa ye:

"Kurdistaniyên hêja!

Partiyên siyasî, lîst û berbijêrên rêzdar!

Ev dema we xweş be…

Kampanyaya şeşemîn gera hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê sibe dest pê dike. Ez ji hemû aliyan dixwazim ku hûn li gorî yasa û rêkarên Komîsyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan tevbigerin. Kampanyayeke aram û şaristanî bi rê ve bibin û bernameyeke hilbijartinan ku cihê bawerî û hêviyên xelkê Herêma Kurdistanê be pêşkêş bikin.

Bila kampanyayek be ku aloziyê di navbera aliyan de dernexe û civakê parçe neke. Divê wêneyekî ciwan yê Herêma Kurdistanê nîşan bide û çanda dewlemend a bihevrejiyan, hevpejirandin û cihêrengiya civaka Kurdistanê û pêkhateyên wê nîşan bide. Armancên xelkê Herêma Kurdistanê mezin in û zemîneke berfireh ji bo hevrikiyeke şaristanî di navbera lîste û berbijêran de heye.

Her kes azad e ku propagandaya siyaset û bernameyên xwe bike û rexneyan bike lê bila ti kes û alî rê nede xwe ku kîn û nefretê belav bike.

Li vir, bi taybetî, ez dixwazim balê bikişînim ser pêwîstiya parastina rûmet û statûya jinê. Parastina jinan bi giştî û namzediya wan a ji bo hilbijartinên parlamentoyê ji bo Herêma Kurdistanê pîvaneke girîng e. Aliyên siyasî û berbijêr ne dijminên hev in lê rikaberên siyasî ne. Ew hemû di Kurdistanîbûnê de hevpar in û çarenivîsa me hemûyan jî bi hev re ye. Lewra erka me hemûyan e ku em bi hev re hewl bidin pêvajoyeke demokratîk bi awayekî aştyane bimeşînin. Piştî hilbijartinan divê alî û kesên serkeftî careke din bi hev re rûnin û hikûmetê pêk bînin û yên ku dibin mixalefet jî divê di warê yasadanîn û çavdêriyê de bi hikûmet û saziyên Herêma Kurdistanê re tev bigerin. Pêkvejiyana aştiyane ya hemû ol û neteweyan rûyekî geş û bingeheke bihêz ya serkeftina Herêma Kurdistanê ye. Em hemû bi hev re xwediyê hemû destkeft û pêşketinên Kurdistanê ne. Parastina vê pêkvejiyanê erka me hemûyan e.

Ji ber vê yekê jî divê di kampanyaya hilbijartinê de rêz li pîrozî û sembolên Kurdistanê û hemû pêkhateyên wê were girtin. Em piştgiriya îradeya azad a hemû pêkhateyên Herêma Kurdistanê dikin. Divê dezgehên ewlehiyê bi awayekî aştiyane û bi rêkûpêkî bangeşeya hilbijartinê bi rê ve bibin.

Kurdistaniyên hêja!

Em li Serokayetiya Herêma Kurdistanê ji bo nehiştina nakokiyên li ser hilbijartinan demeke dirêj e digel aliyên siyasî di nava gotûbêjan de bûn.

Em tu carî ne bi paşxistina hilbijartinan re bûn lê ji bo berjewendiyên bilind ên Herêma Kurdistanê û ji bo wê yekê ku hilbijartin bi beşdariya hemû aliyên siyasî û pêkhateyan bêne kirin, me çend caran hilbijartin bipaş xistin. Ez spasiya Hikûmeta Federal, birêz Serokwezîr Sûdanî û Serokê Desthilata Dadwerî ya Îraqê birêz Fayiq Zêdan dikim ku ji bo jiholêrakirina hemû pirsgirêkên li pêşiya rêkxistin û amadekariyên hilbijartinan, bi tevahî alîkar bûn. Em spasiya Komisyona Serbixwe ya Hilbijartinan, dostên me yên di civaka navneteweyî de, nûnerên Neteweyên Yekbûyî û welatan ên li Îraq û Herêma Kurdistanê ji bo hevkarî û dilgermiya wan ji bo lidarxistina hilbijartinan dikin.

Welatiyên hêja!

Giranî û xurtbûna statûya Herêma Kurdistanê û nûkirina rewatiya saziyên me girêdayî lidarxistin û serkeftina hilbijartineke paqij û azad e. Lewre çavê hevalên me li her derê li ser vê hilbijartinê ye û erka me hemûyan e ku em ji bo serkeftina wê kar bikin.

Hilbijartina parlamentoyeke bihêz alîkar û derfeteke girîng e ji bo bihêzkirina sîstema demokrasî, sazî û reforman û her wiha ji bo parastina Herêma Kurdistanê û bicihanîna sîstema federalî û misogerkirina mafên destûrî yên gelê Kurdistanê.

Bi hêviya kampanyayeke aram û hilbijartineke serkeftî. Demeke xweş ji we hemûyan re dixwazim."

Nêçîrvan Barzanî xwest ku kampanya hilbijartinan bi awayekî medenî bê kirin

Srerokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, di serdana xwe ya li Silêmaniyê de ji hemû aliyan

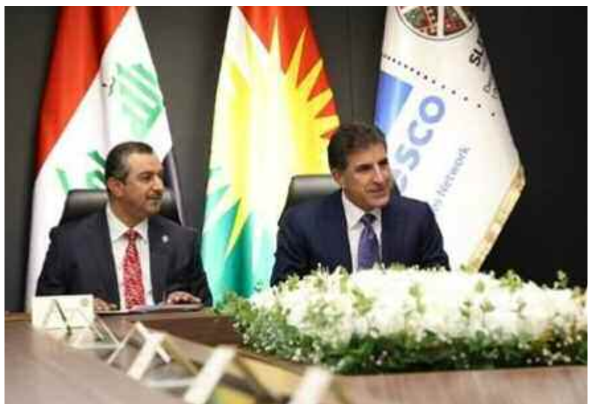

xwest ku bi awayekî medenî û aştiyane kampanyaya hilbijartinan bimeşînin.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî îro çû Silêmaniyê.

Nêçîrvan Barzanî bi Parêzgarê Silêmaniyê Heval Ebûbekîr û hinek berpirsên din ên parêzgarê re civiya. Serokatiya Herêma Kurdistanê derbarê civînê daxuyaniyek belav kir.

Li gorî daxuyaniyê, di civînê de rewşa giştî ya parêzgeha Silêmaniyê û bi taybetî di warê îdarî û xizmetguzariyê de û her wiha amadehiyên ji bo hilbijartinên Parlementoya Kurdistanê hatin gotûbêjkirin. Her wiha di civînê de behsa pêwîstîyên hinek projeyên nava wê parêzgehê jî hat kirin. Nêçîrvan Barzanî bal kişand li ser girîngiya serkeftina hilbijartinan û pêvajoya dengdanê û tekez li ser wê yekê jî kir ku pêwîst e li Silêmaniyê û tevahiya Herêma Kurdistanê kampanyayeke medenî ya hilbijartinan bê li darxistin Li gorî daxuyaniyê, Serokê Herêma Kurdistanê Piştgiriya xwe ji birêvebiriya parêzgehê re nîşan da û biryar da ku hinek ji daxwazên wan pêk bîne.

Çawaniya pêşxistina sektorên cûr bi cûr ên li Silêmaniyê û hewla çareserkirina kêşeyên Balafirgeha Navneteweyî ya Silêmaniyê û çend mijarên din ên girêdayî bi karûbarên parêzgehê mijarên din ên wê civînê bûn.

Li aliyê din, Parêzgarê Silêmaniyê Heval Ebûbekîr jî derbarê naveroka civînê da xuyakirin ku gotûbêj li ser rewşa xizmetguzariyê hatiye kirin, Serokê Herêma Kurdistanê piştevanya xwe ji bo Silêmaniyê aniye ziman.

Heval Ebûbekîr her wiha da zanîn ku wan ji Nêçîrvan Barzanî xwestiye ku hewl bide ku dorpêça li ser balafirgeha Silêmaniyê bê rakirin.

Serok Barzanî: Em amadekariya 20ê Cotmehê dikin û emê serkeftineke mezin bi dest bixin

Îro 25.09.2024, Serok Barzanî li ahenga destpêkirina bangeşeya PDKê de ku li bajarê Hewlêrê birêve diçe, ragehand: “Em xwe ji bo 20ê Cotmehê amade dikin û emê serkeftina mezin bi dest bînin.” Herwaha got, “Em destê biratiyê dirêjî hemû aliyan dikin û ger aliyek jî bawer bike ku wê bi dijberiya PDK’ê tiştekî bi dest bixe, lê li gorî min çêtir e ku ew vegere dîrokê û jê ders werbigire, ne ku israr bike ku bi dijberiya PDK’ê dikare tiştekî bi dest bixe.”

Serok Barzanî amaje bi wê jî kir: “Yan hindekan dilê xwe bi wê xwaş kiriye û car bi car em dibihîzin ku dibêjin PDKe parçe parçe bûye û PDKe çend aliye, PDKe yek hizbe û yek biryare, PDK hizba Şehîdane, berpirsiyartiya PDKê li hember xwîna Şehîdane, PDK wek her hizbekî nîne ku weke xwe be. Pêwira PDKê pir girane, bila kes wê xeyalê neke, ji ber ku gelek kes xewna wê dîtît ku PDKe û rêveberiya nav PDKê cudahiya wan hebe yan jî valahiyan ava bikin, bi xwedê we xewnên xwe bire nav tirbê û ewên naha jî her dê bibin nav tirbê.”

Herwaha got, “Gelek canran bersivnedana xelkekî bê berpirsiyar, bersivdane, bersivnedayîn bi xwe bersivdane. Ger bersivek lazim be divê bê kirin û bi Lijneya Bilind a Hilbijartinê re bişêwirin. Bila ew jî li bîra we neçe, ewê ku zimanê wî dirêj be, destê wî/wê kurta.”

Herwaha aşkera kir: “Divê em hewl bidin ku piştî 20ê cotmehê yek parlamento, yek hikûmet û yek hêzeke Pêşmerge hebe û dawî li hemû karên neyasayî bên.”

Hevalên hêja

Xwîşk û birayên heskirî hûn hemû gelek bi xêr hatine Di vê roja pîroz de, ez dixwazim pîrozbahî li we û hemû gelê Kurdistanê bikim û ew roja ku gelê Kurdistanê biryar da ku nehêle îradeya wê bişkê û xwe neçemand. Roja 25ê Îlonê di vê rojê de ewe bangeşeya hilbijartina gera şeşem a parlamentoyê destpê kir, ez pîrozbahiyê li kandîdên birêz dikim û

hêvî dikim ku hûn serkeftî bin û pişt bi xwedê mezin û bi hewildana hemû dilsozên Kurdistanê û bi fermûdeya Barzaniyê nemir, hemû kurdek dilsozê PDKê ye. Bi hewildana endamên partiyê-PDKê, em xwe amade dikin bo roja 20ê Cotmehê û emê serkeftina mezin bi dest bînin.

Divê baweriya we bi we hebe û bi hêviyeke mezin ve bi baweriyeke mezin ve pêngav bavêjin û xwe amade bikin, divê zêdetir baweriya we bi serkeftinê hebe û nabe kes li ser binkeftinê bifikire, divê hertim her yek ji we xwe amade bike ku divê serbikevin û dê serbikevin jî înşalah.

Hevalno ti kesî xêrek ji bo Herêma Kurdistanê nekiriye. Ev Herêm berhema xwîna şehîdan, xwîna enfalkiriyan, xwîna Pêşmergeyên qehreman û keda gelê Kurdistanê e. PDK rûmeteke mezin wergirtiye û gelek xwîn ji bo bidestxistin û parastina van destkeftên mezin daye.”

Ez li vir bi pêwîstî dizanim ku spasiya welatiyên Herêma Kurdistanê bikim ku li hember wan planên derveyî ku bi çavsaxiya hinek kesên li navxwe xwastin Herêma Kurdistanê têk bidin, xwe ragirtin û Herêma xwe parastin.”

Herwiha got: PDK baweriya wê bi aştî, demokrasî û pêkvejiyanê ye û di pratîkê de jî îspat kiriye, ne bi gotinan. Me xwastiya xelk bextewer be û di jiyaneke xweş de be.

Ez daxwaz dikim di vê hilbijartinê de hûn gelekî li ser xwe bin, dûr ji tuntutîjiyê bin, ji zimanê zivir dûr bin, ku we nekêşin bo şerekî virda wê da, giraniya xwe û partiya xwe biparêzin. Erkê heû endamekî PDKê ye, ne tenê bi xwe, her wiha xizmên wî û her kesê ku bandora wî li ser heye, di 20’ê vê mehê de biwêre were ser sindoqan û dengê xwe bide Lîsteya 190’an. Ew lîsteya parastina kerameta Kurdistanê, lîsteya Pêşmerge û lîsteya şehîdan e.

Namzedên me hemû jî hezkiriyên mene û keç û kurên mene, xwîşk û biray^ne mene, ti cudahiyeke me nîne ji bo ti demeke me, daxwaza serkeftinê bo we hemûyan dikim, lê ez tîkayê li ser dikim, reqabetê li gel yektir nekin, her kê ji we derkeve, bo me ti ferq û cudahiyek nîne û sozên mezin nedin ku piştra ne hûn nekaribin pêk bînin û ne jî em nekaribin pêk bînin. Bila dengê we bilind nebe û bila asta axaftinên xwe û reftara we bilind be.

Xweşbextane li gel Bexda jî vê gavê pêwendiyekî baş heye û li gel serokwezîr birêz Sûdanî têgihiştinek baş heye.

Umêd Xoşnaw: Nabe ew Deste û Partî bimîne ku rê nade Koyê jî avadan bibe

Parêzgarê Hewlêrê amaje bi wê dide, ewên ku bi yek çavî temaşeyî Sînorê parêzgeha Hewlêrî kirine û ti cud-

ahiyek di nav qeza û nahiyeyên Hewlêrê de nekirine, ewê ku cudahî avakirinye astengiyên hizbî bû ye. Parêzgarê Hewlêrê Umêd Xoşnaw ji BasNewsê te ragehand: “"Biryara Serokwezîr ya qeza kirina Teqteqê, biryara dualîkirina rêya Hewlêr-Koyê û biryara zêdekirina xizmetguzariyê ji bo Koyê, hêviyek ji bo xelkê Koyê anî."

Herwaha got, “Divê ew Desteya hizbîyê ku rê li avakirina Koyê girtiye ji holê bê rakirin. Mixabin Koye ji aliyê desteyekî hizbekî ve dîl hatiye girtin û destûr nehatiye dayîn ku xizmet bê kirin, lê divê êdî Koye weke rehîn neyê dîtin.” Xoşnaw aşkera kir: “Hêvî bo xelkê Koyê vegeriyaye û Serokwezîr soza projeyên girîng daye xelkê bajarê Koye.”

Ev daxuyanî piştî wê yekê hat, ku roja çarşemê 25.09.2024, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî serdana bajarê Koyê kir û li wir zengila destpêkirina sala nû ya xwendinê li dibistaneke wî bajarî lê da û di gotarekî de ragehand ku di van çend rojan de projeya 2 alîkirina-2 Şerîdiya rêya Koye – Hewlêr dest pê bike û nahiyeya Teqteq jî dibe qeza.

PWK: Dewleta Tirkîyeyê di bêtehamulîya xwe ya li dijî zimanê kurdî de berdewam e

PWK, di der barê mufetîşên ku jibo kreşên kurdî yên li Şaredariya Bajarê Mezin a Amedê hatine wezîfedarkirin de daxuyanî da.

Partîya Welatparêzên Kurdistanê (PWK) di der barê mufetîşên ku jibo kreşên kurdî yên li Şaredariya Bajarê Mezin a Amedê hatine wezîfedarkirin de daxuyanî da. Daxuyaniya PWKê li jêr e

Dewleta Tirkîyeyê di bêtehamulîya xwe ya li dijî zimanê kurdî de berdewam e Li gorî agahdarîyên ku li raya giştî belav bûne, dîyar dibe ku Dewleta Tirkîyeyê di bêtehamûlî xwe ya li dijî zimanê kurdî de berdewam e.

Şaredariya Bajarê Mezin a Amedê ji bo perwerdeya zarokan kreşa bi kurdî ya bi navê “Zarokistan”ê vekiribû. Wezareta Karên Navxwe ya Dewleta Tirkîyeyê di derbarê Zarokistanê de lêpirsîn daye destpêkirin. Di çarçoveya lêpirsînê de 2 mifetişên milkiyeyê hatin wazîfedarkirin. Herweha Meclîsa Şaredarîya Farqînê biryar daye ku navê Qada Bajêr a ‘’Kiliçaslanê Yekemîn’’, biguherîne û bike ‘’Rindêxan’’. Lê belê, Qaymeqamîya Farqînê gotîye nave “Rindêxan” ne bi Tirkî ye û ev nav red kiriye. Piştî ku Walîtîya Dîyarbekirê û gelek qeymeqamtîyan qaîdeyên trafîkê yên bi kurdî yên wek ‘’Pêşî Peya’’, ‘’Hêdî Hêdî’’ reş kirin; nuha jî Wezareta Navxwe ya Dewleta Tirkîyeyê û Qeymeqamtîya Navçeya Farqînê ya Amedê, bi helwesteke nû, dijayetîya xwe ya li dijî zimanê kurdî nîşan didin. Em ji ber biryarên wan ên ji bo zimanê kurdî, ji bo dibistana zarokan ya bi kurdî, piştgirîya Şaredariya Bajarê Mezin a Amedê û Meclîsa Şaredariya Farqînê dikin.

Divê hemû xebat û prosedurên şaredarîyan, li gorî pêkhateyên wî bajarî û wê navçeyê, bi pirzimanî bêne meşandin. Bele, ji alîyekî ve kesên ku di dawetan de bi kurdî stranan dibejin têne desteser kirin, hinek kes ji ber ku bi kurdî axaftine tûşî êrîşan dibin, tên kuştin; ji alîyekî ve jî

rayedarên Dewleta Tirkîyeyê bêtehamûlîyên xwe yên li dijî zimanê kurdî berdewam dikin.

Embangî rayedarên Dewleta Tirkîyeyê dikin, di demeke ku TRT-KURDÎ, beşên Ziman û Edebîyata Kurdî, dersa bijarte ya kurdî heye, dev ji vê sîyaset û helwestên xwe yên li dijî zimanê kurdî berdin, rê li ber êrîşên li ser kesên ku bi kurdî diaxivin bigrin û êrîşkaran ceza bikin.

Em bangî hemû şaredarîyên li Bakurê Kurdistanê dikin ku, li gel zimanê tirkî, zimanê kurdî (kurmancî û kirdkî/zazakî) wek zimanê şaredarîyê bikar bînin û nave kurdî yên bajar, navçe û herêman li gel zimanê tirkî bikar bînin, dibistan û kreşên bi zimanê kurdî li her şaredarîyê vekin.

Em bangî hemû kurdan jî dikin, di demeke ku êrîşên pir alî li ser zimanê kurdî tê meşandin, dive di her beşên jîyanê de, em zêdetir li kurdî xwedî derkevin, kurdî biaxivin, kurdî fêr bibin.

Zimanê me hebûna me ye.

Zimanê me rûmeta me ye.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 15

Serok Barzanî pêşwaziya şanda Lijneya Darayî ya Civata Nûnerên Îraqê dike

Serok Barzanî pêşwaziya şanda Lijneya Darayî ya Civata Nûnerên Îraqê dike û pê re danûstandinan li ser

çarekirina arêşeyên navbera her du hikûmetan dike. Serok Mesûd Barzanî îro li Pîrmamê pêşwaziya şanda Lijneya Darayî ya Civata Nûnerên Îraqê bi serokatiya Etwan Etwanî kir. Li dû ragehandina Baregayê Barzanî, di wê hevdîtinê de şanda mêvan karûbarên Lijneya Darayî ya Civata Nûnerên Îraqê û bizavên nûnerên endam di wê lijneyê de ji bo mijara budceyê ji Serok Barzanî re berçav kirin. Her di wê hevdîtinê de, her du aliyan ronahî berda ser giringiya danana qanûnên federalî û çarekirina arêşeyên navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Îraqê ya Federalî, ew jî di çarçoveya destûrê Îraqê de.

Mesrûr Barzanî û Balyozê Fransayê: Divê bi zûtirîn dem petrola Kurdistanê bê hinardekirin

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê pêşwaziya Balyozê Fransayê li Îraqê dike û pê re danûstandinan li ser hin

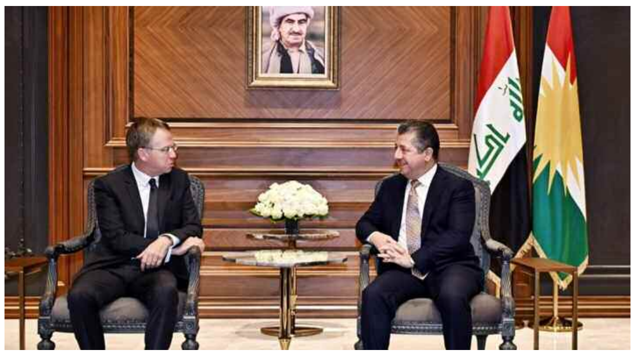

mijarên giring dike. Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro pêşwaziya Balyozê Fransayê li Îraqê Patrick Durel kir. Li dû ragehandina Hikûmeta Herêma Kurdistanê, di wê hevdîtinê de “danûstandin li ser dawî guhertin û pêşhatên rewşa giştî ya Îraqê û pêşxistina peywendiyên dualî hatin kirin.” Di pareke din a danûstandinan de, “her du aliyan dîtin û nerînên xwe li ser amadekariyên birêveçûna hilbijartinên Perlemana Kurdistanê li hev guhertin.” Wekî ku di wê ragehandinê de hatiye, her du alî li ser birêveçûna hilbijartinan bi awayekî pakij û azad û li jêr çavdêriya navdewletî û dûrî binpêkirinan hevnerîn bûn. Hikûmeta Herêma Kurdistanê eşkere jî kir, “Her du alî li ser pêdivîtiya destpêkirina hinardekirina petrola Herêma Kurdistanê bi zûtirîn dem hevnerîn bûn, ji ber ku rawestandina wê zirareke zêde gehandiye budceya giştî ya federalî.”

Barbara Leaf: Paşerojeke ronî li pêşiya Herêma Kurdistanê ye

Alîkara Wezîrê Karên Derve yê Amerîkayê Barbara A. Leafê got, “Eger Herêma Kurdistanê pêbendî demokrasiyê be paşero-

jeke ronî li pêşiyê ye.” Alîkara Wezîrê Karên Derve yê Amerîkayê ya Kar û Barên Rojhilata Nêzîk Barbara A. Leaf jî ji Diyar Kurde re axivî. Barbara A. Leaf ji bo bipêşketina Herêma Kurdistanê bal kişand ser girîngiya demokrasiyê û got:

“Eger Herêma Kurdistanê pêbendî demokrasiyê be û rêya demokrasiyê hilbijêrê paşerojeke ronî li pêşiya gelê wê ye.

Ez ji bo gelê Kurdistanê tiştê herî baş hêvî dikim.”

Hilbijartinên dewreya 6an ên Parlementoya Kurdistanê di 20ê Çiriya Pêşîn bên kirin. Komîsyona Hilbijartinan a Îraqê doh bi awayê fermî ragihand ku propagandaya hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê îro (25ê Îlonê) dest pê dike.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî zenga sala nû ya xwandinê lê da

Piroseya sala nû ya xwandinê li Herêma Kurdistanê dest pê kir û Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê li dibistaneke Koyeyê zenga sala nû ya xwandinê lê da.

Piroseya sala nû ya xwandinê li Herêma Kurdistanê îro dest pê kir û Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî li dibistana Necîbexana Celî Zade ya Koyeyê zenga sala nû ya xwandinê (2024-2025) lê da.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di nav wê merasîmê de gotarek xwand û tê de destpêkirina sala nû ya xwandinê (2024-2025) li hemî xwendekar û mamostayên Herêma Kurdistanê pîroz kir û tekez kir, “Mamosta herdem li rêza pêşiyê ya xizmetkiirina gel û welatê me bûne ji ber ku nifşekê nû perwerde dikin.”

Mesrûr Barzanî herwesa got, “Ez hêvîdar im sala nû ya xwandinê ji bo hemî xwendekaran sala aramî û serkeftin û xweşiyê be, û ji niha ve ez daxwaza serkeftinê ji bo hemî xwendekarên xweşevî li vê dibistanê û li seranserî Kurdistanê dikim.”

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê di pareke gotara xwe de behsa dibistana Necîbexana Celî Zade kir û got, “Necîbexan berî 100 salan wekî yekemîn keç ji bo dibistaneke têkel hat şandin, ku li wê demê mijara cudahiya zayendî ne tenê li Kurdistanê belkî li ser astê cîhanê tiştekî gelek diyar bû, lê bi şandina Necîbexanê ji bo dibistaneke têkel serdemeke nû dest pê kir.”

Serokwezîr Mesrûr Barzanî herwesa got, “Koye her ji kevn de bingeha zanist û marîfet û helbest û pêgehiştinê û cihê pêşkeftinê bûye û kesên gelek zana û mezin jê rabûne.”

Mesrûr Barzanî amaje jî da, “Îro roja pîroz a referandomê ye jî, her bi

wê helkeftê ez destxweşiya vê roja pîroz û dîrokî li hemî xelkê Kurdistanê dikim.”

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê di gotara xwe de du mizgînî dan xelkê Koyeyê û derdora wê û amaje da, “Di çend rojên bê de em dest bi çêkirina rêya dualî ya Hewlêr - Koyeyê dikin, ku daxwazeke kevn a xelkê Koye û Hewlêrê ye.”

Serokwezîr Mesrûr Barzanî eşkere jî kir, “Ez dizanim li sala 2012ê bizav hatiye kirin û berê binyatî ji bo vê rêyê hatiye danan, lê ji ber sedemên cuda cuda heta niha ev piroje nehatiye bicihanîn. Me biryar daye û ez hêvîdar im di çend rojên bê de dest bi bicihanîn û temamkirina vê pirojeyê bê kirin.”

Mesrûr Barzanî mizgîniyeke din jî da xelkê Koyeyê û got, “Me biryar li ser qezakirina nahyeya Teqteqê wekî yek ji kevntirîn nahyeyên Kurdistanê daye, ku ev jî dê ji bo xelkê deverê alîkareke zêde be, bargiraniya îdarî li ser milên bajarê Koyeyê kêm dibe û taybetmendiyeke zêdetir jî bi Teqteqê tê dan. Ez hêvîdar im ev jî bikeve xizmeta hemî welatiyên Kurdistanê, xasma jî xelkê Koye û Teqteqê.”

Bi biryara Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê, îro (Çarşem, 25.09.2024) bangeşeya hilbijartinên gera şeşê ya Perlemana Kurdistanê dest pê dike û heta roja 15.10.2024ê berdewam dibe.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî roja destpêkirina bangeşeya hilbijartinên Perlemana Kurdistanê wekî “rojeke dîrokî ji bo hemî xelkê Herêma Kurdistanê” binav kir û daxwaz ji aliyên siyasî kir, “Dest bi bangeşeyeke aram û şaristanî bikin û hemî alî wê yekê li ber çav webigirin ku berjwendiya bilind a welatê me di ser hemî berjewendiyan re be.”

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê tekez jî kir, “Divê serkeftina hilbijartinan û destnîşankirina nûneran ji bo wê yekê bin ku zêdetir xizmeta gel û welatê me bikin û hemî mafên xelkê me bi aneha Xudê bidest bixin.”

Hevserokê MED-DER'ê yê berê Rifat Ronî hat girtin

Hevserokê MED-DER'ê yê berê Rifat Ronî ku di çarçoveya operasyonên qirkirinê yên li dijî saziyên ziman de hat binçavkirin, hat girtin.

Li Amedê roja 24’ê Îlonê bi ser avahiya MED-DER’ê, Kooperatîfa Anka û Payîz Pirtûkê de hat girtin. Di çarçoveya lêpirsîna li ser saziyan de 30 rêveberên saziyan û mamosteyên zimanê Kurdî hatin binçavkirin. Her 30 kesên hatin binçavkirin, ji ber beyanên îtirafkar Umît Akbiyik û 2 şahidên veşarî yên li ser bi sedan kesî îfade dane hatin binçavkirin.

Ji kesên hatin binçavkirin 28 kes serbest hatin berdan. Mamosteyê Kurdî û Hevserokê MED-DER'ê yê berê Rifat Ronî bi îdiaya "endamtiya rêxistinê" hat girtin. Dîlan Guvenç a bi daxwaza girtinê sewqî dadgehê hat kirin jî bi şertê kontrolkirina edlî hat berdan.

Berdevkê Hikûmetê zanyarî derbarê civîna tîma hikûmetê û lijneya darayî ya Parlamentoya Iraqê aşkera kirin

Berdevkê Hikûmeta Herêma Kurdistanê radigehîne tîma Hikûmeta Herêma Kurdistanê li gel lijneya darayî ya Parlamentoya Iraqê civiya û Serokwezîrê Herêma Kurdistanê ji wan re got: ‘’Eger niyeteke cîdî ji bo çareseriya pirsgirêkan hebe, em bi hev têgeheştinê dikarin çareseriya pirsgirêkan bibînin.’’

Îro 26.09.2024ê Berdevkê Fermî yê Hikûmeta Herêma Kurdistnaê Pêşewa Hewramanî derbarê civîna tîma Hikûmeta herêma Kurdistanê û lijneya darayî ya Parlamentoya Iraqê de ragehand. ‘’Ew rûniştin tenê ji bo mijara mûçe nebû, hin mijarên din hene ku axaftin li ser tên kirin, rûniştina naha rûniştineke teknîkî ye. ‘’

Herwaha got: ‘’Birêz Serokwezîrê Herêma Kurdistanê û hejmarek ji wezîran li gel lijneya darayî ya Parlamentoya Iraqê civiyan, Serokwezîr pêşwazî li wan kir û ji wan re ragehand, eger niyetekî baş û cîdî ya çareseriya pirsgirêkan hebe, em dikarin bi hev têgeheştinê çareseriya pirsgirêkan bibînin.’’

Herwaha behsa wê yekê jî kir ku civînê de li ser gelek mijaran rawekirin û ronîkirin hate dayîn ku tenê mijara mûçe nebû, mijara Tewtîn (sîstema bankî ya Iraqê) li ser rawekirin hate dayîn, herwaha behsa projeya Hejmara Min jî hate kirin ku geheştiye çi astê û bankayan çawa

beşdarî pê kiriye.

Berdevkê Hikûmetê got: ‘’Di civînê de Serokwezîrê Herêma Kurdistanê behsa wê yekê kir ku nabe ti bankayek bi temamî kontrola hemû proseyê bike, her bankayek rêjeyekî ji bo wê hatiye diyar kirin.’’

Pêşewa Hewramanî diyar kir di civînê de li ser mijara petrolê jî hat axaftin û behsa xerca berhemanîna petrolê hate kirin û Hikûmeta Herêma Kurdistanê mafê wê yê destûrî heye û amadeye ji bo hemû asankarî û berçavroniyek û rûniştinekî.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 16

Li Sûriyeyê bazariya Tirkan û Ereban li ser axa Kurdistanê ye...

İbrahîm GUÇLU

[redacted]

Beriya "Bahara Ereban" pêwendiya du dewletên kolonyalist (Sûriye û Tirkiyeyê) gelek baş bû. Herdu dewletan bi hev re civînên wezîran yên hevbeş li dardixistin. Lê piştî "Bihara Ereban" di navbera herdu dewletan de nexweşî çêbû. Gelên Sûriyeyê li hemberî Rejîma Baasê dest bi çalakiyan û serhildanên siwîl kir. Ji bona ku pêşiya van serhildanan bê girtin û daxwazên Gelê Ereb û Kurd û civatên din yên neteweyî bi awayekî bêdayin û berpirsiyarên Dewleta Tirk ji Beşar Esad û desthilatdariya Baasê daxwaz kir ku li Sûriyeyê rejîma parlamenteri û pirpartitî û hilbijartinê qebûl bike, pêşniyar kir. Rejîma Baasê û Beşar Esad ev pêşniyara qebûl nekir.

Dema ku Rejîma Baasê û Beşar Esad ji bona daxwazên gelê ereb û kurd gav pêşve neavêt, serhildanên siwîl mezin bûn û di nav demeke kurt de jî şerê hûndir dest pêkir. Leşkeriya Sûriyeyê parçe bû. Hêza mezin ya gel ku li hemberî Rejîma Baasê û Beşar Essad jî şer dikir, "Îxwanî Muslim-Birayên Musilman" bûn. Ew jî bi Dewleta Tirk û Hikûmeta AK Partiyê re xwediyê pêwendiyê bûn. Alîkarî ji Dewleta Tirk û Hikûmeta AK Partiyê digirtin. Ew pêwendiya di navbera herdu dewletan de bû pirsgirêkeke mezin. Dewleta Tirk di şerê hûndir yê Sûriyeyê de bû teref.

Dewleta Tirk ji Emerîkayê daxwaz kir ku ji bona Rejîma Baasê bê rûxandin bi hev re tevbigerin. Dewleta Tirk û Emerîkayê bi hev re di destpêkê de mixalefet bi çek û bi <awayekî perwerde kirin. Ev jî zêdetir bû sedem ku Dewleta suriyeyê û Dewleta Tirk ji hev dûr bikevin û bibin dijmin.

Dewleta Tirk di encama gelek qewimandinan de bi îdîaya ku sînorên xwe bixe bin ewlekariyê çend herêmên di bin bandor û desthilatdariya PKK/PYDê û DAEŞê de bûn, encama çend operasyonan dagir kir. Yanî Dewleta Tirk beşekî merzin axa Kurdistanê ji deste Suriyeyê –PKK/PYDê derxist. Ev yeka ji bona herdu dewletan bû pirsgirêkeke mezin.

Encama van qewimandinan pêwendiyên herdu dewletan gelek xirabtir bû. Di navbera wan de tu danûstandin neman. Li Tirkiyeyê her demê tereftarên Baasê û Kemalîstan daxwaz kirin ku pêwendiyên herdu dewletan jinûve çê bibin. Lê ji bona ku pêwendî çê nebin pirsgirêkên mezin qewimîn. Di navbera herdu terefan de li İdlîbê çend caran raste rast şer derketin. Carekê 23 leşkerên Dewleta Tirk hatin kûştin. Ji bona tolgirtinê Dewleta Tirk êrişeke mezin ya leşkerê Sûriyeyê kir, gorî îdîayekê 300 leşkerê Suriyeyê hatin kûştin. Ew jî bû sedema dûrketina zêde ya herdu terefan.

Lê di wan şertan de jî hat gotin û diyar kirin ku di navbera Dezgehên Leşkerî û Îstîxbaratên wan dewletan de danûstandin hene.

Di sala 2022an de jî diyar bû ku pêwendiyên herdu terefan bi daxwaza Rûsyayê di merhelaya wezîran de dom dike. Ji bona vê çend civîn jî pêk hatin. Di merhelaya dawî de Îran jî beşdarî van danûstandinan bû. Di encama wan civînan de di sewiyeya serokên dewletan de bona ku civîn pêk bê amadekarî hat kirin.

Lê Beşar Esad diyar kiribû ku şertên ji aliyê Erdoğan ve hatiye diyar kirin, hevdîtin nake.

Esad ji Sky News Arabia re axivî û gotû bû: "Hevdîtin di şertên ku Erdogan pêşkêş dike de pêk nayê".

Erdogan di daxuyanîya xwe ya çend rojên borî de gotibû ku "ew ji hevdîtinek muhtemel re "ne girtî" ye". Erdogan gotibû, "Hûn dizanin, em ne di rewşekê de ne ku em derî li Sûrîyê bigrin, derî vekirî ye. Hûn bibînin ev nêzîkatîya wan li hemberî me ye. Niha li Sûrîyê mixabin Esed dixwaze ku Tirkîye ji Bakurê Sûrîyê derkeve. Ev yek nabe. Ji ber ku em li wir şerê terorê dikin. Dema ku ev terorîst li ser sînorên me ne emê çawa derkevin?. Gelo li welatên cuda heman îfadeyê bikar tîne? Ji ber vê yekê em li nêzîkatîyek adil digerin. Heta ku nêzîkatîyek adil hebe emê hemû pirsgirêkan çareser bikin".

Wezîrê Derva yê Sûriyeyê jî diyar kir ku, "hevdîtina Esed û Erdogan temamî bi vekişîna Tirkîyê ve girêdayî ye. Heta ku Tirkîye axa Sûrîyê dagîr bike, têkilîyên bi Enqereyê re normal nabin."

Gelek aşkere ye ku Dewleta Tirkk û Dewleta sûriyeyê bazariyê li ser axa Kurdan û Kurdistanê dikin. Lê Kurd ji tiştekî nayên hesibandin. Ji vê yekê dramatik tiştek nabe. Ax û axa me Kurdan e, lê du dewlet axa me dixwazin parve bikin û xweditiya xwe bidomînin.

Divê ev yeka ji bona kurdan bibe derseke tehl û ne hezar carî mılyon carî bifikirin, ji bona ku li hemû beşên Kurdistanê ji axa xwe re xwedî derkevin, bibin dewlet rê û rêbazeke objektif û hevbeş ji xwe re bibînin.

Heger ev yeka nebe ax û mal û mulkê me di nav 4 dewletên kolonyalist de talan dibe û têk diçe.

Tatwan, 26. 09. 2023

Serok Barzanî bi boneya salvegera 61emîn a Êzge peyameke pîrozbahiyê belav kir

Serok Barzanî di salvegera 61emîn ya damezrandina radyoya Êzge Dengê Kurdistanê de pîrozbahî li birêveber û karmendên wê kir û hêvî xwast ku berdewam di pêşkeftinê de be.

Serok Mesûd Barzanî îro, 27.09.2024 di salvegera 61ê ya damezrandina radyoya Êzge Dengê Kurdistanê de peyameke pîrozbahiyê parve kir ku tê de amaje da, "Di salvegera damezrandina vê êzgê de, ez pîrozbahiyeke germ li birêveber û karmendên êzgê, girse, alîgirên PDKê û xelkê Kurdistanê dikim."

Serok Barzanî herwaha di peyama xwe de got, "Ev êzge bîranîneke şirîn û bibandor a şoreşa mezin a Îlonê ye, ez hêvîdar im her di pêşkeftinê de be."

Serok Barzanî ron jî kir, "Damezrandina Êzgê Dengê Kurdistanê di wê serdema giran û pirî şanazî de pêngaveke giring bû, ji bo gehandina dengê şoreşê û nûçeyên qehremaniyê û dastanên Pêşmergeyan bo xelkê xweragirê seranserî Kurdistanê û ji bo gehandina peyama mezlûmiyeta gelê Kurdistanê û doza wê ya rewa ji bo raya giştî ya Îraqê û deverê û cîhanê jî rêyeke serdemane bû."

Serok Barzanî her di vê rojê de spasiya hemî wan xebatgêr û têkoşeran kir ên ku rol di berdewamî û zindîhêlana dengê qehremanane yê Êzgê Dengê Kurdistanê de hebû.

Serok Barzanî herwesa daxwaz jî kir ku, li ser karkirina medyayî ya rastgo û sengîn û parastina nirxên neteweyî û niştîmanî û mirovanî berdewam bin û berdewamiyê bidin wî nehcê azad û şoreşgêrane û demokrasî yê ku ew êzge pêxemetî wan hatiye damezrandin.

PDK: Metirsî heye serjimêrî bikeve şûna madeya 140î

Serokê Fraksiyona PDKyê yê Kerkûkê diyar kir ku metirsî heye serjimêrî bikeve şûna madeya 140 a Destûra Îraqê.

Ambargoya serjimêriyê dest pê kir û dê heta 30yê Çiriya Pêşînê berdewam bike. Serokê Fraksiyona Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) yê Encûmena Kerkûkê Hesen Mecîd li ser serjimêriyê û metirsiyên serjimêriyê yên li Kerkûkê ji Rûdawê re axivî. Hesen Mecîd diyar kir ku Kurdên Kerkûkî yên ku li derveyî Kerkûkê dijîn divê heta ambargoya serjimêriyê li Kerkûkê bin.

"50 hezar Erebên hawirde li Kerkûkê hatine bicihkirin"

Hesen Mecîd amaje bi metirsiyên serjimêriyê kir û wiha berdewam kir: "Metirsê heye ku serjimêrî bikeve cihê madeya 140 a Destûra Îraqê.

Niha piraniya malên Kerkûkiyan li bajarên din ên Herêma Kurdistanê ne.

Li Silêmaniyê, Hewlêrê ne û navên xwe li Kerkûkê tomar nekirine. Tirsa me heye, heger na pêwîst e serjimêrî li gorî qonaxan were kirin.

Li ser wan karên berê li Kerkûkê hatine kirin têbîniyên me hene.

Piştî 16ê Çiriya Pêşînê zêdeyî 9 taxên Ereban hatine çêkirin.

Zêdeyî 50 hezar Erebên hawirde li Kerkûkê hatine bicihkirin. Em li gel wê yekê ne ku madeya 140 li gorî serjimêriya 1957an were kirin.

Di serjimêriya sala 1957an de 388 hezar û 839 kes tevlî serjimêriyê bûn û ji sedî 48 kes Kurd û ji sedî 28 kes jî Ereb û ji 21 kes jî Tirkman û ji 3 kes jî ji neteweyên din bûn.

Belê rast e di forma serjimêriyê de pirsa neteweyê nîne lê Erebên hawirde niha li Kerkûkê hatine bicihkirin."

Hesen Mecîd di berdewamiya axaftina xwe de da zanîn ku ew bi rêya yasayê hewl didin serjimêrî li Hewlêrê neyê kirin.

Hesen Mecîd di dawiya axaftina xwe de ji xelkê xwest ku dema pêvajoya serjimêriyê vegerin Kerkûkê û navên xwe li ser Kerkûkê tomar bikin.

Piştî bûyerên 16ê Çiriya Pêşîna 2017an hejmara şêniyên Ereb li Kerkûkê bi rêjeyeke ne normal zêde bûye û tê gotin ku li hinek gundan hejmara wan ji nifûsa xelkê wê herêmê zêdetir bûye.

Biryar e roja 20.11.2024an serjimêrî li Îraq û Herêma Kurdistanê were kirin.

Herî dawî serjimêriya giştî li Îraq û Herêma Kurdistanê sala 1987an hatibû kirin.

Li gorî pêşbîniya Wezareta Plandanînê ya Îraqê dê hejmara xelkê Îraqê dê bigihe 51 milyon û 211 hezar û 700 kesan.

Li MED-DER'ê ku mamosteyên wê hatin binçavkirin atolye hate lidarxistin

Li MED-DER'ê ya ku mamosteyên wê hatin binçavkirin, atolya zaravayê Kirmanckî yê Kurdî hate lidarxistin.

Di çarçoveya lêpirsîna Serdozgeriya Komarê ya Amedê ku di sala 2022'yan de dabû destpêkirin de di 24'ê Îlonê de polîsên Tirk li Amedê li dijî Komeleya Lêkolînên Ziman û Çandên Mezopotamyayê (MED-DER), Payîz Pirtûk û Koperatîfa Perwerdeya Ziman û Hunerê ya Ankayê operasyon pêk anîbûn û 30 kes jî hatibûn binçavkirin. Nûneren Platforma Ked û Demokrasiyê ya Amedê li MED-DER'a ku bi serdegirtin atolye li dar xistin. Hevşaredara Sûrê Fatma Gulan Onkol û gelek nûnerên saziyên din beşdarî wê atolyeyê bûn. Li atolyeyê zext hatin şermezarkirin û hate xwestin ku kesên di bin çavan de bên berdan.

Li MED-DER'ê bi mijara "Qirkerdişê Ziwanî/Qirkirina Ziman" ders hate dayîn. Aktîvîsta çand û zimanî Nesrîn Şanli ya ders da, bi lêv kir ku êrîşên li dijî zimanê Kurdî û saziyên wê şermezar dikin û dest bi dersê kir. Şanli ya qala zextên li ser ziman û çanda Kurdî kir, wiha got: "Çi li ser nivîsên hişyariyê yên trafîkê çi li ser govendên me her tim zextek heye. Piştî nivîsên hişyariyê yên Kurdî û govendê niha jî bi binçavkirina perwerdekarên me yên dersa Kurdî didin hewl didin zextê

bikin. Em careke din van polîtîkayan şermezar dikin. Bi sedan salan e li ser zimanê Kurdî polîtîkayek tê meşandin. Dema em niha jî lê dinêrin kesên ku bi Kurdî diaxivin an jî bi Kurdî stranan guhdar dikin an tên qetilkirin an jî tên girtin." Şanli, axaftina xwe wiha domand: "Kesên rayedar her çiqas îdia bikin ku li ser zimanê Kurdî qedexe nîne jî tîpên x,w,q û ê hêj li Tirkiyeyê qedexe ne. Ji ber ev tîp nikarin di nasnameya me de bên bikaranîn nav jî bêwate dimînin. Em ê bi axaftina zimanê xwe ji van êrîşan re bibin bersiv."

Ez û roja referandumê

Di roja referandumê de (25.9.2017), bi şahiyeke mezin min birek ji dost û hevalên xwe vexwendî mala xwe kirin. Digel wan mamoste Mihemed Îsmaîl, ku niha sekretêrê P.D.K- Sûriyê ye û me şahî û pîrozkirina referandumê, di hewşa mala min de, pêk anî. Di wê şahî û pîrozkirinê de min ev gotin got:

(Ev referandum, berdewamiya referanduma sala 1919a ye. Ew sala ku dewletên hevpeyman, di paş Cenga Cîhanî de xwestin ku di rêka referandumekê re daxwazên gelê kurd li Bakurê Kurdistanê nas bikin; eger dixwazin bibin dewlet an na? Ji bo vê yekê şandek bi serokatiya Mîr Celadet Bedirxan, Ekrem Beg Cemîl Paşa, Dr. Kamîran Bedirxan, Hacî Tewfîq (Pîre Merd), digel Mêcer Newêl yê Înglîzî, ji stenbolê şandin Bakurî Kurdistan. Li Melatyayê jî Mîr Xelêl Ramî Bedirxan, waliyê Melatyayê tevî wan bû.. Lê sed mixabin, Mustefa Kemal Paşa razî nebû û ew şanda wan ji hev bela kir.. Roja îro, di baweriya min de, ev referanduma ku serok Barzanî pê rabûye, berdewamiya referanduma sala 1919a ye..).

Di dawiyê de min ev helbesta bi navê (Strana Referanduma Serxwebûnê) ji wan re xwend:

Bîst û pêncê vê Îlonê
Referanduma serxwebûnê
Erê erê ji bo hebûnê
Bijî bijî serxwebûnê.

Kurdno rabin bilezînin
Nasnameya xwe bibînin
Bi yek dengî bilîlînin
Bijî bijî serxwebûnê.

Bela canê gorbuhiştan
Şad û xweş be li buhiştan
Navbilind bin li Kurdistan
Bijî bijî serxwebûnê.

Şerefxan û Mîr Bedirxan
Nehrî, Pîran û Barzan
Her zindî bin li Kurdistan
Bijî bijê serxwebûnê.

Agrî, Dêrsim û Dokan
Amed, Mehabad û Botan
Ewin daykên niştiman
Bijî bijî serxwebûnê.

Serxwebûn şêrîn û xweş e
Bela here rengê reş e
Gelê Kurd bibe rûgeş e
Bijî bijî serxwebûnê..

Konê Reş

Parêzgarê Silêmaniyê hişyarî da: Em naxwazin bibin Xeze!

Parêzgarê Silêmaniyê Dr. Heval Ebûbekîr ragihand ku Nêçîrvan Barzanî xwediyê wê hişmendiyê hemû partiyan di bin banekê de bicivîne û got, "Baweriya me bi wî heye." Heval Ebûbekir got jî, "Em naxwazin bibin Ukrayna, Libnan û Xeze."

Parêzgarê Silêmaniyê Dr. Heval Ebûbekîr bû mêvanê bernameya "Rûdawa Îro" ya ku Niwêner Fatîh pêşkeş dike û li ser serdana Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ya Silêmaniyê zanyarî dan.

Heval Ebûbekîr tekez jî kir ku serdana Nêçîrvan Barzanî ya Silêmaniyê ji bo aştiya civakî girîng e û wiha got:

"Serdana Serok a Silêmaniyê gelekî girîng bû û me behsa gelek babetan kir, bi taybetî jî parastina aramî û aştiya bajêr û di pêvajoya bangeşeyê de rêlibegirtina hewlên têkdana ewlehî û aramiyê."

"Baweriya me bi Serokê Kurdistanê heye"

Ebûbekîr eşkere kir ku dema Nêçîrvan Barzanî çi bi welatên dost û hevpeymanên û çi dema hevdîtinên navxwe dike ew hemû li ser şêweya pêwendîdanîna wî, li ser nêrîn, stratejî û li ser awayê karkirina wî hemfikir in û baweriya wan bi Nêçîrvan Barzanî heye.

Parêzgarê Silêmaniyê destnîşan kir ku Nêçîrvan Barzanî hêz û şiyana wê yekê heye ku hemû aliyên Herêma Kurdistanê nêzîkî hev bike û got:

"Nêçîrvan Barzanî ji bo armancên hevpar, xwediyê şiyana afirandina stratejî û gotineke hevbeş e.

Lewma me ji wî xwest ku vê rola xwe ya çalak bilîze."

Ebûbekîr eşkere kir ku ambargoya li ser Balafirgeha Navneteweyî ya Silêmaniyê jî rojeveke din a civînê bû û wiha domand:

"Berê jî me Nêçîrvan Barzanî derbarê Balafirgeha Silêmaniyê hewl dabû.

Me di hevdîtinê de ji wî xwest ku yekem ji ambargoya li ser Silêmaniyê re çareseriyeê bibîne û ya duyemîn jî bi helwest û berpirsyariya xwe xebatên li balafirgehê zêdetir pêş bixe."

Heval Ebûbekîr da zanîn ku mijareke din a ku wan di civîna li gel Nêçîrvan Barzanî de behs kiriye êrişên asmanî yên li Silêmaniyê bûn û got:

"Me ji Serokê Herêma Kurdistanê xwest ku di çareserkirina van pirsgirêkan de rola xwe bilîze."

"Em naxwazin bibin wekî Ukrayna û Xezeyê"

Derbarê rewşa Silêmaniyê jî Ebûbekîr got, "Di demekê de şerê cîhanê yê sêyemîn li ber derî ye, em nikarin vê rewşê bidomînin. Ez dixwazim li vir du mînakan bînim ziman. Eger em haydar nebin, rewşa yekem dê me jî wekî Zelensky ber bi şerekî ve bibe û bike Ukrayna.

Mînaka din jî dikare rewşa me bike wekî Xezeyê û Hemasê. Ev du mînakên zelal in ku li ber çavên me diqewimin.

Em naxwazin bibin Ukrayna, Libnan û Xeze. Em wekî Kurdistanê dixwazin ji vê rewşa şer û pevçûnan dûr bikevin.

Em têgihiştineke aqilane dixwazin, em jiyaneke birûmet dixwazin. Divê azadî û rûmeta mirovan bê parastin.

Divê em wekî partiyeke siyasî yan jî kesayetî li pey tiştên tenê di berjewendiyê xwe de ne nekevin."

Mesrûr Barzanî: Hilbijartin tenê ji bo pêkanîna hikûmetê nînin, belkî ji bo mana qewareya Herêma Kurdistanê jî ne

Cîgirê Serokê Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) radigehîne, "Hilbijartin tenê desthilatdariya

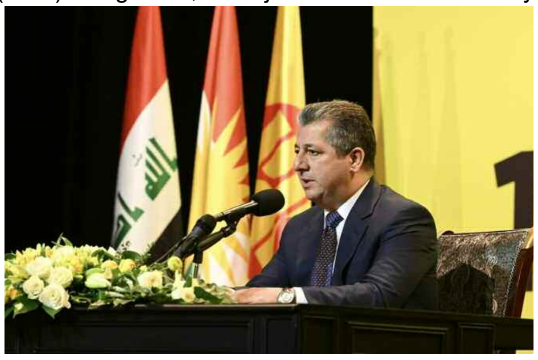

çar salên bên diyar nakin, belkî biryareke çarenivîssaz e." Herwesa got, "Helwestwernegirtin helwest e û eger kesek dengê xwe nede, kesekê din li şûna wî biryarê dide." Cîgirê Serokê Partiya Demokratа Kurdistanê (PDK) Mesrûr Barzanî duh (Pêncşem, 26.09.2024) bi hejmareke kesatiyên bajarê Hewlêrê re civiya.

Cîgirê Serokê PDKê di çarçoveya gotara xwe de ragehand, "Her biryareke di hilbijartinan de bê dan dê bandor li ser hemî welatiyan hebe, lewma divê gotareke vekirî û rastgoyane hebe." Mesrûr Barzanî amaje jî da, "Helwestwernegirtin helwest e û eger kesek dengê xwe nede, kesekê din li şûna wî biryarê dide." Navbirî herwesa got, "Hilbijartin tenê desthilatdariya çar salên bên diyar nakin, belkî biryareke çarenivîssaz e." Tekez jî kir, "Hilbijartin tenê ji bo pêkanîna hikûmetê nînin, belkî ji bo mana qewareya Herêma Kurdistanê ne." Cîgirê Serokê PDKê ron jî kir, "Divê çavê me li wê yekê be ku Kurdistan li ser astê cîhanê bibe xweştirîn û pêşkeftîtirîn welat, lê destên navxweyî hene rêyê li pêşkeftinên me digirin." Bangeşeya hilbijartinên gera şeşê ya Perlemana Kurdistanê bi awayekî fermî li roja Sêşemê, 24.09.2024, hat destpêkirin.

Biryar e piroseya hilbijartinên gera şeşê ya Perlemana Kurdistanê li roja 20ê Cotmeha îsal bi serperiştiya Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan a Îraqê bi rê ve biçe.

Li dû tomara bayometrî ya dengdanê, hejmara dengderên Herêma Kurdistanê ji bo vê piroseya hilbijartinan du milyon û 899 hezar û 878 dengder e, ku du milyon û 683 hezar û 918 ji wan dengderên giştî ne û 215 hezar û 960 jî dengderên taybet in.

Desteya Mafê Mirovan li ser revandin û heqaretkirin û îşkencedana Serdar Kerkûkî daxuyaniyek da

Îro 27.09.2024, Desteya Mafê Mirovan li Herêma Kurdistanê derbarê lêdan û heqaretkirina bi hinermendê

netewî Serdar Kerkûkî li Koyê ya ji aliyê grûpeke çekdar ve ragehand: "Roja 26ê Îlona 2024, hemwelatiyekî binavê Serdar Kerkûkî ku hunermendekî netewî ye û runiştvanê bajarê Koyê ye, di civîneke rojnamevanî de ragehand ku ji aliyê hindek çekdaran ve bi wesayîta leşkerî li mala xwe hatiye birin û piştre lê dane û heqaret lê hatiye kirin. Wek bi xwe amaje pê kiriye, nasnameya wê hêzê nehatiye naskirin û bêy ti sedemek û bêy fermana dadwer ew birîne.Ew Deste herwaha radigehîne: "Em li Desteya serbixwe ya Mafê Mirovan, wan nêzîkatiyên wê hêzê şermezar dikin, di heman demê de pêwîste di demeke herî nêzîk de saziya asayîşa Herêma Kurdistanê li Koyê û polîsê wî bajarî ronîkirinekî li ser wê bûyerê bidin û nasnameya wan kesên ku ew karê neyasayî û dûr ji rêkar û edeba giştî jî aşkera bikin, di demeke herî nêzîk de kesên ew kare kirine bidin ber dadgehê û Ji bo parastina mafên kesayetî û giştî divê Dozgerê Giştî yê Koyê rola xwe di warê gilîkirinê de bilîze.Desteya Serbixwe ya Mafê Mirovan herwaha ragehand: Ti hêzeke ewlekariyê bi ti behane û navekî nikare bikeve malên welatiyan Em dê wek Deste jî, ji nêzîk ve çavdêriya vê dozê bikin û li gel aliyên pêwendîdar li Koyê li ser xetê bin.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 18

Başkan Barzani: 20 Ekim'de büyük bir zafer kazanacağız

Başkan Mesud Barzani, seçim kampanyasının ilk gününde partisinin adaylarını tanıtma töreninde önemli açıklamalarda bulundu. Barzani, seçim sürecinde şiddetten ve sert dilden uzak durulması çağrısında bulundu.

"Bu seçimlerde çok sakin olmanızı, şiddetten ve sert dilden uzak durmanızı rica ediyorum" diyen Barzani, partililerin çabalarıyla 20 Ekim'de büyük bir zafer kazanacaklarını vurguladı.

Başkan Barzani, parti destekçileri ve üyelerinden kendilerinin ve partilerinin itibarını korumalarını ve "sorumsuz" kişilere cevap vermemelerini istedi.

Kürdistan Bölgesi'nin önemine değinen Barzani, "Kürdistan Bölgesi şehitlerin kanının ve Kürdistan halkının emeğinin ürünüdür. Parti (KDP) de bu kazanımı elde etmek için çok kan verme şerefine nail olmuştur" ifadelerini kullandı.

Barzani konuşmasında birlikte yaşama vurgusunu da öne çıkararak, "Bir arada yaşamaya inanıyoruz ve bunu pratikte de kanıtladık. Kürdistan halkının mutlu olmasını istiyoruz" dedi.

Seçim kampanyası boyunca KDP üyelerinin kendi itibarlarını korumalarını ve sorumsuz kişilere cevap vermemelerini isteyen Barzani "Dikkatli olun, sizi gereksiz bir kavgaya sürüklemesinler. Dili uzun olanın eli kısadır" değerlendirmede bulundu" . Irak Yüksek Bağımsız Seçim Komisyonu Başkanı Ömer Ahmed, bugün düzenlediği basın toplantısında, Kürdistan Parlamentosu seçim kampanyasının bugün (25 Eylül) başlayacağını ve 15 Ekim'e kadar devam edeceğini bildirdi.

Ahmed, komisyonun değerlendirme aşaması sonucunda 136 aday listesinin onaylandığını ve toplamda 1191 adayın başvurusunun kabul edildiğini açıkladı. Bu adaylardan 823'ünün erkek, 368'inin ise kadın olduğunu ekledi. Ayrıca Kürdistan Bölgesi'ndeki bileşenlerin kota sistemi dışında seçimlere katılacak 38 aday bulunuyor. Kürdistan Parlamentosu seçimleri 20 Ekim'de yapılacak.

Sudani: Kürdistan Bölgesi Hükümeti ile ilişkilerimizi daha da güçlendireceğiz

Sudani, Kürdistan Parlamentosu altıncı dönem seçimleri için hazırlık yaptıklarını belirtirken, Kürdistan Bölgesi Hükümetiyle

ilişkileri daha da güçlendirmek için adım atmaya devam edeceklerini söyledi. Irak Başbakanı Muhammed Şiya Sudani, 26 Eylül 2024 Perşembe günü New York'ta, Birleşmiş Milletler (BM) 79'uncu Genel Kurulunda yaptığı konuşmada, tüm çabalarının Irak'taki demokratik süreci güçlendirmeyi amaçladığını bildirdi. Konuşmasında 20 Ekim'de gerçekleştirilmesi planlanan Kürdistan Parlamento seçimlerine değinen Irak Başbakanı, şuanda Kürdistan Parlamentosu altıncı dönem seçimleri için hazırlık aşamasında olduklarını kaydederek, "Irak Anayasasında belirtildiği gibi, federal hükümet ile Kürdistan Bölgesi Hükümeti arasındaki ilişkiyi güçlendirmeye yönelik çabalarımız devam ediyor." dedi. Irak Hükümetinin gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için adımlar attığının altını çizen Sudani, "Irak Hükümeti insan kaynağını yeniden yapılandırmak için çalışıyor ve bu değişiklikler karmaşık olsa da özel sektörü canlandırmak ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için büyük adımlar attık." ifadesini kullandı. Irak'taki IŞİD varlığına ilişkin ise Sudani, şu açıklamada bulundu: "IŞİD Irak topraklarının üçte birini işgal etmişti ve birçok gözlemci Irak'ın bittiğine inanıyordu. Ancak bugünkü Irak kapsamlı bir refah planı görüyor, şehirlere hayat geri dönüyor, altyapıyı yeniden inşa ediyoruz ve güvenliği sağlıyoruz."

Kurd divê ji encama Referândûma Kurdistanê re xwedî derkevin

Di Dewleta Federe ya Kurdistanê de Referândûma Serxwebûna Kurdistanê beriya 7 salana di 25ê Îlona 2017an de hat li darxistin. Kurdistaniyan di referêndûmê de ji serxwebûna Kurdistanê û dewletbûnê re bi dengekî bilind û zêde gotin "erê". Piştî encamdana referandûma serxwebûna Kurdistanê Li Rojhelatê Navîn gelek buyerên girîng rû dan.

PÊVAJOYA REFÊRANDÛMA SERXWEBÛNA KURDISTANÊ...

Rejîma faşist û nîjadperest ya Baasê di sala 2003-an de encama têkoşîna neteweyî ya Kurdistanê û operasyona Emerîka û hevpeymanê wê hat rûxandin. Hemû dezgehên dewletê û bi taybetî jî aparetên dewletên yên milîter ji holê rabûn. Jinûve dewletek ava kirin kete rojeve Kurdan û Ereban û kêmneteweyên din û cemaatên olî û mezhebi.

Encama rûxandina Rejîma Baasê biryar hat dayin ku dewletek hevbeş ya Kurdan û ereban û kêmneteweyên din ava bibe. Ew dewlet jî diviya bû ku bibe dewleta federal. Di sala 2005an de bi referândûmê makezagonek qebûl hat pejirandin û di makezagonê biryar hat dayin ku dewleteke demokratîk ya federal ava bibe. Statuya Kerkukê jî di sala 2007an de bi referândûmê tespit bibe.

Hezar mixabin ji bona k udi ereban de çandeke demokratik nebû, dewleta federal meşandin gelek zehmet bû. Makezagona federal bi her awayî binpê dibû. Loma jî serokatiya Kurdistanê ji bona ku ev pirsgirêke ji holê rabe, modela dewleta konfedaral pêwîst dît. Loma jî diviya bû ku dewleta Kurdistanê ava bibe. Ji bona vê jî biryara Referândûma Serxwebûna Kurdistanê bihata lidarxistin.

Referândûm Serxwebûna Kurdistanê di gelek qonaxên dijwar re derbas bu. Biryara referândûmê girtin, gelek zehmet bû û di demeke dirêj de hat wergirtin. Lewra li Kurdistanê nekokiyên siyasî û partiyan zêde bûn. Midaxelayên dewletên kolonyalîst û bi taybetî jî bandora Dewleta Îslamî ya Kolonyalîst a Îranê zêdetir bû li ser partiyên Kurdistanê. Îranê nedixwest ku li Kurdistanê Referândûma Serxwebûna Kurdistanê çê bibe. Îranê baş dizanî ku Dewleta Serbixwe ya Kurdistanê dê bandor û desthilatdariya wê li îraqê sînor bike. Dê li Ropjhelatê Kurdistanê jî bibe modelekê û ew jî dê ji bona Dewleta Kolonyalîst ya Iranê bibûya xeter.

Ji derbeyî PDKê hemû partî li dijî referândûmê bûn. Lê dîsa jî Serokê Kurdistanê bi qerardarî xebata xwe di derbarê Referândûma Serxwebûna Kurdistanê de meşand. Ev biryara ji bona YNKê

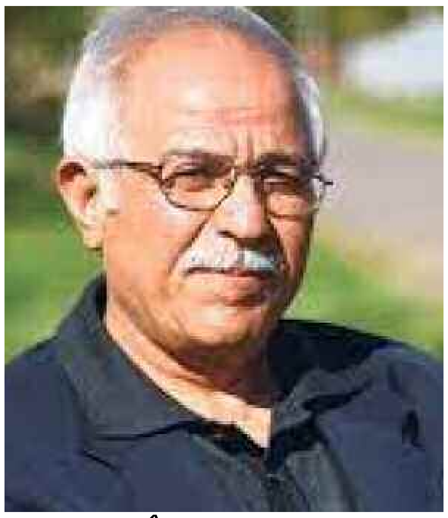

Îbrahîm GUÇLU

gelek girîng bû û lewra biryara Serokê Kurdistanê Mesûd Barzanî li ser gel tesîreke mezin nîşan da. YNKê, damezrênêra Dewleta Federe ya da Kurdistanê bû. Loma jî ji derveyî biryara Serokê Kurdistanê tevgerandina YNKê, dê zirereke mezin bida YNKê û din av gel de jî ew dê bê qiymet bikira.

Lewma YNKê jî mecbur bû ku biryara Serokê Kurdistran di derbarê Referândûma Serxwebûna Kurdistanê de bipejirîne. Piştî biryara YNKê, ji derveyî Komala Îslamî û GORANê hemû partî û dezgehên Kurdistanê ji referandûma serxwebûna Kurdistanê re "erê" gotin.

Di 7ê Hezîrana 2017an de biryar hat girtin ku referanduma serxwebûna Kurdistanê çê bibe.

Piştî ve qonaxê jî, ji bona ku Serokê Kurdistanê û Serokatiya Kurdistanê dev ji referândûmê berde û biryara xwe paşve bigrin, di hûndir hewildaneke xûrt û êrişkeriyekê dest pê kir. Lê qerardariya serokatiya Kurdistanê pêşiya paşve gav avêtinê girt.

Ew jî nebû, dewletên mezin Emerîka, Engilîstan û.w.d ketin rojevê û ji bona ku referândum paşve bê xistin hewildeneke xûrt dest pê kir.. Serokê Kurdistanê û serokatiya Kurdistanê li hemberî ve daxwazê pêşniyarên xwe yên strateji pêşkêş kirin. Lê ew pêşniyarên wan nehatin pejirandin. Serokê Kurdistanê û serokatiya Kurdistanê jî paşve gav neavêtin.

Goran û Komelaya Îslamî ya Kurdistanê jî mecbûr bûn ku di dawî de piştgiriya referândûmê bikin.

Di 25ê Îlona 2017an de Referândûma Serxwebûna Kurdistanê hat lidarxistin.

Heman şev bi giştî encam derketin holê ku Kurdistaniyan ji serxwebûna û Dewleta Kurdistanê re "erê" gotine.

Piştî du rojan jî encama fermî diyar bû ku Kurdistaniyan ji sedî 93-iyan ji dewleta Kurdistanê re gotine "erê".

Di şertên ne asayî de beşdarî jî gelek baş bû. Ji sedî 73-ê bû.

ENCAMÊN REFERANDÛMÊ PÎROZ Û GÎRÎNG BÛN. LI KURDISTANÊ ŞOREŞEKE SIVIL Û MILÎ Û DEMOKRAT A GEL QEWIMÎ BÛ...

Encama referandûma serxwebûna Kurdistanê pîroz bû. Dîrokî û civakî û girîng bû. Divê ev encaman baş bên analîz kirin û şirove kirin.

Divê em bi serbilindî diyar bikin ku li Kurdistanê miletê kurd û tevayî Kurdistaniyan Şoreşeke Sivîl û Milî û Demokrat ve Gel pêk anîn. Ev şoreşa li dinyayê jî dê bibûya modeleke nû.

Encama ve şoreşê li Kurdistanê miladeke nû dest pê kir. Kürdistaniyan di ser 200 salî re bazdan û hatin qonaxeke nû.

Piştî referandûmê, gelek xwezayî bû gûhertin û refaormên esasî ji bona kesan, dezgehên dewletê, berpirsiyarên Kurdistanê û partiyên siyasî ketin rojevê. Kes, berpirsiyar, dezgeh û partiyên ku di xwe de gûhertin nekin, nikarin di dema nû de li ser piyan bisekînin.

Refêrandûma Serxwebûna Kurdistanê diyar kir ku Serokê Kurdistanê û Hikûmeta Kurdistanê û Partiyên Kurdistanê û Tevayî Berpirsiyarên Kurdistanê xebatek baş û hêja û bi plan meşandibûn.

Encama referandûmê derxist holê ku Meclîsa Bilind ya Referandûmê gelek teknîkî û elektronîkî kar kiriye. Loma jî di demek kurt de encamên referandûmê bi fermî û şeffaf hatin diyar kirin.

Referandûma Serxwebûna Kurdistanê yekîtiya kurdistaniyan û miletê kurd pêk anî. Divê ew yekîtiya bi awayekî demokratîk bihata domandin.

Encama referandumê derxist holê kurdistan welatekî gelek aram e. Loma jî li Kurdistanê di şertên gelek dijwar de dengdanê de hîç bûyerek û pevçûnek pêk nehat. Ev yeka jî, serkeftina parastin û hêzên ewlekariyê diyar kir.

Piştî referandûmê arambûna Kurdistanê girîngtir bû.

Encama serxwebîna Kurdistanê derxist holê kurdistanî Dewleta Kurdistanê dixwazin.

Ew dewleta jî divê dewleta hemû kürdistaniyan be. Ne bes dewleta kurdan be.

Dewlet, demokrat û federalî û parlamenteri be.

Hezar mixabin encama êrîşa Hikûmeta Navendî û tîfaqkarên wan dewletên kolonyalist û rêxistinên terorîst yên wek PKK û Haşdî Şabî, Xiyaneta Beşek YNKê û Goranê encama Referândûma Serxwebûna Kurdistanê cîbicî nebû û Kerkuk hat îşgal kirin.

Lê dîsa jî encama referândûmê rojane û girîng û pêşeroja Kurdistan û Kurdistaniyan e. Divê hemû kurd û Kurdistanî ji encama referandumê re xwedî derkevin.

Tetwan, 26. 09. 2023

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 19

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHÆNG

Pp

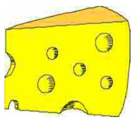

penîr

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

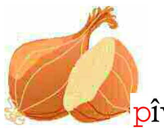

pîvaz

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

perçemek

Ev çîye? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

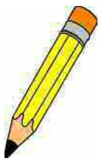

pênûs

Ev çîye? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çîye? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

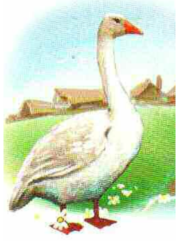

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

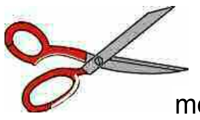

meqes

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

porteqal

Ev çîye? Ev porteqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

şêr

Ev çîye? Ev şêre
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çîye? Ev kêwrîşke
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайац.
What is it? It is a rabbit.

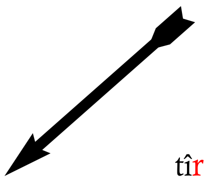

tîr

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

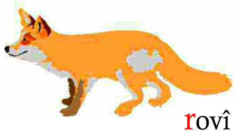

rovî

Ev çîye? Ev rovîye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

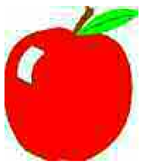

sêv

Ev çîye? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

stêrk

Ev çîye? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

se

Ev çîye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель
What is it? It is a potato.

Şş

şûr

Ev çîye? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çîye? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок..
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çîye? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çîye? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

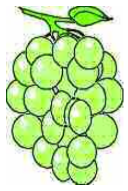

tirî

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çîye? Ev tûtîye.
Bu nədir?Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай..
What is it? It is a parr

pirtûk

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокоди
What is it? It is a crocodil

Uu

utî

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

Ûû

bilûr

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния
What is it? It is a lightinigi.

Vv

çav

Ev çîye? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

keVo

Ev çîye? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon

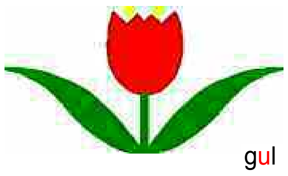

gul

Ev çîye? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flover.

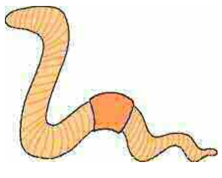

kurm

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица
What is it? It is a sparrow.

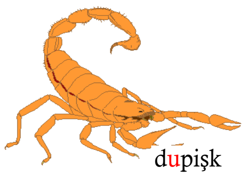

dupişk

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион
What is it? It is a skarpion.

biVir

Ev çîye? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçaVik

Ev çîye? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки
What is it? It is glass.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 20

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

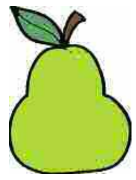

hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nədir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nədir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

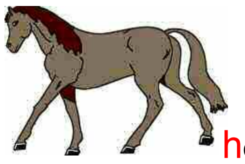

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nədir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a a hourse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nədir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Ii

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

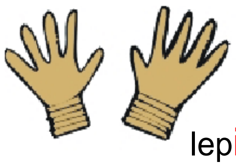

lepik

Ev çîye? Ev lepike.
Bu nədir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is glaves.

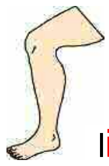

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nədir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

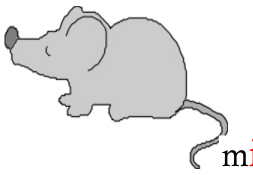

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nədir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

Îî

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nədir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nədir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nədir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nədir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

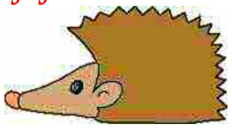

Ev çîye? Evjûjîye.
Bu nədir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nədir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nədir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

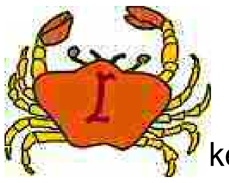

kevjal

Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nədir? Bu xərçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nədir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

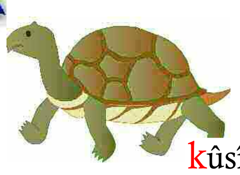

kûsî

Ev çîye? Ev kûsîye.
Bu nədir?Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortorse.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nədir?Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is a owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nədir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

Ll

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nədir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

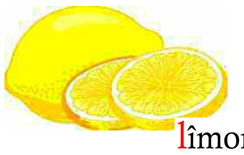

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nədir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

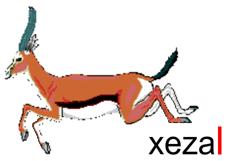

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nədir? Bu ceyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

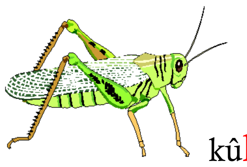

kûlî.

Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nədir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshoper.

Mm

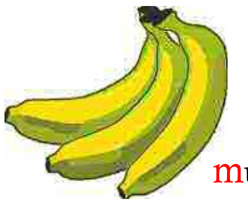

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nədir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

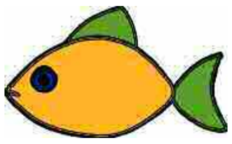

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nədir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nədir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nədir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nədir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? ev trêne.
Bu nədir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nədir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a maqnifyinq-glaf.

reng

Ev çîye? Ev renge.
Bu nədir? Bu boyadir.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye
Bu nədir? Bu otaqdır.
Что это? Это комнато.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev OtObûse.
Bu nədir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sOle.
Bu nədir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nədir?Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 21

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

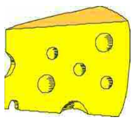
penîr

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

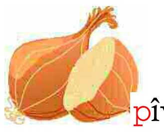
pîvaz

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

perçemek

Ev çîye? Ev peçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

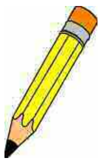
pênûs

Ev çîye? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çîye? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

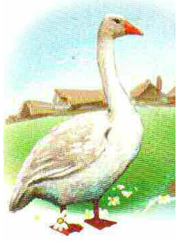

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

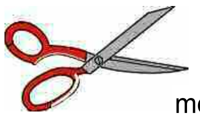
meqes

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

porteqal

Ev çîye? Ev porteqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

şêr

Ev çîye? Ev şêre
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çîye? Ev kêwrîşke
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайац.
What is it? It is a rabbit.

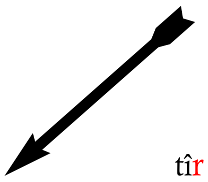
tîr

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

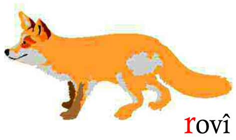
rovî

Ev çîye? Ev rovîye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

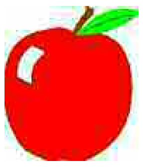
sêv

Ev çîye? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

stêrk

Ev çîye? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

se

Ev çîye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель
What is it? It is a potato.

Şş

şûr

Ev çîye? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çîye? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок..
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çîye? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çîye? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

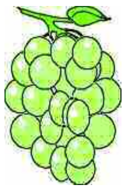
tirî

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çîye? Ev tûtîye.
Bu nədir?Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай..
What is it? It is a parr

pirtûk

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокоди
What is it? It is a crocodil

Uu

utî

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

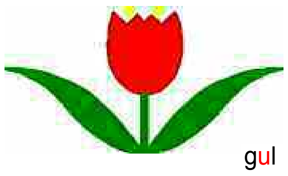
gul

Ev çîye? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flover.

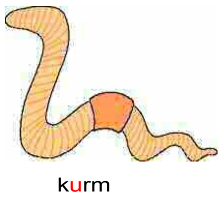
kurm

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

Ûû

bilûr

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния
What is it? It is a lightinigi.

çûk

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица
What is it? It is a sparrow.

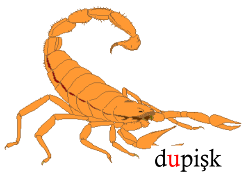
dupişk

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион
What is it? It is a skarpion.

Vv

çav

Ev çîye? Ev çaVe.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

keVo

Ev çîye? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon

biVir

Ev çîye? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçaVik

Ev çîye? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки
What is it? It is glass.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

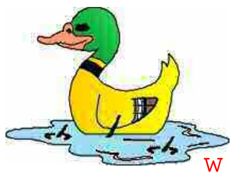

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökdəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nədir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

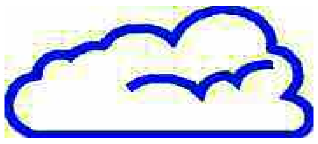

ew r

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nədir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

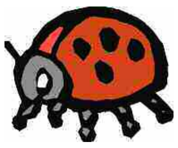

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

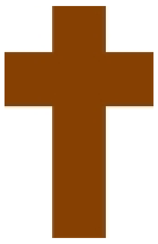

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nədir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

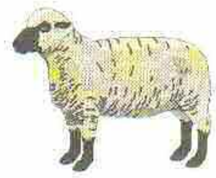

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nədir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep

Yy

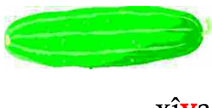

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon

yek

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nədir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

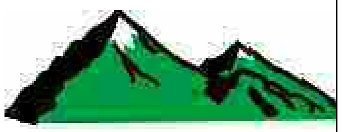

çiya

Ev çîye? Ev çîyaye.
Bu nədir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain

Zz

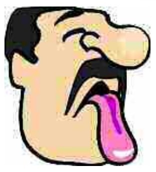

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vedrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derzîye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

Израиль предостерегает своих граждан от поездок в 15 стран, включая Ирак

Агентство национальной безопасности Израиля выпустило предупреждение для путешественников, рекомендуя своим гражданам не посещать 15 стран, включая Ирак, в связи с возросшими проблемами безопасности.

Заявление подчеркивает возросшую опасность для израильтян, путешествующих, в частности на Синайский полуостров, популярное место отдыха. Предупреждение также распространяется на такие страны, как Египет, Ирак, Сирия, Ливан, Саудовская Аравия, Иордания, Иран и Турция, где граждане Израиля подвергаются значительным рискам. По данным израильского новостного агентства "ISI", предупреждение выпущено в преддверии октябрьского праздничного сезона, когда многие израильтяне выезжают за границу. Гражданам настоятельно рекомендуется избегать этих направлений из-за растущих угроз, включая вероятность вооруженных нападений и рисков безопасности, связанных с информацией, распространенной в социальных сетях. Предупреждение о поездках связано с приближающейся годовщиной битвы за Аль-Аксу в секторе Газа 7 октября 2023 года. Эта дата может привести к дальнейшим беспорядкам и усилению угроз в адрес израильтян в этих регионах.

ALFABÊ — DIKARÎ BIXWÎNÎ

KURDÎ			Azerî	
N b/s	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanc, av, agir , azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Щщ	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest,Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fîl, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Hh	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кk	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesen,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla,reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tifing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênûs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî,vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Hazırladı İsmayıl TAHİR

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани принял участие в церемонии начала нового учебного года

25 сентября премьер-министр Курдистана Масрур Барзани официально открыл новый

учебный год, позвонив в колокольчик в школе Наджибы Хан Джалил Зады в городе Койе провинции Эрбиль.

Около 1,8 миллиона учеников вернулись в классы по всему региону Курдистан. В этом учебном году в образовательную систему войдут 118 000 постоянных учителей и 38 000 преподавателей, работающих по контракту.

Наджиба Хан, в честь которой названа школа, была дочерью известного религиозного лидера Джалила Зады из Койе. Она стала первой девочкой в Курдистане, которая пошла в школу совместного обучения почти 100 лет назад, что стало важной вехой в истории образования региона.

Власти Курдистана обязались решить финансовые проблемы с Ираком

Председатель Совета министров Регионального правительства Курдистана (КРГ), д-р

Омед Сабах 26 сентября объявил, что недавние обсуждения с финансовым комитетом парламента Ирака были сосредоточены на ключевых вопросах, таких как нефть и газ, зарплаты сотрудников и бюджетные ассигнования. Во время пресс-конференции д-р Сабах подчеркнул приверженность КРГ решению всех вопросов с федеральным правительством Ирака и призвал финансовый комитет гарантировать исполнение достигнутых соглашений. Он отметил, что был достигнут значительный прогресс в обсуждениях по зарплатам сотрудников: 50% сотрудников КРГ теперь зарегистрированы для банковских платежей, а 25% получили свою зарплату через банковские счета. Доктор Сабах также заявил, что обсуждения охватывали управление пограничными пунктами пропуска и подчеркнул, что Региональное правительство Курдистана еще не получило свой операционный бюджет, несмотря на заверения финансового комитета, обещавшего решить эту проблему.

Он также упомянул, что предпринимаются усилия по анализу ненефтяных доходов, и последние отчеты были отправлены в Багдад. Он выразил надежду на то, что финансовый комитет поможет обеспечить соблюдение конституционных прав Регионального правительства Курдистана в бюджете страны.

Встреча ознаменовала собой позитивный шаг на пути к решению финансовых проблем, поскольку делегация Финансового комитета недавно посетила Эрбиль для решения финансовых проблем между властями Курдистана и Ирака, с общим пониманием решения этих вопросов в следующем году.

Везир Мирзоев в городе Баку

Сегодня я в городе Баку с общественным деятелем, главным редактором газеты «DIPLOMAT» Тахиром Сулейманом и с Председателем ассоциации курдов «Ronahî» в Республике Азербайджан Забитом Мамедовым посетил кладбище, где покоятся мои родственники и многие известные люди.

Каждый шаг по аллеям напоминал о том, насколько важна связь с теми, кто был до нас. Возле могил родных я остановился на мгновение, вспомнил их истории, голоса, моменты, которые теперь живут только в моей памяти. Эти воспоминания дают силы и вдохновляют жить с благодарностью.

Прогулявшись дальше, я остановился у могил известных людей, чьи имена остаются в истории. Здесь, среди памятников, можно почувствовать, насколько коротка человеческая жизнь и как важно оставить что-то значимое после себя. Это место напоминает о том, что память жива, пока мы помним и чтим тех, кто был до нас.

МООНСИ приветствует начало избирательной кампании в Курдистане и надеется на мирную конкуренцию

Миссия Организации Объединенных Наций по оказанию помощи Ираку (МООНСИ) выразила свою поддержку началу избирательной кампании по парламентским выборам в Курдистане, запланированным на 20 октября 2024 года.

Согласно заявлению, распространенному платформой ООН "ReliefWeb", "МООНСИ подчеркивает важность обеспечения среды для проведения кампании, свободной от насилия и запугивания, с упором участников на мирную конкуренцию видений и программ, чтобы избиратели могли принимать обоснованные решения на выборах".

"МООНСИ рассчитывает, что все кандидаты, другие политические деятели и СМИ будут способствовать созданию атмосферы уважения, инклюзивности и открытого диалога на протяжении всей кампании. Для доверия к этим выборам крайне важно создать безопасную и гостеприимную среду для всех кандидатов и избирателей, особенно женщин, которые часто сталкиваются с особыми трудностями во время избирательных процессов. Любые споры, связанные с выборами, должны решаться с помощью имеющихся механизмов, включая механизмы, созданные IHEC [Высшей Независимой избирательной комиссией Ирака]".

В заявлении подтверждается: "МООНСИ продолжит поддерживать справедливый и прозрачный избирательный процесс, который будет отражать чаяния всех людей в регионе Курдистан".

Это заявление последовало за заявлением главы избирательной комиссии, судьи Омара Ахмеда Мохаммеда, который подтвердил официальный старт кампании в среду, 25 сентября, и то, что она продлится до 15 октября.

Судья Мохаммед отметил, что на

выборы претендуют 1190 кандидатов, представляющих 136 избирательных списков. Он также объявил о формировании специального комитета IHEC для мониторинга кампании и устранения любых нарушений.

В июне президент Нечирван Барзани издал региональный указ, устанавливающий 20 октября 2024 года в качестве официальной даты парламентских выборов Курдистана.Выборы в парламент Курдистана, первоначально запланированные на 2022 год, после были назначены на 10 июня этого года. Однако "Демократическая партия Курдистана" (ДПК), имеющая парламентское большинство, объявила, что будет бойкотировать выборы в знак протеста против постановления, вынесенного Федеральным верховным судом Ирака.

Напоминаем, что суд постановил отменить 11 мест, зарезервированных для групп меньшинств, включая туркмен, ассирийцев, христиан и армян, сократив количество мест в региональном парламенте до 100. Постановление также изменило избирательную систему, разделив регион Курдистан на четыре избирательных округа вместо системы с одним округом, которая использовалась на выборах 2018 года.

Постановление федерального суда также предоставило полномочия иракской IHEC организовывать и контролировать региональные выборы вместо курдской региональной избирательной комиссии.

В конце мая федеральный суд вынес новое решение о восстановлении пяти мест, зарезервированных для меньшинств, что, по словам курдских чиновников, помогло ослабить напряженность и убедило ДПК согласиться на участие в октябрьских выборах. Ожидается, что на октябрьских выборах будут избраны 100 новых законодателей, представляющих провинции Иракского Курдистана: Эрбиль (34 места, в том числе одно для христиан и одно для туркмен), Халабджа (три места), Сулеймания (38 мест, в том числе одно для христиан и одно для туркмен) и Дохук (25 мест, в том числе одно для христиан).

596:1.QXD 29.09.2024 16:19 Page 24

Масуд Барзани: Курдистан был построен на жертвах

Лидер "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Бар-

зани 25 сентября заявил, что регион Иракский Курдистан был создан благодаря жертвам курдских сил пешмерга и выносливости курдского народа, а не подарен внешними силами. Он призвал к мирной и свободной от насилия избирательной кампании перед парламентскими выборами в регионе.

"Создание Курдистана не было чьей-либо милостью, а результатом крови мучеников, жертв кампании "Анфаль" и жертв пешмерга, а также страданий народа Курдистана", — сказал Барзани во время церемонии, посвященной началу предвыборной кампании ДПК. "Я благодарю народ Курдистана за то, что он твердо стоит и поддерживает нас против этих внешних заговоров, подстрекаемых некоторыми изнутри, которые стремятся ослабить Курдистан", — сказал он. "Я призываю кандидатов проводить спокойные, свободные от насилия кампании, избегать давать невыполнимые обещания и воздерживаться от участия в подстрекательской риторике".

Барзани отметил прогресс в отношениях между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и премьер-министром Ирака Мухаммедом Шиа ас-Судани. "С премьер-министром Ас-Судани существует позитивное взаимопонимание, и КРГ усердно работает над решением нерешенных вопросов", — сказал он. "К сожалению, мы слышали, как шовинисты говорят, что пешмерга не должны быть вооружены, критикуя даже поставку нескольких артиллерийских орудий. Мой ответ им заключается в том, что пешмерга священны для нас — их наследие построено на крови мучеников и слезах их матерей. Пешмерга всегда защищали Курдистан чистой волей, хотя их вооружение никогда не было равным вооружению их врагов. Пешмерга — это дисциплинированная сила, которая следует приказам и никогда не была и не будет представлять опасности для кого-либо. Реальная угроза исходит от остаточного шовинистического мышления, которое опасно для Ирака, региона и Курдистана", — заключил Барзани.

Ответственность за атаку дронов на Эйлат взяла на себя иракская группировка

Ответственность за нападение двух дронов на Эйлат на юге Израиля взяла на себя группировка "Исламское сопротивление Ирака", сообщает телеканал "Аль-Арабийя".

"Исламское сопротивление Ирака" атаковало стратегическую цель в Эйлате (...) при помощи беспилотников", - заявила группировка.

До этого она также брала на себя ответственность за несколько атак с использованием БПЛА против целей, связанных с Израилем.

Представитель шиитской военизированной группировки "Катаиб Хезболла" Абу Али аль-Аскари ранее выразил надежду, что антиизраильские силы в регионе нарастят количество и мощь операций в поддержку палестинцев и Ливана.

Вечером 25 сентября израильские военные сообщили, что по Эйлату с территории Ирака были выпущены два беспилотника, один из них сбил израильский корвет. Второй дрон упал в Эйлате, пострадали два человека.

В Ираке оценили влияние вывода войск США на ситуацию в стране

Иракская армия может эффективно справляться с угрозами безопасности, которые перед ней встанут после вывода из страны войск США, заявил "Известиям" политический советник премьера Ирака Фади аш-Шамри.

"Вооруженные силы Ирака обладают способностью противостоять вызовам безопасности и региональным колебаниям и могут заполнить вакуум, который оставит международная коалиция. Иракская армия, подразделения по борьбе с терроризмом, "Хашд Аш-Шааби" (проиранская военизированная группировка. — Ред.) и местные силы безопасности накопили огромный опыт работы "на земле" за годы борьбы с терроризмом с 2003-го", — отметил в беседе с "Известиями" Фади аш-Шамри, добавив, что военные формирования играют фундаментальную роль в обеспечении политической, военной и экономической стабильности.

По его мнению, силовым ведомствам страны необходимо продолжать развитие разведывательных и военных возможностей для успешного сдерживания террористической угрозы от ИГ ("Исламское государство" , ИГИЛ — террористическая организация, запрещена в РФ).

"Противостояние остаткам ИГИЛ требует другого типа готовности, поскольку остатки террористической организации полагаются в основном на тактику партизанской войны и скрываются в отдаленных районах, что делает приоритетной задачу усовершенствования разведки и служб безопасности. Поэтому правительство постоянно работает над развитием системы разведки и расширением возможностей отслеживания подозрительных перемещений в сельских и пустынных районах", — рассказал советник премьера Фади аш-Шамри.

Президент Нечирван Барзани посетил Сулейманию, чтобы обсудить предстоящие выборы

Президент Курдистана Нечирван Барзани прибыл в Сулейманию в рамках серии

визитов в провинции и административные районы курдского региона Ирака. Целью визита является проведение встреч с местными чиновниками и подготовка к парламентским выборам, назначенным на 20 октября 2024 года.

По словам губернатора Сулеймании Хавала Абу Бакра, Барзани встретился с представителями местного правительства в штаб-квартире провинции, "чтобы рассмотреть завершенные проекты и обсудить поддержку, оказанную региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством провинции".

На отдельной сессии Барзани провел переговоры с представителями службы безопасности.

Абу Бакр отметил сильную поддержку Барзани местного правительства и его институтов.

Еще в июне президент Барзани издал региональный указ, назначивший 20 октября 2024 года официальной датой парламентских выборов в Курдистане.

Выборы в парламент Курдистана, первоначально запланированные на 2022 год, были назначены на 10 июня. Однако "Демократическая партия Курдистана" (ДПК), имеющая парламентское большинство, объявила, что будет бойкотировать выборы в знак протеста против решения Федерального верховного суда Ирака, постановившего аннулировать 11 мест, зарезервированных для групп меньшинств, включая туркмен, ассирийцев, христиан и армян, и сократившего количество мест в региональном парламенте до 100.

Постановление также изменило избирательную систему, разделив Курдистан на четыре округа вместо системы с одним округом, которая использовалась на выборах 2018 года.

Решение федерального суда также предоставило полномочия иракской избирательной комиссии IHEC организовывать и наблюдать за региональными выборами вместо курдской региональной избирательной комиссии.

В конце мая федеральный суд вынес новое постановление о восстановлении пяти мест для меньшинств. Этот шаг, по словам курдских чиновников, помог ослабить напряженность и убедил ДПК согласиться участвовать в октябрьских выборах.

Ожидается, что в ходе октябрьского голосования будут избраны 100 новых законодателей, представляющих провинции Иракского Курдистана: Эрбиль (34 места, в том числе одно для христиан и одно для туркменов), Халабджа (три места), Сулеймания (38 мест, в том числе одно для христиан и одно для туркмен) и Дохук (25 мест, в том числе одно для христиан).

ДИПЛОМАТ

KÜRD DÎPLOMAT

№ 36 (596) 24 - 30 сентябр 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

В честь годовщины исторического референдума Барзани напомнил о ценности свободы

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), в годовщину референдума о независимости Курдистана опубликовал два стихотворения известных поэтов, посвященных ценности свободы, суверенитета и достоинства. В среду, 25 сентября, в седьмую годовщину референдума, Барзани процитировал стихотворения известных арабских поэтов Мутанабби и Михаила Наими.

В стихотворении Мутанабби, которого считают одним из величайших арабских поэтов в истории, сказано: "Если вы стремитесь к суверенитету и славе, не довольствуйтесь меньшим, чем ваша цель". А в стихотворение Наими, сказано: "Свобода — одна из самых ценных вещей в жизни". Прошло семь лет со дня проведения исторического референдума о независимости Курдистана, на котором 92,7 процента граждан проголосовали "за".

Политические обозреватели и эксперты по международным отношениям отмечают, что референдум остается сильной картой для Курдистана. Несмотря на то, что последующие события приняли иное направление, и Ирак и соседние страны попытались нивелировать ошеломляющие результаты голосования, эксперты считают, что референдум укрепил позиции курдов на международной арене.

Байден считает, что нельзя дать Ирану получить ядерное оружие

Президент США Джо Байден считает, что Ирану нельзя дать возможность получить ядерное оружие. Такое мнение он высказал, выступая с трибуны Генеральной Ассамблеи ООН в Нью-Йорке в рамках общеполитической дискуссии на ее 79-й сессии.

"Вместе мы обязаны не давать кислорода посредникам террористов, которые призывают к повторению 7 октября (проникновения боевиков палестинского движения ХАМАС из сектора Газа на израильскую территорию - прим. ТАСС), и добиться того, чтобы Иран никогда не получил ядерное оружие", - заявил Байден. По его мнению, "движение в сторону мира" в секторе Газа поставит США в "более выгодное положение для борьбы с угрозой, исходящей от Ирана".

Ранее президент исламской республики Масуд Пезешкиан заявил, что Иран не стремится к созданию ядерного оружия, а, наоборот, готов полностью вернуться к выполнению обязательств по Совместному всеобъемлющему плану действий (СВПД).

СВПД был подписан в 2015 году Ираном и группой международных посредников в составе Великобритании, Германии, Китая, России, США и Франции. Заключение этого договора ознаменовало окончание кризиса, начавшегося в 2004 году, когда западные страны обвинили Иран в разработке ядерного оружия и ввели санкции. Президент Дональд Трамп в 2018 году принял решение о выходе США из договора.

Действующий глава американской администрации Джо Байден неоднократно сигнализировал о готовности вернуть Вашингтон в ядерную сделку. Россия, Великобритания, Германия, Китай, США и Франция с апреля 2021 года вели переговоры с Ираном о восстановлении СВПД в его первоначальном виде. 10 ноября 2022 года генеральный директор МАГАТЭ Рафаэль Гросси заявил, что очередной раунд переговоров в Вене завершился безрезультатно.

Франция и Курдистан обсуждают возможности для расширения отношений

25 сентября президент Курдистана Нечирван Барзани подчеркнул наличие возросших возможностей для расши-

рения отношений Франции с Ираком и Курдистаном в различных секторах. Это было сделано в ходе встречи с послом Франции в Ираке Патриком Дарреллом.

На встрече, прошедшей в Эрбиле, обсуждались отношения Франции с Ираком и Курдистаном, последние результаты переговоров между Эрбилем и Багдадом, а также ситуация в Курдистане и предстоящие выборы в курдский парламент.

Стороны согласились, что "существуют возможности для дальнейшего расширения французских отношений с Ираком и Курдистаном во всех секторах, особенно в торговле и экономических обменах". Они поделились взглядами на совместное сотрудничество и будущие перспективы.

В ходе встречи, в которой принял участие генеральный консул Франции в Курдистане Янн Браем, также была подчеркнута важность предстоящих парламентских выборов в Курдистане. Стороны выразили надежду на мирную кампанию и успешный процесс голосования.Они также обсудили общую ситуацию в регионе и другие вопросы, представляющие взаимный интерес.

Ирак заинтересован в развитии сотрудничества с РФ в сфере здравоохранения

Ирак намерен сотрудничать с Россией в области борьбы с онкологическими заболеваниями, особенно заинтересован в российской вакцине от рака. Об этом заявил ТАСС министр здравоохранения Ирака Салех аль-Хаснави на полях сессии Генеральной Ассамблеи ООН.

"Мы слышали о российских достижениях в области вакцинации и новых медицинских технологиях в онкологии, поэтому направили делегацию для изучения этих возможностей. Мы намерены сотрудничать в области радиотерапии и других передовых методов лечения рака", - подчеркнул министр.

В начале сентября главный внештатный онколог Минздрава России, генеральный директор НМИЦ радиологии министерства, академик РАН Андрей Каприн заявил, что доклинические исследования вакцины от рака пройдены, первая фаза испытаний начнется после разрешения Министерства здравоохранения РФ.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTÎYAZ Û SERNIVÎSAR:
TAHÎR SÎLÊMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:
Tariyel Cəlil
Xüsusi müxbir:
Nofəl Ədalət
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnîsan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet “Diplomat” qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və “Mətbuat” mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NFŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500